

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΙΣ
ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

Διπλωματική Εργασία

«Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΡΑΒΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟ»

ΤΟΥ
ΚΑΣΚΙΡΗ ΦΩΤΙΟΥ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΜΙΚΕΛΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ

Αύγουστος 2020

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου».

Ημερομηνία: 25 Αυγ 2020

Ο
ΔΗΛΩΝ

Φώτιος Κασκίρης

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στη παρούσα διπλωματική εργασία γίνεται ανάπτυξη της στρατηγικής της Τουρκίας στην Αραβική Χερσόνησο και εξάγονται κάποια συμπεράσματα. Για να επιτευχθεί αυτό, ακολουθήθηκε μια συγκεκριμένη μεθοδολογία. Με θεωρητική προσέγγιση των στρατηγικών επιλογών των κρατών στη διεθνή πολιτική, με την ανάλυση της εξωτερικής πολιτικής της Τουρκίας, με την ανάλυση των βασικών ορισμών της ισχύς, με μια γρήγορη ανάλυση του στρατηγικού βάθους του Αχμέτ Νταβούτογλου και με την ανάλυση της στρατηγικής της Τουρκίας στην Αραβική Χερσόνησο. Η στρατηγική που εφαρμόζει ή δεν εφαρμόζει η Τουρκία αναλύεται για κάθε χώρα της Χερσονήσου ξεχωριστά γιατί δεν είναι σε όλες τις χώρες η ίδια. Η καινοτομία που υπάρχει στη διπλωματική εργασία αυτή είναι ότι, συγκεντρώθηκαν διάφορα στοιχεία από αξιόπιστες πηγές μέχρι το τέλος Αυγούστου 2020, καθότι αυτά βρίσκονταν διασκορπισμένα σε διάφορες πηγές. Τα στοιχεία αυτά, αναλύθηκαν και καταγράφηκαν αφού προηγουμένως έγινε με έντεχνο τρόπο η αντιπαραβολή τους, με τη θεωρία των διεθνών σχέσεων. Με γνώμονα ότι, τα κράτη επιδιώκουν να διασφαλίσουν την επιβίωσή τους και να μεγιστοποιήσουν την ασφάλειά τους στο άναρχο και ανταγωνιστικό διεθνές σύστημα, εξάγονται συμπεράσματα, τα οποία αντικατοπτρίζουν τα σχέδια της αναθεωρητικής Τουρκίας.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
ΓΕΝΙΚΑ.....	1
ΣΚΟΠΟΣ.....	1
ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ.....	2
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	4
ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ.....	4
ΠΟΛΕΜΟΣ.....	6
ΠΕΙΘΑΝΑΓΚΑΣΜΟΣ.....	7
«ΔΙΑΙΡΕΙ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΥΕ».....	7
ΕΞΙΣΟΡΡΟΠΗΣΗ.....	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	10
ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ.....	10
ΙΣΧΥΣ.....	12
ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΙΣΧΥΟΣ.....	13
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥ ΒΑΘΟΥΣ.....	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	19
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΡΑΒΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟ.....	19
ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΗΝΩΜΕΝΑ ΑΡΑΒΙΚΑ ΕΜΙΡΑΤΑ.....	23
ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΚΑΤΑΡ.....	30
ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΚΟΥΒΕΪΤ.....	34
ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΜΠΑΧΡΕΪΝ.....	39
ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΟΜΑΝ.....	42
ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ.....	45
ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΥΕΜΕΝΗ.....	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	57
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	57
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	66
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	67
<u>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ</u>	
«Α» ΧΑΡΤΗΣ ΑΡΑΒΙΚΗΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ.	
«Β» ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΡΑΒΙΚΗΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ.	

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΓΕΝΙΚΑ

Οι πρόσφατες ανακαλύψεις ενεργειακών πόρων στα σπλάχνα της νοτιοανατολικής Μεσογείου και οι διεθνείς εξελίξεις στη Μέση Ανατολή και στην Αραβική Χερσόνησο ανέδειξαν τη διεθνώς αναγνωρισμένη σημασία της περιοχής αυτής, την κρισιμότητα του ρόλου των κρατών της περιοχής και τις ευκαιρίες που μπορούν να προκύψουν μέσα από διάφορες συνεργασίες.

Στις διεθνείς σχέσεις πολύ δύσκολα συναντούμε χώρες που να είναι ικανοποιημένες με το status quo¹ γιατί το διεθνές σύστημα είναι άναρχο, ανταγωνιστικό και αυτοβοήθειας. Το ίδιο το σύστημα προσφέρει στα κράτη κίνητρα και ευκαιρίες για να αποκτήσουν ισχύ και να αυξήσουν την επιρροή τους στην περιφέρεια. Ένα κράτος το οποίο προσπαθεί να το πετύχει αυτό είναι η Τουρκία. Ο τελικός στόχος να αναδειχθεί η μεγάλη δύναμη της περιοχής.

Από το 2002, μετά την εκλογική νίκη του Κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης, η Τουρκία ακολουθεί εξωτερική πολιτική η οποία στηρίζεται κυρίως στο Δόγμα του Στρατηγικού Βάθους του καθηγητή Αχμέτ Νταβούτογλου. Η Τουρκία στοχεύει να ενισχύσει τις υπάρχουσες στρατηγικές της και να δημιουργήσει νέες. Στην Αραβική Χερσόνησο υπάρχουν αρκετές προκλήσεις. Η επιρροή της στην περιφέρεια είναι μια πραγματικότητα. Παίζει το δικό της παιχνίδι και είναι έτοιμη να διαδραματίσει μεγαλύτερο ρόλο στην Χερσόνησο αυτή.

ΣΚΟΠΟΣ

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η αναζήτηση της στρατηγικής της Τουρκίας στην Αραβική Χερσόνησο, η ανάλυση της και η εξαγωγή συμπερασμάτων. Γίνεται μια προσπάθεια ανάλυσης της εξωτερικής πολιτικής της, αναζήτησης των μεθόδων που χρησιμοποιεί για να διεισδύσει γενικά στην Αραβική Χερσόνησο, αλλά και σε κάθε χώρα ξεχωριστά.

---

¹ Υφιστάμενη κατάσταση

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ

Για να υπάρξει μία βάση για την σύνταξη της παρούσας διπλωματικής εργασίας, λήφθηκαν υπόψη οι παρακάτω προϋποθέσεις:

α. Δεν θα υπάρξει διαφοροποίηση των σχέσεων μεταξύ του Ισραήλ, του Ιράν, της Αιγύπτου, της Ελλάδας και της Κύπρου με την Τουρκία.

β. Δεν πρόκειται να εισέλθει στην Ευρωπαϊκή Ένωση η Τουρκία στο εγγύς μέλλον.

γ. Η πολιτικοστρατιωτική κατάσταση στις χώρες της Αραβικής Χερσονήσου και της Μέσης Ανατολής γενικότερα θα παραμείνουν ως έχουν.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Στην αρχή γίνεται μια ανάλυση του όρου της στρατηγικής και της υψηλής στρατηγικής. Ακολουθώντας γίνεται μια θεωρητική προσέγγιση των στρατηγικών επιλογών² των κρατών στη διεθνή πολιτική, εμβαθύνοντας στη στρατηγική της εξισορρόπησης, η οποία συνίσταται στην αύξηση της ισχύος ενός κράτους, είτε μέσω της εκμετάλλευσης των εγχώριων παραγόντων ισχύος, είτε μέσω της διαμόρφωσης συμμαχιών για την αντιμετώπιση της απειλής ενός ή περισσότερων αντιπάλων.

Στο επόμενο κεφάλαιο γίνεται η ανάλυση της εξωτερικής πολιτικής της Τουρκίας. Επιπλέον στο κεφάλαιο αυτό αναλύεται εν συντομία η ισχύς, αναφέρονται οι συντελεστές ισχύος μιας χώρας και γίνεται μια σύντομη αναφορά στη στρατηγική του βάθους, μέσα από το βιβλίο του Αχμέτ Νταβούτογλου.

Το κέντρο βάρους της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι το 3ο κεφάλαιο, στο οποίο γίνεται η ανάπτυξη της στρατηγικής της Τουρκίας στην Αραβική Χερσόνησο. Η ανάλυση της στρατηγικής επικεντρώνεται και σε κάθε χώρα της Αραβικής Χερσονήσου ξεχωριστά, διότι η Τουρκία έχει διαφορετική

---

² Οι στρατηγικές επιλογές των κρατών στο ανασφαλές διεθνές σύστημα αναλύονται διεξοδικά στο Κεφ.5 του Κουσκουβέλη, Η., 2005. Εισαγωγή στις διεθνείς σχέσεις. Αθήνα: Ποιότητα.

στρατηγική σε κάθε χώρα. Το κεφάλαιο αυτό είναι χωρισμένο σε επτά υποκεφάλαια, όσες είναι και οι χώρες της Αραβικής Χερσονήσου, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, το Κατάρ, το Κουβέιτ, το Μπαχρέιν, το Ομάν, η Σαουδική Αραβία και η Υεμένη.

Η εργασία ολοκληρώνεται με την εξαγωγή συμπερασμάτων που προκύπτουν από την ανάλυση της εξωτερικής πολιτικής και της στρατηγικής της Τουρκίας στην Αραβική Χερσόνησο.

Κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί ότι σε ορισμένα σημεία της παρούσας διπλωματικής εργασίας γίνεται αναφορά στη Μέση Ανατολή. Η έννοια της Μέσης Ανατολής χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τον ειδικό σε θέματα γεωπολιτικής Mahan, προκειμένου να ορίσει την περιοχή μεταξύ της Αραβικής και της Ινδικής Χερσονήσου, και ενέχει μεγάλη σημασία για τη στρατηγική της θάλασσας. (Νταβούτογλου, Α., 2010, σ. 211).

Σε αρκετά σημεία της παρούσας διατριβής γίνεται παραπομπή σε άρθρα, από έγκριτες ιστοσελίδες ελληνικές και ξένες τα οποία δημοσιεύθηκαν μέχρι το τέλος Αυγούστου 2020. Ο λόγος που γίνεται αυτό είναι, αφενός διότι έχουμε συνεχώς εξελίξεις στην περιοχή της Αραβικής Χερσονήσου, αλλά και στην Μέση Ανατολή γενικότερα και αφετέρου διότι η στρατηγική που εφαρμόζει ή δεν εφαρμόζει η Τουρκία στην υπό εξέταση Χερσόνησο λαμβάνει χώρα και την παρούσα χρονική περίοδο. Γίνεται μια προσπάθεια έτσι ώστε η διπλωματική εργασία να είναι επίκαιρη και να ανταποκρίνεται στο σήμερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ

Μελετώντας τα βιβλία των διεθνών σχέσεων, μπορεί να εντοπίσει κανείς διάφορους ορισμούς της στρατηγικής. Μια λέξη με βαθιά έννοια, στην οποία ενδέχεται να στηρίζεται ολόκληρη η εξωτερική πολιτική ενός κράτους, η πολιτική μιας εταιρείας ή ενός οργανισμού, προκειμένου να επιτευχθούν συγκεκριμένοι στόχοι και σκοποί.

Ως στρατηγική ορίζεται «η συντονισμένη και οργανωμένη ανάπτυξη και εφαρμογή εργαλείων της εθνικής ισχύος, για την επίτευξη στόχων και σκοπών μέσω της οργανωμένης χρήσης βίας».³ Ο Λίτσας Σπυρίδων ορίζει τη στρατηγική ως τη δυνατότητα των οργανικών συνισταμένων του διεθνούς συστήματος, τα έθνη-κράτη, να θέτουν σε οργανωμένη και συνδυαστική λειτουργία τα πολιτικά, διοικητικά, οικονομικά, κοινωνικά και στρατιωτικά μέσα που έχουν στη διάθεσή τους με σκοπό την προβολή ενός αμυντικού ή επιθετικού πλαισίου ανάπτυξης προς άλλες οργανικές μονάδες του διεθνούς συστήματος με στόχο την προάσπιση αλλά και διεύρυνση των συμφερόντων τους. (Λίτσας, Σ., 2010, σ. 226).

Ο Κολιόπουλος παρουσιάζει τη στρατηγική ως τη σύζευξη μέσων και σκοπών υπό το πρίσμα πραγματικής ή ενδεχόμενης σύγκρουσης. Συνίσταται δηλαδή στο τρίπτυχο «μέσα – σκοποί – αντίπαλος».

Ο Παπασωτηρίου την αναφέρει ως μια έννοια που αφορά τις συγκρούσεις δύο ή περισσότερων αντίπαλων θελήσεων. Αναφέρεται στην αλληλεπίδραση αντιμαχόμενων πλευρών στα διαδοχικά αλληλοκτυπήματα που αποσκοπούν στην κάμψη της θέλησης του αντιπάλου.

Με τον όρο στρατηγική μπορεί να αναφερόμαστε στη στρατιωτική στρατηγική, δηλαδή τη διάταξη, κίνηση και χρησιμοποίηση μεγάλων στρατιωτικών δυνάμεων για την επίτευξη στρατιωτικών αντικειμενικών σκοπών.

---

³ Joint Staff, J-7, Joint Publication 1-02, Department of Defense Dictionary and Associated Terms, Washington, U.S. Joint Staff, 2004, p. 509.

Ο όρος αυτός με την πάροδο του χρόνου άρχισε να διευρύνεται και να περιλαμβάνει και πολιτικούς σκοπούς, όπως την εξασφάλιση των εθνικών συμφερόντων, χωρίς τη χρησιμοποίηση στρατιωτικών μέσων. Αυτή η πιο διευρυμένη έννοια της στρατηγικής ονομάζεται Υψηλή Στρατηγική.

Η Υψηλή Στρατηγική περιγράφει το πως ένα έθνος θα χρησιμοποιήσει όλα τα διαθέσιμα μέσα εθνικής ισχύος με στόχο να διαμορφώσει τα διεθνή γεγονότα και να εκπληρώσει τους στόχους που τίθενται από την πολιτική ηγεσία και αφορούν την εθνική του ασφάλεια και την υπεράσπιση των συμφερόντων του. (Αρσονιάδης, Β., 2018, σ. 64). Η σύζευξη σκληρής και ήπιας ισχύος αποτελεί την Υψηλή Στρατηγική. Είναι το σύνολο των πυλώνων ισχύος που ένα κράτος διαθέτει είτε εν καιρώ ειρήνης είτε εν καιρώ πολέμου. Είναι η χρήση, σε επίπεδο σχεδιασμού ή εφαρμογής, όλων των διαθέσιμων μέσων ενός κράτος, σκληρής και ήπιας ισχύος, για την επίτευξη πολιτικών στόχων ενόψει μιας σύγκρουσης πραγματικής ή ενδεχόμενης.

Οι βασικές στρατηγικές των κρατών⁴, στο άναρχο και ανταγωνιστικό διεθνές σύστημα, στο οποίο τα κράτη επιχειρούν να επιβιώσουν, είναι ο πόλεμος, ο πειθαναγκασμός⁵, η στρατηγική του «διαίρει και βασίλευε» και η εξισορρόπηση. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στην τελευταία, καθ' ότι ένα κομμάτι αυτής, αφορά τη διαμόρφωση συμμαχιών για την αντιμετώπιση της ισχύος ή της απειλής ενός ή περισσότερων αντιπάλων.

Κατά τον Mearsheimer, στρατηγικές προς αποφυγή είναι ο κατευνασμός και η πρόσδεση στο άρμα του αντιπάλου⁶. Οι δύο αυτές στρατηγικές προβλέπουν την παραχώρηση ισχύος σε έναν επιτιθέμενο, γεγονός που παραβιάζει τη λογική της ισορροπίας ισχύος και αυξάνει τον κίνδυνο για το κράτος που εφαρμόζει τις εν λόγω στρατηγικές.

---

⁴ Για περαιτέρω ανάλυση βλ. στο κεφ.5 Κουσκουβέλης, Η. (2004). Εισαγωγή στις διεθνείς σχέσεις. Αθήνα: Ποιότητα.

⁵ Compellence

⁶ Η στρατηγική αυτή ονομάζεται σύμπλευση. Σύμπλευση και κατευνασμός είναι οι δύο μορφές της υποχωρητικότητας.

ΠΟΛΕΜΟΣ

Είναι μια στρατηγική επιθετικού χαρακτήρα, που έχει σκοπό τη βελτίωση των συσχετισμών ισχύος του επιτιθέμενου κράτους, είτε μέσω της άμεσης σύγκρουσης με τον αντίπαλο και της αποδυνάμωσης που ακολουθεί ή καθυπόταξης του αντιπάλου, είτε μέσω της καταστροφής των συμμάχων του αντιπάλου. Χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό επικινδυνότητας σε σχέση με άλλες στρατηγικές, καθώς η αποτυχία στον πόλεμο έχει μεγάλο κόστος σε ανθρώπους και υλικούς πόρους, ενώ μπορεί να προκαλέσει σε περίπτωση ήττας ακόμα και την εξάλειψη του κράτους. (Κουσκουβέλης, Η., 2004, σ. 208). Κατά τον Κλαούζεβιτς ο πόλεμος είναι η συνέχιση της πολιτικής με άλλα μέσα. Τρία είναι τα επίπεδα ανάλυσης⁷ του πολέμου, του ανθρώπου, των κρατών και του διεθνούς συστήματος. Ο Kenneth Waltz ονομάζει τις τρεις αυτές αιτίες πολέμου «εικόνες⁸» (images). Ο πόλεμος έχει ζωτική σημασία για την ασφάλεια και την επιβίωση του κράτους τονίζει ο Sun Tzu. Πρέπει να διεξάγεται όταν διακυβεύονται εθνικά συμφέροντα και όταν τα κέρδη υπερτερούν του κόστους. Είναι εργαλείο επίτευξης αντικειμενικών στόχων και σκοπών.

Ο πόλεμος είναι η πλέον αμφιλεγόμενη στρατηγική που μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι μεγάλες δυνάμεις, προκειμένου να αυξήσουν το μερίδιό τους επί της παγκόσμιας ισχύος. Όχι μόνο συνεπάγεται θάνατο και καταστροφή, ενίοτε σε τεράστια κλίμακα, αλλά κατά τον 20ο αιώνα ήταν σύνηθες να υποστηρίζεται ότι η κατάκτηση δεν ωφελεί και ότι κατά συνέπεια ο πόλεμος είναι ένα άσκοπο εγχείρημα. (Mearsheimer, J., 2006, σ. 306). Συχνά περιγράφεται ως μια μάταια στρατηγική, η οποία υφίσταται κριτική τόσο στο ανθρωπιστικό όσο και στο επίπεδο της επιστήμης των Διεθνών Σχέσεων. (Κουσκουβέλης, Η., 2004, σ. 209).

---

⁷ Αιτίες πολέμου.

⁸ Αναλύονται στα κεφάλαια 2, 4 και 6 στο βιβλίο του Waltz Κ. 2011. Ο άνθρωπος, το κράτος και ο πόλεμος. Μετάφραση: Κολιόπουλος Κ. Αθήνα: Ποιότητα.

ΠΕΙΘΑΝΑΓΚΑΣΜΟΣ⁹

Ορίζεται ως η δυνατότητα επίτευξης των στόχων ή πρόκλησης βλάβης χωρίς την άσκηση «ωμής βίας». Είναι η χρησιμοποίηση της βίας κατά λανθάνοντα τρόπο με σκοπό τον επηρεασμό των αποφάσεων του αντιπάλου. Έγκειται στην προσπάθεια ενός κράτους να εξασφαλίσει οφέλη από κάποιο άλλο χρησιμοποιώντας την απειλή βίας. Αφορά τη χρησιμοποίηση της απειλής πολέμου και την ελεγχόμενη κλιμάκωση μιας κρίσης, ώστε ο αντίπαλος να εξαναγκαστεί να συμμορφωθεί με τη βούληση του ασκούντος τον πειθαναγκασμό. Η επιτυχημένη άσκηση του πειθαναγκασμού ως επιλογή στις διεθνείς σχέσεις εξαρτάται από τη μη προσφυγή στον πόλεμο. Διαφορετικά, ο πειθαναγκασμός μπορεί να οριστεί ως η αλλαγή του status quo μέσω της απειλής χρήσης βίας.

Δύο είναι τα βασικά προαπαιτούμενα της στρατηγικής του πειθαναγκασμού. Πρώτον, η ύπαρξη τέτοιας στρατιωτικής ισχύος, ώστε η άσκηση πίεσης στον αντίπαλο να συνδέεται και με την αυξημένη πιθανότητα επικράτησης σε περίπτωση απώλειας του ελέγχου διαχείρισης κρίσης. Δεύτερον, η ύπαρξη και η προβολή ενός αποφασιστικού κινήτρου εκ μέρους εκείνου που απειλεί. (Κουσκουβέλης, Η., 2004, σ. 210)

«ΔΙΑΙΡΕΙ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΥΕ»

Η στρατηγική αυτή επιτρέπει την έμμεση αντιμετώπιση του αντιπάλου και έχει τρεις εκφάνσεις: μία επιθετική και δύο αμυντικές.

Σκοπός της επιθετικής προσέγγισης είναι η αύξηση της σχετικής ισχύος του κράτους. Το κράτος επιχειρεί να αποδυναμώσει τους αντιπάλους του υποδαυλίζοντας τις αντιθέσεις μεταξύ τους και προκαλώντας έτσι αντιπαλότητα ή, στην καλύτερη περίπτωση, παρατεταμένο πόλεμο. Πρόκειται για μια στρατηγική χαμηλού κόστους αλλά και υψηλής αβεβαιότητας. Σε περίπτωση επιτυχίας, το κράτος που την επιχειρεί παραμένει στο περιθώριο, δεν

---

⁹ Χαρακτηριστικό παράδειγμα πειθαναγκασμού είναι η ελληνοτουρκική κρίση του 1987, όταν με τη χρησιμοποίηση απειλής κλιμάκωσης της κρίσης εκ μέρους της Ελλάδας, περιορίσθηκε η επιθετική συμπεριφορά της Τουρκίας.

επιβαρύνεται στρατιωτικά και η στρατιωτική του ισχύς αυξάνεται. Σε περίπτωση αποτυχίας οι όροι αντιστρέφονται, δηλαδή οι σχέσεις του κράτους που επιχειρεί με τους εχθρούς του επιβαρύνονται και ο ανταγωνισμός οξύνεται. Πρόκειται για την κλασική στρατηγική του «διαίρει και βασίλευε», με την οποία προκαλείται αντιπερισπασμός σε μια απειλητική δύναμη ή στηρίζονται οι αντίπαλοι μιας αντίστοιχης ανερχόμενης ηγεμονικής. (Παπασωτηρίου, Χ., 2000, σ. 27). (Κουσκουβέλης, Η., 2004, σ. 219).

Με την αμυντική προσέγγιση το κράτος αντιλαμβάνεται πλήρως την ανάγκη να αποτρέψει περαιτέρω αναβάθμιση της ισχύος του αντιπάλου, αλλά αναζητά κάποιο άλλο κράτος για να το πράξει.

Σκοπός της αποτροπής συμμαχίας είναι ένα κράτος να μην επιτρέψει την εξωτερική ενδυνάμωση του αντιπάλου, η οποία, αν γίνει, θα καταλήξει σε αύξηση της ισχύος του και ανατροπή της ισορροπίας. (Κουσκουβέλης, Η., 2004, σ. 221).

ΕΞΙΣΟΡΡΟΠΗΣΗ

Η εξισορρόπηση είναι συμπεριφορά ή τακτική που απορρέει ή και εντάσσεται στο γενικότερο φαινόμενο προσπαθειών εξισορρόπησης των αντιπάλων και στη θεωρία της «ισορροπίας ισχύος». Η εξισορρόπηση είναι μάλλον μία αμυντική στρατηγική και συνίσταται στην αύξηση της ισχύος ενός κράτους με σκοπό την αντιμετώπιση της ισχύος ή της απειλής ενός ή περισσότερων αντιπάλων. Η εξισορρόπηση¹⁰ διακρίνεται σε εσωτερική και εξωτερική. (Κουσκουβέλης, Η., 2004, σ. 213).

Με την εσωτερική εξισορρόπηση μία δύναμη προσπαθεί να αναβαθμίσει τις αμυντικές της ικανότητες με την εντατικοποίηση της εκμετάλλευσης των εγχώριων παραγόντων ισχύος. Αντιθέτως, η εξωτερική εξισορρόπηση αφορά τη διαμόρφωση συμμαχιών με σκοπό την αναβάθμιση της ισχύος μέσα από τη

---

¹⁰ Οι μορφές της εξισορρόπησης αναλύονται επίσης και στη σελ.350 στο βιβλίο: Kenneth N. Waltz. 2011. *Θεωρία διεθνούς πολιτικής*. Μετάφραση: Κωνσταντίνος Κολιόπουλος. Αθήνα: Ποιότητα.

συνεργασία και τη συγκέντρωση πόρων πολλών κρατών με κοινές αμυντικές ανάγκες. (Κουσκουβέλης, Η., 2004, σ. 213).

Ως εξωτερική εξισορρόπηση, ορίζεται η απορρέουσα από την ισορροπία της ισχύος προσπάθεια συνεργασίας των κρατών, να συνασπίζονται δηλαδή απέναντι στην απειλή που προβάλλει ένα άλλο ισχυρότερο ή και ηγεμονικό κράτος. (Κουσκουβέλης, Η., 2004, σ. 213). «Η εξωτερική εξισορρόπηση μπορεί να γίνει μέσω συμμαχιών ή μέσω δημιουργίας αξόνων, όταν το επιτρέπει η διεθνής συγκυρία» γράφει ο Αθανάσιος Πλατιάς.

Η εξωτερική εξισορρόπηση προσφέρει μία σειρά από πλεονεκτήματα. Πρωτίστως, αυξάνει τη διαθέσιμη ισχύ, καθώς οι πόροι των συνασπιζόμενων κρατών συγκεντρώνονται και χρησιμοποιούνται για ένα κοινό σκοπό, ενώ οι δράσεις τους πιθανώς να συντονίζονται μέσα από τη δημιουργία συμμαχικών θεσμών. Δευτερευόντως, ένα κράτος το οποίο επιλέγει να συνασπιστεί με ισοδύναμα κράτη και να μην προσκολληθεί στον ισχυρότερο επιτυγχάνει ευχερέστερη και αποτελεσματικότερη πρόσβαση στη διαχείριση της από κοινού διαθέσιμης ισχύος. (Κουσκουβέλης, Η., 2004, σ. 215).

Τα απειλούμενα κράτη μπορούν να εργαστούν ώστε να δημιουργήσουν μια αμυντική συμμαχία προκειμένου να βοηθηθούν στην αναχαίτιση του επικίνδυνου αντιπάλου τους. Τα απειλούμενα κράτη δίνουν μεγάλη σημασία στο να βρουν συμμάχους, καθώς σε μια συμμαχία το κόστος της αναχαίτισης ενός επιτιθέμενου μοιράζεται – συλλογισμός που αποκτά ιδιαίτερη σημασία αν ξεσπάσει πόλεμος. (Mearsheimer, J., 2006, σ. 307).

Στο ανταγωνιστικό διεθνές σύστημα τα κράτη έχουν κίνητρο να εξισορροπήσουν τους αντιπάλους τους, για να αυξήσουν την ασφάλεια τους, τονίζει και πάλι ο Πλατιάς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

Η εξωτερική πολιτική που ακολουθεί ένα κράτος καθορίζεται με τις σχέσεις του με άλλα κράτη στο διεθνές σύστημα και ταυτόχρονα συνθέτει τη δική του ταυτότητα.

Η Τουρκία ασκεί την εξωτερική πολιτική της, έχοντας ως αρχή «ειρήνη στο σπίτι, ειρήνη στον κόσμο», όπως διατυπώθηκε από τον ιδρυτή της Δημοκρατίας Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ. Έχει ένα ολοκληρωμένο, ειρηνικό προσανατολισμένο και βασικό όραμα και δεσμεύεται να κάνει χρήση όλων των μέσων της, προς αυτόν το διπλό στόχο. Τα θέματα που την απασχολούν είναι περίπλοκα και πολλά από αυτά έχουν παγκόσμιο χαρακτήρα.

Τα πλεονεκτήματά της και η δύναμή της προέρχονται από τη γεωγραφία της, τη βαθιά ιστορική εμπειρία, τη νέα και διαμορφωμένη δημογραφία, τους ισχυρούς θεσμούς και τη δυναμική οικονομία. Η τουρκική εξωτερική πολιτική κινητοποιεί διάφορα πολιτικά, οικονομικά, ανθρωπιστικά και πολιτιστικά μέσα και έχει παγκόσμια εμβέλεια, αλλά επίσης ενεργεί και τοπικά σε κάθε γωνιά του κόσμου.

Σύμφωνα με τα λόγια του Menlüt Çavuşoğlu, η Τουρκία ασκεί μια «επιχειρηματική και ανθρωπιστική εξωτερική πολιτική». Οι πολιτικές της πρέπει να είναι σε θέση να υιοθετήσουν τη συνεχή αλλαγή και να βοηθήσουν στη διαμόρφωση μιας δυναμικής γύρω από αυτήν, προς την κατεύθυνση της ειρήνης, της ευημερίας και της σταθερότητας. Η εξωτερική πολιτική της χρειάζεται πρωτοβουλία, προοπτική και δράση. (Πρεσβεία Τουρκίας στην Ντόχα, 2020).

Επιδιώκει την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, υπογραμμίζοντας ότι η ένταξή της θα ωφελήσει τόσο την ίδια όσο και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Συμβάλλει ενεργά στις προσπάθειες αντιμετώπισης πολλών προκλήσεων που επηρεάζουν την Ευρώπη. Η Τουρκία είναι μέλος σχεδόν όλων των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων, συμπεριλαμβανομένου μεταξύ άλλων, του Συμβουλίου της Ευρώπης

και του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ), στα οποία η Τουρκία είναι μάλιστα και ιδρυτικό μέλος.

Έχει 246 διπλωματικές και προξενικές αποστολές στο εξωτερικό, έχοντας μάλιστα το πέμπτο μεγαλύτερο δίκτυο παγκοσμίως. Έχει αναγνωρισθεί ως μια δυναμική δύναμη στον τομέα των αναπτυξιακών διπλωματικών προσπαθειών. Φιλοξένησε την Τέταρτη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες στις 9-13 Μαΐου 2011, στην Κωνσταντινούπολη και συνέβαλε στην υιοθέτηση του Προγράμματος Δράσης για την δεκαετία 2011-2020. (Πρεσβεία Τουρκίας στην Ντόχα, 2020). Υπηρέτησε στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ κατά τη περίοδο 2009-2010 ως εποικοδομητικό μέλος που συμβάλλει στην παγκόσμια ειρήνη, σταθερότητα και ασφάλεια.

Είναι ενεργό μέλος του NATO και της G20 και υπήρξε ενεργό μέλος της. Το 2015 είχε μάλιστα και την προεδρία της. Έχει αναπτύξει ένα παγκόσμιο εκτεταμένο δίκτυο συνεργασίας, το οποίο περιλαμβάνει συμβούλια υψηλού επιπέδου με 25 χώρες, τριμερείς ή άλλους πολυμερείς περιφερειακούς σχηματισμούς, καθώς και 20 συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου. Η Τουρκία διατηρεί στενούς δεσμούς με τις χώρες τις περιφέρειάς της, τα Βαλκάνια, τη Μέση Ανατολή, τη Βόρεια Αφρική, το Νότιο Καύκασο, τη Νότια και Κεντρική Ασία. Επεκτείνει το πεδίο εφαρμογής των πολιτικών προσέγγισης της στη Λατινική Αμερική, την Καραϊβική και την Ασία-Ειρηνικό.

Οι τρομοκρατικές ομάδες τη παρούσα χρονική περίοδο απειλούν τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Η τρομοκρατία δεν μπορεί να συσχετιστεί με καμιά φυλή, εθνικότητα, πίστη ή γεωγραφία. Είναι μια παγκόσμια μάστιγα που απαιτεί παγκόσμια απάντηση και αλληλεγγύη. Για τους λόγους αυτούς, η Τουρκία αντιμετωπίζει ενεργά την τρομοκρατία που εξαπολύεται από οποιαδήποτε οργάνωση.

Η Τουρκία επιδιώκει λύσεις σε διάφορα περιφερειακά προβλήματα. Είναι ιδρυτικό μέλος πολλών περιφερειακών οργανισμών και πρωτοβουλιών, όπως ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας του Εύξεινου Πόντου και της Διαδικασίας

Συνεργασίας της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Επίσης, είναι έξοχο μέλος του Συμβουλίου Συνεργασίας των Τουρκικών Ομιλούμενων Κρατών.

Πρωταρχικός της στόχος να διασφαλίσει ότι η περιοχή ακολουθεί μια ισχυρή ατζέντα αειφόρου ανάπτυξης και ειρήνης, αντί να αγωνίζεται διαρκώς με την ευθραυστότητα και τις συγκρούσεις. Η επιχειρηματική και ανθρωπιστική εξωτερική πολιτική της Τουρκίας θα συνεχίσει να διασφαλίζει τα εθνικά της συμφέροντα, ενώ ταυτόχρονα συμβάλλει στους κοινούς στόχους της ανθρωπότητας. (Υπουργείο Εξωτερικών Τουρκίας, 2020).

ΙΣΧΥΣ

Μελετώντας τα βιβλία των Διεθνών Σχέσεων εύκολα διαπιστώνει κανείς ότι έχουν δοθεί αρκετοί ορισμοί για την ισχύ. Ορίζοντάς την γενικά, ισχύς είναι η δυνατότητα να ενεργεί κανείς θετικά ή αρνητικά, με διαταγή ή απαγόρευση, πάνω σε κάποιον ή σε κάτι. Είναι επίσης η δυνατότητα πρόκλησης ή παραγωγής αποτελεσμάτων, τα οποία δεν θα συνέβαιναν διαφορετικά. Είναι η δυνατότητα αλλαγής των πιθανολογούμενων αποτελεσμάτων, αναφέρει ο Robert Dahl. Κατά τον Harold Lasswell, ισχύς είναι η συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων. Κατά τον Karl Deutch, είναι η δυνατότητα αλλαγής των αλλαγών, οι οποίες σε διαφορετική περίπτωση θα επέρχονταν. (Κουσκουβέλης, Η., 2004, σ. 140).

Η ισχύς¹¹ εκλαμβάνει διαφορετικές εκφάνσεις με νοηματικό περιεχόμενο, που δεν είναι εύκολο να διαχωρίσει κανείς, καθώς στην πράξη οι έννοιες συχνά αλληλοκαλύπτονται. Συναντούμε την ισχύ, ως δύναμη¹², ως εξουσία¹³, ή ακόμα και ως επιρροή¹⁴.

Η ισχύς εμφανίζεται ως δύναμη, όρος που σηματοδοτεί την υλική πλευρά της ισχύος και αφορά τα υλικά, φυσικά μέσα με τα οποία κανείς δύναται να επιβάλει τη βούλησή του. Η ισχύς εμπεριέχει ή και στηρίζεται στη δύναμη και τη χρησιμοποιεί για κάποιο σκοπό.

---

¹¹ Power.

¹² Strength.

¹³ Power ή authority.

¹⁴ Influence

Όταν αναφερόμαστε στην ισχύ ως εξουσία, εννοούμε την ηθική ή την πολιτική δυνατότητα που επιτρέπει την άσκηση της ισχύος ή ακόμη το αναγνωρισμένο ή και νομιμοποιημένο δικαίωμα που έχει κάποιος να διατάσσει και να επιβάλλεται.

Η ισχύς ως επιρροή, αφορά το τομέα του πνεύματος, τον τομέα του συναισθήματος αλλά και τον εσωτερικό, ψυχολογικό κόσμο του ατόμου. Στην πραγματικότητα δεν υπάρχουν σαφή εννοιολογικά όρια μεταξύ επιρροής και ισχύος ή δύναμης, αφού η ίδια η ισχύς δημιουργεί επιρροή και η επιρροή προσδίδει ισχύ. Η ισχύς μιας χώρας μετριέται με τη στρατιωτική και την οικονομική της δύναμη ή με τα αποτελέσματα που αυτές μπορούν να προκαλέσουν. (Κουσκουβέλης, Η., 2004, σ. 142).

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΙΣΧΥΟΣ

Ο Nicolas Spykman παραθέτει ένα κατάλογο με δέκα συντελεστές ισχύος: έκταση, φύση των συνόρων, πληθυσμός, πρώτες ύλες, οικονομική και τεχνολογική ανάπτυξη, νομισματική ισχύ, εθνική ομοιογένεια, κοινωνική συνοχή, πολιτική σταθερότητα και εθνικό φρόνημα. Ο Hans Morgenthau, αναφέρεται σε ένα κατάλογο με οκτώ συντελεστές ισχύος: γεωγραφία, φυσικές πηγές πλούτου, βιομηχανική ικανότητα, στρατιωτική προετοιμασία, πληθυσμό, εθνική ομοιογένεια, φρόνημα και ποιότητα της διπλωματίας. (Κουσκουβέλης, Η., 2004, σ. 147). Οι πιο συνηθισμένες κατηγορίες των συντελεστών ισχύος είναι οι υλικοί ή αντικειμενικοί, λειτουργικοί και υποκειμενικοί συντελεστές.

Οι υλικοί ή αντικειμενικοί παράγοντες που επηρεάζουν την ισχύ ενός κράτους είναι η γεωγραφία, ο πληθυσμός, οι πηγές πλούτου και οι ένοπλες δυνάμεις.

Οι παράγοντες που επηρεάζουν τη λειτουργία ενός κράτους τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό είναι το πολιτικό σύστημα, η διοίκησή του, η ικανότητα στρατιωτικής κινητοποίησης και η θέση του στο διεθνές σύστημα.

Στην τρίτη κατηγορία ανήκουν οι συντελεστές που αφορούν το πρόσωπο ή την ψυχοσύνθεση των ατόμων, των ομάδων ή των λαών των κρατών και την

άποψη τρίτων για αυτούς, με σημαντικότερους την ηγεσία και το διεθνές κύρος του κράτους. (Κουσκουβέλης, Η., 2004, σσ. 148-186).

Ο Νταβούτογλου στο βιβλίο του «Το Στρατηγικό βάθος» τυποποιεί την ισχύ ως εξής:

$$I = (\Sigma\Delta + \Delta\Delta) \times (\Sigma N \times \Sigma\Sigma \times \Pi B)$$

Τα σταθερά δεδομένα ($\Sigma\Delta$) είναι η ιστορία ($I\sigma$), η γεωγραφία (Γ), ο πληθυσμός ($\Pi\lambda$), ο Πολιτισμός ($\Pi\omicron$) και δυναμικά δεδομένα ($\Delta\Delta$), η οικονομική ικανότητα ($O\iota$), η τεχνολογική ικανότητα ($T\iota$) και η στρατιωτική ικανότητα ($\Sigma\iota$). Στον παραπάνω τύπο, το ΣN αντιστοιχεί στην στρατηγική νοοτροπία, το $\Sigma\Sigma$ στον στρατηγικό σχεδιασμό και το ΠB στην πολιτική βούληση. Ο παραπάνω τύπος της ισχύς θα μπορούσε να αναγραφεί και ως εξής:

$$I = \{ (I\sigma + \Gamma + \Pi\lambda + \Pi\omicron) + (O\iota + T\iota + \Sigma\iota) \} \times (\Sigma N \times \Sigma\Sigma \times \Pi B)$$

Τα σταθερά δεδομένα είναι στοιχεία που οι χώρες μέσα στο ισχύον πλαίσιο δεν μπορούν να τα αλλάξουν στο άμεσο και έμμεσο μέλλον. Αυτό δε σημαίνει ότι δεν αλλάζει η βαρύτητα των εν λόγω στοιχείων στην ισορροπία δυνάμεων των χωρών. Αντιθέτως παρατηρούμε ότι οι αλλαγές που σημειώνονται στις διεθνείς συγκυρίες έχουν ως συνέπεια να μετατραπεί το ειδικό βάρος που κατέχουν τα σταθερά δεδομένα στις ισορροπίες δυνάμεων. (Νταβούτογλου, Α., 2010, σ. 48).

Τα δυναμικά δεδομένα μιας χώρας είναι τα στοιχεία εκείνα που έχουν την ιδιότητα να μεταβάλλονται βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα και αντικατοπτρίζουν την ικανότητα της χώρας να χρησιμοποιεί τις δυνατότητές της. Στην εξίσωση ισχύος μιας χώρας οι οικονομικές πηγές, η τεχνολογική υποδομή και η στρατιωτική εμπειρία συνιστούν τα μεταβλητά στοιχεία. Η συντονισμένη και αποδοτική ενεργοποίηση αυτών των μεταβλητών στοιχείων στην άσκηση της εξωτερικής εξασφαλίζει την αύξηση της βαρύτητας που έχει μια χώρα στο πλαίσιο της διεθνούς ισορροπίας δυνάμεων. Αντιθέτως, στις χώρες που τα στοιχεία αυτά δεν αναδιαρθρώνονται σχεδιασμένα και με αρκετά δραστήριο τρόπο αρχίζουν να

παρουσιάζονται σοβαρά μειονεκτήματα στην αντανάκλαση της ισχύος τους στις διεθνείς σχέσεις. (Νταβούτογλου, Α., 2010, σ. 58).

Ο ανθρώπινος παράγοντας είναι η βασικότερη στρατηγική ισχύς μιας χώρας. Τη γεωγραφία και την ιστορία, που είναι σταθερά στρατηγικά στοιχεία, είναι αδύνατο να τα αλλάξει κανείς. Το στοιχείο του καλλιεργημένου ανθρώπου, ο οποίος είναι σε θέση να δώσει νέες έννοιες, ικανός να ανοίξουν νέους ορίζοντες σε αυτή τη γεωγραφία και την ιστορία. Το στοιχείο του ακαλλιέργητου ανθρώπου από την άλλη, μετατρέπει τα ίδια τα στοιχεία της ιστορίας και της γεωγραφίας σε μειονεκτήματα της χώρας. (Νταβούτογλου, Α., 2010, σ. 75).

Όσον αφορά τον εγγύς προς την Τουρκία χερσαίο γεωπολιτικό χώρο, ο Νταβούτογλου θεωρεί ότι η επιτυχία της εξωτερικής πολιτικής στην περιφέρεια εξαρτάται από τις σχέσεις της με τις χώρες της περιοχής και στην εξεταζόμενη περίπτωση με τις χώρες της Αραβικής Χερσονήσου. Οφείλει να έχει ορθολογιστικές σχέσεις με τις γειτονικές χώρες, να συνάψει συμμαχίες των οποίων θα ηγείται η ίδια η Τουρκία και θα ενισχύσει την αλληλεξάρτησή¹⁵ της με τις χώρες αυτές. Μέσω της ήπιας ισχύος θα μπορέσει να τις ελέγξει και να επιβάλει τη θέλησή της σ' αυτές. (Αρσονιάδης, Β., 2018, σ. 146).

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥ ΒΑΘΟΥΣ

Η Τουρκία είναι μια μεγάλη δύναμη, που τα ισχυρά χαρτιά της είναι η διπλωματία και η σταθερότητα που επικρατεί στην εξωτερική της πολιτική. Μια πολιτική που πρέπει να μελετηθεί ως μια από τις πιο πετυχημένες διεθνείς πολιτικές. Οι εκάστοτε πρόεδροι και πρωθυπουργοί γνώριζαν άριστα την τέχνη της διπλωματίας. Ήξεραν πότε να παραχωρούν βάσεις, πότε να συνδράμουν σε δυτικές επιχειρήσεις με επανδρωμένο στρατό και πότε να εξαργυρώνουν την προσφορά τους. Η τουρκική σταθερότητα στην εξωτερική πολιτική δεν άλλαξε, αλλά επηρεάστηκε από δύο πολύ μεγάλες προσωπικότητες, τον Αχμέτ Νταβούτογλου και τον Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν.

---

¹⁵ Ορίζοντας την απλά, σημαίνει αμοιβαία εξάρτηση. Για περαιτέρω ανάλυση του ορισμού της αλληλεξάρτησης βλέπε σελ: 449-454 στο: Κουσκουβέλης, Η. (2004). Εισαγωγή στις διεθνείς σχέσεις. Αθήνα: Ποιότητα.

Η πολιτική αυτή στρέφεται προς όλες τις κατευθύνσεις, προς όλα τα αζιμούθια και συγκεκριμένα προς τη Μέση Ανατολή, την Κεντρική Ασία, τον Καύκασο, τα Βαλκάνια, την Αφρική και σε χώρες της Αραβικής Χερσονήσου. Με την πολιτική αυτή έχει βελτιώσει θετικά τις σχέσεις της, τόσο με τη Ρωσία όσο και με αρκετές γειτονικές χώρες, επιδιώκοντας ταυτόχρονα «μηδενικά προβλήματα». Επιδιώκει να διευρύνει περαιτέρω την περιφερειακή της επιρροή, χρησιμοποιώντας κυρίως ήπια ισχύ¹⁶. Δεν διστάζει όμως να χρησιμοποιήσει και σκληρή ισχύ¹⁷, όταν οι συνθήκες το επιτρέψουν, για να επιβάλλει την παρουσία της στην περιφέρεια. Καθοριστικός παράγοντας για τη στροφή στην εξωτερική πολιτική, διαδραμάτισε και η μη ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Κύριος εκφραστής της εξωτερικής πολιτικής στην κυβέρνηση Ερντογάν, ο Αχμέτ Νταβούτογλου, ο οποίος από τον Μάιο του 2009, διορίστηκε Υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας. Ο ίδιος μάλιστα υπήρξε και εισηγητής της στρατηγικής σκέψης του Στρατηγικού Βάθους, έχοντας βαθιά κατανόηση της τουρκικής ιστορίας και της γεωστρατηγικής θέσης της Τουρκίας. Τοποθέτησε την Τουρκία στο κέντρο της πυξίδας, επιδιώκοντας να γίνει το σταυροδρόμι στον πολυπολικό κόσμο, που τώρα διαμορφώνεται. Δεν υπακούει μόνο στους διεθνείς κανόνες, αλλά επιδιώκει να διαμορφώσει τη διεθνή πολιτική σκηνή. Ο Αχμέτ Νταβούτογλου τοποθέτησε τη Τουρκία στην καρδιά τριών ηπείρων, της Ευρώπης, της Ασίας και της Αφρικής. (Ξένου, Αρ., 2019).

Κατά το πρόσφατο παρελθόν, η Τουρκία έδινε μεγάλη έμφαση στις σχέσεις της με τη Δυτική Ευρώπη και τις Ηνωμένες Πολιτείες, χωρίς να δίνει έμφαση σε άλλες χώρες, παραμελώντας ταυτόχρονα τον ισλαμικό κόσμο. Είχε προσδεθεί στο άρμα των ΗΠΑ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ήταν εξαρτώμενη από την αμερικανική πολιτική και δεν έδινε βαρύτητα στην περιφέρεια. Με την πάροδο του χρόνου, έπαψε να ανταποκρίνεται παθητικά στα εκάστοτε συμφέροντα των ΗΠΑ και της Ε.Ε και ανέλαβε ρόλο συνδιαμορφωτή στην ευρύτερη περιοχή.

---

¹⁶ Soft power.

¹⁷ Hard power.

Το θεωρητικό υπόβαθρο πάνω στο οποίο στηρίζεται η «Στρατηγική του Βάθους» είναι η διατήρηση της τάξης, της σταθερότητας και της ασφάλειας στη χώρα, αλλά και η σταθερότητα και η ασφάλεια της διεθνούς κοινότητας. Η Τουρκία προσπαθεί να ανέβει στη διεθνή πολιτική σκηνή. Το σχέδιο της δεν είναι τυχαίο. Είναι μια μεγάλη δύναμη, που έχει πιθανότητες επιτυχίας, διότι στηρίζεται στη μελέτη της ιστορίας και των παραδόσεων των χωρών της περιοχής.

Ο πανισλαμισμός είναι ένα εργαλείο που μπορεί να εξασφαλίσει στην Τουρκία μια καλή γειτονία ασκώντας ορθή εξωτερική πολιτική. Η σωστή διαχείριση των σχέσεων με τις γειτονικές χώρες αποτελεί μια από τις προϋποθέσεις για την πραγματοποίηση του παγκόσμιου στρατηγικού οράματος της Τουρκίας.

Η Τουρκία όποτε ήθελε να φέρει την ισορροπία στη περιοχή, να επεκτείνει το κύρος και το έδαφός της, είχε έρθει σε σύγκρουση με τους γείτονές της. Χρησιμοποιεί τη δύναμη και την υπεροχή για να εξασφαλίσει την επιρροή και την εδαφική ανεξαρτησία. Ο Νταβούτογλου πιστεύει ότι η Τουρκία έχει πολλαπλή περιφερειακή ταυτότητα, επειδή μπορεί να εφαρμόσει μια ολοκληρωμένη και πολυεπίπεδη εξωτερική πολιτική, προσαρμοσμένη στην ιστορική και γεωγραφική της θέση.

Οι σχέσεις των ΗΠΑ με την Τουρκία στηρίζονται σε πολύ λεπτές γραμμές, καθώς το τελευταίο χρονικό διάστημα, η Τουρκία εμφανίζεται ανυπάκουη και έρχεται σε αντίθεση με την αμερικάνικη εξωτερική πολιτική, όσον αφορά το Ιράν. Το 2007, η Τουρκία συνάπτει συμφωνία με το Ιράν, στον τομέα της ενέργειας, της οικονομίας, στις περιφερειακές υποθέσεις και κυρίως στο πυρηνικό πρόγραμμα.

Έχει έρθει αντιμέτωπη με το Ισραήλ, το σύμμαχο των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή. Το επεισόδιο στο τουρκικό πλοίο Μαβί Μαρμαρά το 2010 ήταν η αρχή του τέλους στις σχέσεις Ισραήλ – Τουρκίας. Η διατήρηση της ανεξαρτησίας του Ισραήλ, ήταν ένας από τους στόχους της πολιτικής των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή.

Η Τουρκία προσπαθεί να έχει πολύ καλές σχέσεις με την Ρωσία. Τον Δεκέμβριο του 2004, ο ίδιος ο Πρόεδρος Βλαντιμίρ Πούτιν επισκέφθηκε τη Τουρκία, μετά από 32 ολόκληρα χρόνια. Το 2008, η Ρωσία έγινε ο μεγαλύτερος

εμπορικός εταίρος της Τουρκίας. Ο όγκος των συναλλαγών είναι τετραπλάσιος από αυτό των Ηνωμένων Πολιτειών. Ήδη το 65% του φυσικού αερίου και το 40% του αργού πετρελαίου προέρχονται από τη Ρωσία. (Ξένου, Αρ., 2019).

Το μεγαλύτερο στρατηγικό έρεισμα της Τουρκίας, όπως αναφέρει ο Ήφαιστος, είναι να κατορθώσει να ελέγξει το Αιγαίο και την Κύπρο. (Κουσκουβέλης Η., Λίτσας Σ., 2013, σ. 279). Ταυτόχρονα όμως η Τουρκία προσπαθεί να πείσει, ότι είναι ένας από τους πιο κατάλληλους συνέταιρους, ή ακόμα ότι είναι ένα κράτος το οποίο πρέπει να συναλλάσσονται μαζί της ως ισότιμος στρατηγικός εταίρος. Αυτό προσπαθεί να πετύχει, όχι μόνο στον Καύκασο και τα Βαλκάνια, αλλά και στον αραβικό κόσμο.

Επιπρόσθετα, το κουρδικό είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει η Τουρκία. Οι Κούρδοι στο Ιράν, στη Συρία και στο Ιράκ, οι οποίοι προσπαθούν να ενωθούν και να δημιουργήσουν κουρδικό κράτος, αποτελούν σοβαρή απειλή για την κυριαρχία και την ασφάλεια της Τουρκίας. Ο μόνος τρόπος για να αποφευχθεί η ένωση των Κούρδων και η δημιουργία κουρδικού κράτους, είναι η χρήση σκληρής ισχύος από την Τουρκία. (Ξένου, Αρ., 2019, σ. 55).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΡΑΒΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟ

Το επίσημο όνομα της Τουρκίας είναι, Τουρκική Δημοκρατία ή Δημοκρατία της Τουρκίας. Βρίσκεται στη νοτιοδυτική Ασία, μ' ένα μικρό τμήμα της σε ποσοστό 3%, στην Ανατολική Θράκη. Μέχρι το 1922 η χώρα ήταν το κέντρο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Η Συνθήκη της Λωζάνης, την 24η Ιουλίου 1923, οδήγησε στη διεθνή αναγνώριση της Τουρκίας, ως ένα κράτος συνέχειας της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Η Τουρκική Δημοκρατία ανακηρύχθηκε επίσημα, από τον Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ, στις 29 Οκτωβρίου 1923 στην νέα πρωτεύουσα, την Άγκυρα.

Συνορεύει με τις παρακάτω χώρες: στα δυτικά με την Ελλάδα, βορειοδυτικά με τη Βουλγαρία, ανατολικά με τη Γεωργία, την Αρμενία, το Ιράν, νότια με τη Συρία και το Ιράκ. Βρέχεται στα βόρεια από τη Μαύρη Θάλασσα, δυτικά από τη Θάλασσα του Μαρμαρά και δυτικά και νότια από τη Μεσόγειο. Στα δυτικά βρίσκονται τα Στενά, τα οποία οριοθετούν το σύνορο μεταξύ Θράκης και Μικράς Ασίας, χωρίζοντας ταυτόχρονα την Ευρώπη από την Ασία. Λόγω του ότι βρίσκεται στο σταυροδρόμι Ευρώπης και Ασίας είναι χώρα μεγάλης στρατηγικής σημασίας.

Επίσημη γλώσσα της χώρας είναι η τουρκική, την οποία ομιλεί το 85% περίπου του πληθυσμού. Οι Τούρκοι αποτελούν το 70 - 75% του πληθυσμού. Το 18% του πληθυσμού περιλαμβάνουν Κούρδους και ποσοστό 7 με 12% του πληθυσμού της, το αποτελούν άλλες μειονότητες. Η συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού είναι Μουσουλμανική.

Η Τουρκία είναι μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης, του Βορειοατλαντικού Συμφώνου (NATO), του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) και του G-20 των μεγαλύτερων οικονομιών. Είναι συνδεδεμένο μέλος με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα από το 1963 και έχει προσχωρήσει στην Ευρωπαϊκή Τελωνειακή Ένωση το 1995. Οι διαπραγματεύσεις της για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν σταματήσει το 2018, παραμένουν όμως ενεργές ως το 2020 με την χώρα να εξακολουθεί να

διατηρεί το καθεστώς της ως υποψήφια για ένταξη στην ΕΕ. Η Τουρκία είναι επίσης μέλος του Συμβουλίου Συνεργασίας Τουρκόφωνων Κρατών¹⁸, της Διεθνούς Οργάνωσης Τουρκικού Πολιτισμού¹⁹ και του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας.

Η Τουρκία υιοθέτησε προεδρικό σύστημα με δημοψήφισμα που πραγματοποιήθηκε το 2017. Το νέο προεδρικό σύστημα τέθηκε σε ισχύ με τις τουρκικές προεδρικές εκλογές το 2018. Πρόεδρος της είναι ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, ο οποίος προέρχεται από το Κόμμα Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (AKP). (el.wikipedia.org/Τουρκία, 2020).

Η Αραβική χερσόνησος είναι η μεγαλύτερη χερσόνησος της γης. Τα κράτη της αραβικής χερσονήσου είναι επτά. Αυτά είναι: τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, το Κατάρ, το Κουβέιτ, το Μπαχρέιν, το Ομάν, η Σαουδική Αραβία και η Υεμένη.

Η Τουρκία έχει Πρεσβεία στο Μπαχρέιν, στο Κουβέιτ, στο Ομάν και το Κατάρ. Στη Σαουδική Αραβία, έχει Πρεσβεία στο Ριάντ και Γενικό Προξενείο στη Τζέντα. Στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, έχει Πρεσβεία στο Άμπου Ντάμπι και Γενικό Προξενείο στο Ντουμπάι. Από τις 16 Φεβ 2015 η Τουρκία ανέστειλε τη λειτουργία της Πρεσβείας της στην Υεμένη και ο πρεσβευτής της μαζί με το διπλωματικό προσωπικό επέστρεψαν στην Τουρκία, λόγω της κλιμάκωσης της κρίσης στην περιοχή.

Η Τουρκία στοχεύει να ενισχύσει τις υπάρχουσες στρατηγικές της σχέσεις και να δημιουργήσει νέες. Στην Αραβική Χερσόνησο αλλά και στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής υπάρχουν αυξανόμενες εκρηκτικά προκλήσεις. Η επιρροή της Τουρκίας στις περιφερειακές υποθέσεις είναι μια πραγματικότητα. Η Τουρκία επιδιώκει να διασφαλίσει τα εθνικά της συμφέροντα, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. Η Τουρκία παίζει το δικό της γεωπολιτικό παιχνίδι στη περιοχή και είναι έτοιμη να διαδραματίσει μεγαλύτερο ρόλο από ποτέ στις περιφερειακές υποθέσεις.

---

¹⁸ Ιδρύθηκε το 2009.

¹⁹ Ιδρύθηκε το 1993.

Η Τουρκία, όσο αφορά τον στρατιωτικό τομέα έχει δημιουργήσει πολλές υπερπόντιες στρατιωτικές βάσεις, τόσο στη Μέση Ανατολή όσο και στην ευρύτερη περιοχή τα τελευταία χρόνια. Αυτό επιτρέπει στην Άγκυρα να αναπτύξει εδάφη και σημαντικά αεροπορικά και ναυτικά περιουσιακά στοιχεία σε στρατηγικές σημαντικές περιοχές πέρα από τα σύνορά της και να προκαλέσει τους περιφερειακούς της αντιπάλους - κυρίως τη Σαουδική Αραβία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (ΗΑΕ), σε αρκετούς βασικούς τομείς.

Το 2002, μετά την εκλογική νίκη του Τουρκικού Κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (ΑΚΡ) ξεκίνησε στην Τουρκία ένα πολύ φιλόδοξο πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων στην εξωτερική πολιτική. Ο στόχος της εξωτερικής πολιτικής της Τουρκίας βασίζεται στην αρχή «μηδενικά προβλήματα με τους γείτονες», για την επίλυση όλων των προβλημάτων που υπάρχουν στην περιφέρεια. Κι αυτό γιατί υπάρχουν χρόνιες διενέξεις με σχεδόν όλους τους γείτονες. Δεν ήθελε η Τουρκία να έχει προβληματικές σχέσεις με τις γειτονικές χώρες. Η Τουρκία επιδιώκει να απελευθερωθεί από τις προβληματικές σχέσεις με τις γειτονικές χώρες και να αντιμετωπίσει τις εντάσεις στην περιοχή μέσω της περιφερειακής συνεργασίας. Έχει όραμα για την εξωτερική της πολιτική, το οποίο υποστηρίζεται από προληπτικές και όχι αντιδραστικές πολιτικές.

Ένας σημαντικός λόγος απομόνωσης της Τουρκίας από τη γειτονιά της επί δεκαετίες, ήταν η νοοτροπία που είχαν οι τουρκικές ελίτ για την εξωτερική πολιτική της. Αυτή η νοοτροπία ήταν ένα εμπόδιο μεταξύ της Τουρκίας και των γειτόνων της. Η νέα κυβέρνηση του Τουρκικού Κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (ΑΚΡ), είχε ως στόχο την επανένωση της Τουρκίας με την περιφέρεια, ακολουθώντας μια πιο δυναμική και πολυδιάστατη εξωτερική πολιτική. Αυτή η νέα προσέγγιση υποστηρίχθηκε αρχικά μέσα στον ακαδημαϊκό χώρο από τον καθηγητή Αχμέτ Νταβούτογλου, ο οποίος το 2009 διετέλεσε και Υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας.

Αυτή η στρατηγική της Τουρκίας βασίζεται σε έξι βασικές αρχές: ισορροπία μεταξύ ασφάλειας και ελευθερίας, μηδενικά προβλήματα με τους γείτονες, μια πολυδιάστατη εξωτερική πολιτική, μια δραστήρια περιφερειακή εξωτερική πολιτική, ένα εντελώς νέο διπλωματικό στυλ και μια ρυθμική διπλωματία. Αυτό

το σύνολο αρχών καθοδηγούν την προσέγγιση της Τουρκίας στις περιφερειακές κρίσεις και την βοηθούν να αναδειχθεί ως μια εξέχουσα χώρα στο διεθνές σύστημα. Για να επιτευχθούν όμως οι εξωτερικοί της στόχοι, πέτυχε πρώτα την ειρήνη στο εσωτερικό της. Στη συνέχεια επαναπροσδιόρισε τους στόχους της. Η νέα της λοιπόν στρατηγική δεν περιλαμβάνει χρόνιες διαμάχες με τους γείτονες. Η Τουρκία άρχισε να βλέπει τη γειτονιά της, όχι ως πηγή προβλημάτων και πιθανών απειλών, αλλά ως μια αρένα συνεργασίας και εταιρικής σχέσης.

Κομβικό σημείο στον επαναπροσδιορισμό της στρατηγικής της Τουρκίας, ο οποίος κατά τον Νταβούτογλου ήταν έγκυρος, ήταν το πρόσφατο κύμα δημοκρατικών διαμαρτυριών που άρχισε να συγκλονίζει την Μέση Ανατολή. Με την Αραβική Άνοιξη του 2011 διαφάνηκε το πραγματικό αίτημα του αραβικού λαού για χρηστή διακυβέρνηση που να σέβεται τα πολιτικά τους δικαιώματα, την τιμή και την ακεραιότητα. Το ίδιο το Κόμμα της Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης υποστήριζε ότι οι κυβερνήτες των αραβικών χωρών όφειλαν να κάνουν εσωτερικές μεταρρυθμίσεις για να υπάρξει ειρήνη πρώτα στο εσωτερικό τους και στη συνέχεια στην περιφέρεια. Μια Αραβική Άνοιξη, που στην πραγματικότητα μόνο «Άνοιξη» δεν ήτανε, διότι ξεκίνησαν αρκετές συγκρούσεις στην περιφέρεια.

Η Τουρκία βρέθηκε ξαφνικά σ' ένα δίλημμα. Ή να διατηρήσει δεσμούς με τους καταπιεστικούς ηγέτες, ή να υποστηρίξει τις λαϊκές εξεγέρσεις για την εξασφάλιση βασικών δημοκρατικών δικαιωμάτων. Η Τουρκία μέσω μιας ισοροπημένης εξέτασης της στρατηγικής της επέλεξε τη δεύτερη επιλογή, γιατί ήθελε να εφαρμόσει τη στρατηγική «μηδενικά προβλήματα με τους γείτονες», την οποία εφάρμοσε σε συνδυασμό με τις άλλες αρχές. Αξιολογώντας εκ νέου την κατάσταση ανέλαβε νέες πρωτοβουλίες. Επικεντρώθηκε με προσοχή στα προβλήματα των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών και ηγήθηκε μιας εκστρατείας για κινητοποίηση της διεθνούς κοινότητας για να βοηθήσει τις χώρες που έχουν ανάγκη. Ήθελε να αναλάβει ενεργό ρόλο στον ιστορικό μετασχηματισμό της περιοχής, προκειμένου οι λαοί στην περιφέρεια να αναλαμβάνουν τα βασικά δημοκρατικά δικαιώματα που απολαμβάνει ο τουρκικός λαός. Όταν φυσικά ορισμένα αραβικά καθεστώτα δεν ήθελαν βοήθεια, η Τουρκία δεν δίστασε να υποστηρίξει το λαϊκό αίτημα, για να επέλθει η περιφερειακή σταθερότητα. Επίσης δεν επιδιώκει μόνο την προώθηση των οικονομικών συμφερόντων της και την

ασφάλεια. Έχει στόχο να διασφαλίσει τη βαθιά ενδοκοινωνική επικοινωνία, κυρίως μεταξύ των λαών και των κατοίκων της περιοχής, την οποία ονόμασε μάλιστα «μέγιστη συνεργασία».

Η αρχή «μηδενικά προβλήματα» εξακολουθεί να αποτελεί τη βάση της στρατηγικής της στην περιοχή. Σε χώρες που υπάρχει μια πολιτική μετάβαση, κάνει ότι μπορεί για να αποκαταστήσει την ισορροπία μεταξύ ελευθερίας και ασφάλειας. Με τις πρωτοβουλίες της στην περιφέρεια, κατάφερε να δημιουργήσει δεσμούς, όχι μόνο με τα γειτονικά καθεστώτα, αλλά και με κοινωνικούς παράγοντες. Βρίσκεται σε καλύτερη θέση για να μπορεί να αντιμετωπίσει όλες τις προκλήσεις του περιφερειακού μετασχηματισμού. Χρησιμοποιεί αφενός, τη συνεργασία και το διάλογο και αφετέρου εμπνέεται από την ιστορία και τις αξίες της, για να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις στην Αραβική Χερσόνησο και τη Μέση Ανατολή γενικότερα. (Νταβούτογλου Α., 2013).

Η Τουρκία επιδιώκει να ασκήσει επιρροή όχι μόνο στην Αραβική Χερσόνησο, αλλά και σε ολόκληρο το κόσμο. Ο Τούρκος Υπουργός Εσωτερικών Σουλεϊμάν Σοϊλού, σε ομιλία του μπροστά σε ομάδα αξιωματικών στρατιωτικής βάσης, δήλωσε ότι η Τουρκία θα κυβερνήσει τον κόσμο και θα γράψει ιστορία και πως ο Θεός είναι με τον Ερντογάν και την κυβέρνησή του. Φιλοδοξεί ο Ερντογάν να αναβιώσει την οθωμανική κυριαρχία στην ευρύτερη περιοχή, από τα Βαλκάνια μέχρι τον Περσικό Κόλπο. Οι εξελίξεις στην περιφέρεια είναι ήδη ανατρεπτικές. Η Τουρκία εγκατέλειψε την πορεία προς τη Δύση και επιδιώκει να αναβιώσει την οθωμανική αυτοκρατορία. Όμως η στρατηγική της αυτή, την φέρνει σε μια κατάσταση απομόνωσης καθώς αρκετά κράτη της Αραβικής Χερσονήσου, όπως θα μελετήσουμε στα επόμενα υποκεφάλαια, έχουν ανταγωνιστικές διαθέσεις προς αυτή τη στρατηγική και συσπειρώνονται εναντίον της. (Στούπας Κ., 2020).

ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΗΝΩΜΕΝΑ ΑΡΑΒΙΚΑ ΕΜΙΡΑΤΑ

Τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (ΗΑΕ) έγιναν μέλος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών στις 09 Δεκεμβρίου 1971. (<https://unric.org/el>, 2020). Βρίσκονται στο νοτιοανατολικό άκρο της Αραβικής χερσονήσου. Η περιοχή που βρίσκονται, ήταν γνωστή και ως Ακτή των Πειρατών κατά τον 18ο αιώνα.

Είναι ένα ομοσπονδιακό κράτος που αποτελείται από επτά εμιράτα, το Άμπου Ντάμπι, το Αϊμάν, το Ντουμπάι, το Ουμ Αλ-Καϊγιάν, το Ρας Αλ-Καϊμά, το Σάρτζα και το Φουτζέιρα. Βρέχονται από τον Περσικό κόλπο και τον Κόλπο του Ομάν, ενώ συνορεύουν με τη Σαουδική Αραβία και το Σουλτανάτο του Ομάν. Η έκτασή τους είναι 83.600 τ.χλμ. και ο πληθυσμός τους 9.890.000 κάτοικοι, σύμφωνα με τη μέση εκτίμηση των Ηνωμένων Εθνών για το 2020.

Πρωτεύουσα των ΗΑΕ είναι το Άμπου Ντάμπι²⁰, πρωτεύουσα και του ομώνυμου εμιράτου, το οποίο αποτελεί το πολιτιστικό, πολιτικό και βιομηχανικό κέντρο της χώρας.

Πριν γίνουν μέλος του ΟΗΕ το 1971, τα Εμιράτα ήταν γνωστά ως πολιτείες της ανακωχής²¹, λόγω της συμφωνίας ανακωχής του 19ου αιώνα μεταξύ της Βρετανίας και Αράβων σείχηδων της ευρύτερης περιοχής.

Το πολιτικό σύστημα των ΗΑΕ βασίζεται στο πρώτο σύνταγμα της ομοσπονδίας του 1971 και αποτελείται από ένα πλήθος κυβερνητικών δομών, τόσο σε ομοσπονδιακό επίπεδο όσο και ανά εμιράτο. Η επίσημη θρησκεία των ΗΑΕ είναι ο ισλαμισμός και τα Αραβικά η επίσημη γλώσσα.

Τα ΗΑΕ θεωρούνται μια πλούσια χώρα διότι έχουν μία από τις πιο αναπτυσσόμενες οικονομίες στην περιοχή. Βρίσκονται στην έκτη θέση παγκοσμίως σε αποθέματα πετρελαίου. Σε παγκόσμιο επίπεδο βρίσκονται στην 36η θέση ως προς τα αγοραστικά μεγέθη της οικονομίας τους, ενώ το κατά κεφαλή ΑΕΠ²² καθορίζεται στα 46.584 δολάρια ΗΠΑ, ένα από τα υψηλότερα στον κόσμο.

Η επίσημη θρησκεία στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα είναι ο μουσουλμανισμός, αν και η κυβέρνηση εφαρμόζει μία πολιτική ανοχής απέναντι σε άλλα θρησκευόμενα και δεν αναμιγνύεται σε μη ισλαμικά ζητήματα θρησκείας. Ο προσηλυτισμός όμως είναι παράνομος για κάθε θρησκεία εκτός του Ισλάμ. Με βάση στοιχεία της απογραφής του 2005, το 76% του συνολικού πληθυσμού ανήκει στο Ισλάμ, το 9% είναι χριστιανοί, ενώ το 15% εντάσσεται στον ινδουισμό,

---

²⁰ Είναι και η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη.

²¹ Trucial States

²² Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν.

το βουδισμό και άλλες δοξασίες. Στο Ισλάμ επικρατούν οι Σουνίτες (85%) έναντι των Σιιτών (15%).

Τα ΗΑΕ είναι ιδρυτικό μέλος του Συμβουλίου Συνεργασίας των Αραβικών Κρατών του Κόλπου, είναι μέλος της Αραβικής Συνόδου, του Ισλαμικού Συμβουλίου, του ΟΠΕΚ²³ και του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου και όπως αρχικά αναφέρθηκε είναι μέλος των Ηνωμένων Εθνών. (el.wikipedia.org/Κατάρ, 2020).

Η Τουρκία δεν έχει καλές σχέσεις με τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Ο ανταγωνισμός των δύο κρατών ανάγεται στην Αραβική Άνοιξη του 2011, όταν η Τουρκία στήριξε μαζί με το Κατάρ, τους κατά περιοχή κλάδους της Μουσουλμανικής Αδελφότητας, ενώ οι λοιπές μοναρχίες συσπειρώθηκαν εναντίον αυτού που θεώρησαν ως «υπαρξιακή απειλή». Ο αποκλεισμός του Κατάρ το 2017, ήταν η χαρακτηριστική απάντηση των ΗΑΕ και των συμμάχων τους απέναντι στο δίδυμο Άγκυρας – Ντόχας. Η Τουρκία όμως ανταπάντησε με αποστολή στρατευμάτων στο Εμιράτο του Κατάρ. (Ράπτης Κ., 2020).

Η Τουρκία θεωρείται από τα ΗΑΕ παρείσακτος στα δρώμενα της Αραβικής Χερσονήσου και στην ευρύτερη περιοχή. Τον Μάιο του 2020 υπήρξε ένας «πόλεμος» ανακοινώσεων μεταξύ Τουρκίας και ΗΑΕ. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΑΕ εξέφρασε τις ανησυχίες του με ανακοινώσεις, για το ρόλο της Τουρκίας στην κρίση στη Λιβύη. Ταυτόχρονα κατήγγειλε τη μεταφορά οπλισμού και μαχητών εκ μέρους της Τουρκίας στη γειτονική Λιβύη. Η Τουρκία αντέδρασε άμεσα και ανέφερε ότι τα ΗΑΕ ασκούν υποκριτική πολιτική και στηρίζουν επίδοξους πραξικοποιηματίες, εννοώντας τον στρατάρχη Χαλίφα Χάφταρ. Κατηγορούν τα ΗΑΕ, ότι χρηματοδότησαν και στήριξαν την απόπειρα πραξικοπήματος κατά του Ερντογάν το καλοκαίρι του 2016. Η Άγκυρα έχει επικηρύξει για την απόπειρα αυτή, τον Μοχάμεντ Νταχλάν²⁴, άλλοτε κορυφαίο στέλεχος ασφαλείας της Παλαιστινιακής Αρχής, ο οποίος από το 2012 ζει εξόριστος στα ΗΑΕ. Επιπρόσθετα κατηγορούν τα ΗΑΕ, ότι ασκούν

---

²³ Οργανισμός Εξαγωγών Πετρελαιοπαραγωγών Χωρών,

²⁴ Κατά τον Μεβλούτ Τσαβούσογλου, θεωρείται «πράκτορας του Ισραήλ».

καταστροφικές δραστηριότητες σε μια μεγάλη ακτίνα που απλώνεται από τη Συρία μέχρι το Κέρασ της Αφρικής. (Ράπτης Κ., 2020).

Η Λιβύη έχει δύο κυβερνήσεις που βρίσκονται σε εμφύλιο. Η πρώτη ονομάζεται «Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας²⁵» (GNA) υπό τον Φαγέζ Σάρατζ, στη Τρίπολη και αναγνωρίζεται από τον ΟΗΕ. Η δεύτερη βρίσκεται ανατολικότερα, έχει έδρα το Τομπρούκ, επικεφαλής το Στρατάρχη Χαλίφα Χάφταρ και υποστηρίζεται από τη Γαλλία, την Αίγυπτο, τα Εμιράτα, τη Ρωσία και εμμέσως από τις ΗΠΑ. Η Τουρκία είναι ο σημαντικότερος υποστηρικτής της κυβέρνησης Σάρατζ. Βοηθά στρατιωτικά τη κυβέρνηση της Τρίπολης. Σε αντάλλαγμα ζήτησε την υπογραφή συμφωνίας οριοθέτησης θαλασσίων ζωνών μεταξύ Λιβύης και Τουρκίας. (Συρίγος Α., 2019). Δύο ισχυρές αραβικές χώρες, τα ΗΑΕ και η Αίγυπτος δηλώνουν την αντίθεσή τους με το τουρκολυβικό Μνημόνιο οριοθέτησης θαλασσίων ζωνών. Επιπρόσθετα η συμμαχία της Ελλάδας με τα ΗΑΕ, βάζει ένα ακόμα εμπόδιο στις ελληνοτουρκικές σχέσεις, με τον ίδιο τον Ερντογάν να ερμηνεύει τέτοιες κινήσεις ως προσπάθεια της Ελλάδας να διευρύνει τη «συμμαχία του κακού». (infognomopolitics.gr, 2020).

Ο 58χρονος σείχης Μοχάμεντ μπιν Ζαγέντ του Άμπου Ντάμπι, θεωρείται πλέον ο «παίχτης κλειδί στη λιβυκή διαμάχη», ένας παίχτης που στηρίζει τον στρατάρχη Χαλίφα Χάφταρ και βάζει φρένο στα επεκτατικά σχέδια της Τουρκίας. Στηρίζει το Χάφταρ, όχι με λόγια αλλά κατά τρόπο «αδίστακτο», με drones, αεροσκάφη και στρατιωτικές βάσεις. Η στήριξη προς το πρόσωπό του είναι τόσο μεγάλη, που το περιοδικό Spiegel έγραψε ότι, όσο ο Χάφταρ έχει την υποστήριξη του Μοχάμεντ μπιν Ζαγέντ, δεν έχει στην πραγματικότητα ανάγκη από κανένα άλλον. Ο Μοχάμεντ μπιν Ζαγέντ, που όπως αναφέρθηκε δεν αφήνει την Τουρκία να επεκτείνει τα σχέδιά της, βρίσκεται στη λίστα του περιοδικού TIME, με τις 100 περισσότερο σημαίνουσες προσωπικότητες παγκοσμίως για το έτος 2019. Όπως γράφουν οι New York Times, είναι ένας από τους πιο ισχυρούς άνδρες στη γη, είναι ο ηγέτης των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων, ο οποίος σύντομα μπορεί να αναδειχθεί και ως η πιο ισχυρή μορφή στην περιφέρεια της Μέσης Ανατολής. Την ίδια άποψη έχουν και οι αναγνώστες του ρωσικού δικτύου Russia Today, οι

---

²⁵ Government of National Accord.

οποίοι τον ψήφισαν ως τον περισσότερο εξέχοντα Άραβα ηγέτη, τοποθετώντας τον μάλιστα και πάνω από τον Σαουδάραβα πρίγκιπα-διάδοχο Μοχάμεντ μπιν Σαλμάν. Ο Ιμπραχίμ Καραγκιούλ, αρχισυντάκτης της προπαγανδιστικής εφημερίδας Yeni Şafak, τον χαρακτηρίζει μέσα από τις σελίδες της τουρκικής καθεστωτικής εφημερίδας, ως «βαρόνο της τρομοκρατίας» και «αμείλικτο εχθρό της Τουρκίας». Τον Νοέμβριο του 2019, ο Καραγκιούλ έγραψε ότι ο Μοχάμεντ μπιν Ζαγέντ θα έπρεπε να ανακηρυχθεί εχθρός της Τουρκίας και υποστήριζε ότι υπάρχει ένα δίκτυο με εχθρούς, με κακούς, με τη στήριξη των μυστικών υπηρεσιών του Ισραήλ, της Αιγύπτου και της Σαουδικής Αραβίας. Αυτό συμβαίνει διότι ο Μοχάμεντ μπιν Ζαγέντ βάζει εμπόδια στον επεκτατισμό της Τουρκίας του Ερντογάν, όταν η τελευταία επιχειρεί να επεκταθεί στην περιφέρεια. (Σκαφιδάς Γ., 2020).

Ο Μοχάμεντ μπιν Ζαγέντ κατά τη διάρκεια της Αραβικής Άνοιξης έντεινε τον αγώνα του ενάντια στο πολιτικό Ισλάμ και τη Μουσουλμανική Αδελφότητα, η οποία στηριζόταν από την Τουρκία και την οποία, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα την αντιμετώπιζαν ως τρομοκρατική οργάνωση. Με υλική, οικονομική, στρατιωτική και διπλωματική στήριξη προς την Αίγυπτο, ο Αμπντέλ Φατάχ αλ Σίσι κατάφερε να πάρει την εξουσία ανατρέποντας τον Μοχάμεντ Μόρσι το 2013. (Σκαφιδάς Γ., 2020).

Τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα έχουν χαρακτηριστεί «Μικρή Σπάρτη» («Little Sparta») από το 2014, από τον απόστρατο Αμερικανό στρατηγό Τζέιμς Μάτις και μετέπειτα Υπουργό Άμυνας των ΗΠΑ, διότι αναγνώριζε τη στρατιωτική υπεροχή του αραβικού κράτος. Αυτή η υπεροχή ωστόσο οφείλει πολλά και στις ίδιες τις ΗΠΑ. Οι ΗΠΑ έχουν προσφέρει στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα οπλικά συστήματα και πυρομαχικά αξίας μεγαλύτερης των 27 δισεκατομμυρίων δολαρίων, κατά την τελευταία δεκαετία. Σε δημοσίευμα του, το The New York Times Magazine σημείωνε ότι ο Μοχάμεντ μπιν Ζαγέντ διοικεί ένα στρατό που είναι καλύτερα εξοπλισμένος και καλύτερα εκπαιδευμένος από κάθε άλλον στην περιοχή πέρα από εκείνον του Ισραήλ. (Σκαφιδάς Γ., 2020).

Το καλοκαίρι του 2017 τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα με επικεφαλής τον ηγέτη τους Μοχάμεντ μπιν Ζαγέντ, προχώρησαν μαζί με άλλα κράτη της

Αραβικής Χερσονήσου και κυρίως με τη Σαουδική Αραβία σε μια πολύπλευρη ρήξη με το Κατάρ. Πήρε θέση ενάντια στην Ντόχα μέσα από την επιβολή εμπάργκο προς το Εμιράτο. Αυτό δεν άρεσε καθόλου στην Τουρκία, η οποία έσπευσε να βοηθήσει το Κατάρ, στέλνοντας του βοήθεια.

Τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα έχουν πολύ μεγάλη επιρροή στην Αραβική χερσόνησο. Επιδιώκουν να θέσουν υπό τη δική τους σφαίρα επιρροής ακόμα και την ίδια τη Σαουδική Αραβία. Μέσα από τη στρατηγική των ΗΑΕ, ο πρίγκιπας της Σαουδικής Αραβίας Μοχάμεντ μπιν Σαλμάν, φαίνεται να είναι προστατευόμενος του Μοχάμεντ μπιν Ζαγέντ. (Σκαφιδάς Γ., 2020).

Τα κράτη επιδιώκουν την ισχύ, αποτιμούν τα συμφέροντά τους στη βάση αποκλειστικά της ισχύος και μέσω αυτής αποσκοπούν στην ικανοποίηση του «εθνικού συμφέροντος». (Κουσκουβέλης, Η., 2004, σ. 60). Τόσο τα ΗΑΕ, όσο και η Τουρκία επικεντρώνουν το ενδιαφέρον τους με την αποστολή στρατιωτικών δυνάμεων στην φαινομενικά μακρινή περιοχή του Κόλπου του Άντεν και της Ερυθράς Θάλασσας, με σκοπό να ελέγξουν μια από τις σημαντικότερες θαλάσσιες οδούς του πλανήτη, αλλά και για να «περικυκλώσουν» την Αραβική Χερσόνησο. (Ράπτης Κ., 2020). Ο Κόλπος του Άντεν, βρίσκεται κοντά στην Υεμένη και θεωρείται στρατηγικής σημασίας ενεργειακή οδός για το αργό πετρέλαιο της Μέσης Ανατολής. Η Τουρκική Προεδρία, σύμφωνα με το τουρκικό πρακτορείο Ανατολού, έστειλε νομοσχέδιο για παράταση του δικαιώματος αποστολής στρατευμάτων για ένα ακόμα χρόνο, μέχρι τις 10 Φεβρουαρίου 2021. Σύμφωνα με την είδηση, η Τουρκία κατέθεσε νομοσχέδιο με το οποίο παρατείνεται η ανάπτυξη τουρκικών στρατευμάτων στο Κόλπο του Άντεν, στη Σομαλία και την Αραβική Θάλασσα. Το νομοσχέδιο, που προβλέπει επέκταση του δικαιώματος ανάπτυξης στρατευμάτων. Επισημαίνεται ότι μετά την πρώτη απόφαση που λήφθηκε το 2008 το τουρκικό κοινοβούλιο ανανέωσε την εντολή άλλες δώδεκα φορές. (Πιμπίσις Α., 2020).

Η υψηλή στρατηγική της Τουρκίας να επιθυμεί να ελέγξει την περιφέρεια της δεν λειτουργεί σε σχέση με τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Οι σχέσεις των δύο χωρών επιδεινώνονται μέρα με την μέρα. Η Τουρκία απειλεί τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα ότι θα διακόψει τις διπλωματικές σχέσεις μεταξύ τους. Η αιτία,

η ιστορική ειρηνευτική συμφωνία μεταξύ Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων και Ισραήλ με τη διαμεσολάβηση των ΗΠΑ, η οποία ανακοινώθηκε στις 13 Αυγούστου 2020, από τον ίδιο τον Αμερικανό Πρόεδρο.

Οι τρεις χώρες συμφώνησαν «στην πλήρη εξομάλυνση των σχέσεων μεταξύ του Ισραήλ και των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων». «Η ιστορική διπλωματική εξέλιξη θα προωθήσει την ειρήνη στην περιοχή της Μέσης Ανατολής και είναι μια απόδειξη της διπλωματίας και του οράματος των τριών ηγετών και του θάρρους των ΗΑΕ και του Ισραήλ να χαράξουν μια νέα πορεία που θα ξεκλειδώσει το μεγάλο δυναμικό της περιοχής», αναφέρεται στην κοινή ανακοίνωση. Αντιπροσωπείες του Ισραήλ και των ΗΑΕ θα συναντηθούν το επόμενο χρονικό διάστημα για να υπογράψουν μεταξύ άλλων διμερείς συμφωνίες στους τομείς των επενδύσεων, του τουρισμού, της ασφάλειας, των τηλεπικοινωνιών και των απευθείας πτήσεων. Αναμένεται επίσης να ανταλλάξουν και πρεσβευτές. Στην ανακοίνωση σημειώνεται ότι «ως αποτέλεσμα αυτής της διπλωματικής προόδου και κατόπιν αιτήματος του προέδρου Τραμπ, με τη στήριξη των ΗΑΕ, το Ισραήλ θα αναστείλει» την προσάρτηση περιοχών της Δυτικής Όχθης, όπως προβλεπόταν στο ειρηνευτικό σχέδιο για τη Μέση Ανατολή που παρουσίασε ο Αμερικανός πρόεδρος τον Ιανουάριο του 2020. «Το Ισραήλ, στο προσεχές μέλλον, θα επικεντρωθεί στη σφυρηλάτηση αυτής της σχέσης και των πλεονεκτημάτων που μπορεί να προέλθουν από αυτή τη νέα σχέση με αυτή τη χώρα και επίσης πιστεύουμε ότι σπάει τον πάγο ώστε να υπάρξουν περισσότερες εξομαλύνσεις των διπλωματικών σχέσεων και ειρηνευτικές συμφωνίες με άλλους περιφερειακούς παράγοντες», δήλωσε ένας αξιωματούχος του Λευκού Οίκου. (kathimerini.gr, 2020).

Η Τουρκία αντέδρασε άμεσα. Στις 14 Αυγούστου 2020 το Υπουργείο Εξωτερικών της, σε γραπτή ανακοίνωση του ανέφερε ότι: «Η ιστορία δεν θα ξεχάσει και δεν θα συγχωρέσει ποτέ τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα για την υποκριτική τους συμπεριφορά». Ο ίδιος ο Τούρκος Πρόεδρος Ταγίπ Ερντογάν δήλωσε ότι εξετάζει το ενδεχόμενο να κλείσει την πρεσβεία της Τουρκίας στο Αμπού Ντάμπι και να αναστείλει τους διπλωματικούς δεσμούς με τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. (kathimerini.gr, 2020). Επισημαίνεται ότι οι σχέσεις μεταξύ Τουρκίας και Ισραήλ επιδεινώθηκαν γύρω στο 2010, μετά το επεισόδιο στο πλοίο

Μαβί Μαρμαρά, όταν Ισραηλινοί στρατιώτες των Ειδικών Δυνάμεων, σκότωσαν δέκα Τούρκους ακτιβιστές που ήθελαν να παραβιάσουν τον αποκλεισμό της λωρίδας της Γάζας.

ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΚΑΤΑΡ

Το Κατάρ έγινε μέλος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών στις 21 Σεπτεμβρίου 1971. (<https://unpic.org/el>, 2020). Είναι ένα ανεξάρτητο Εμιράτο που βρίσκεται στην ανατολική ακτή της Αραβικής Χερσονήσου, βόρεια της Σαουδικής Αραβίας και βρέχεται από τον Περσικό Κόλπο. Ένας πορθμός στον Περσικό Κόλπο, χωρίζει το Κατάρ από το Μπαχρέιν. Το Κατάρ έχει έκταση 11.627 τ.χλμ. και πληθυσμό 2.773.221 κατοίκους, σύμφωνα με επίσημη εκτίμηση για το 2020.

Είναι μια πλούσια σε πετρελαιοπηγές χώρα με μεγάλα αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου. Η οικονομία της είναι υψηλού εισοδήματος και έχει ένα από τα υψηλότερα κατά κεφαλή εισοδήματα στον κόσμο. Σύμφωνα με τα Ηνωμένα Έθνη, το Κατάρ είναι μια χώρα πολύ υψηλής ανθρώπινης ανάπτυξης και το πιο προχωρημένο Αραβικό κράτος στην ανθρώπινη ανάπτυξη.

Το Κατάρ είναι σημαντική δύναμη στον αραβικό κόσμο, υποστηρίζοντας οικονομικά αρκετές ομάδες ανταρτών κατά τη διάρκεια της Αραβικής Άνοιξης. Το γνωστό σε όλους ειδησεογραφικό δίκτυο δορυφορικής τηλεόρασης, Al Τζαζίρα, έχει την έδρα του στο Κατάρ. Για το μέγεθός του, το Κατάρ ασκεί δυσανάλογα μεγάλη επιρροή στον κόσμο, και έχει αναγνωριστεί ως μέση δύναμη.

Είναι ένα από τα πρώτα μέλη του ΟΠΕΚ και ιδρυτικό μέλος του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου. Είναι μέλος του Αραβικού Συνδέσμου. Η χώρα δεν έχει αποδεχθεί την υποχρεωτική δικαιοδοσία του Διεθνούς Δικαστηρίου. Το Κατάρ φιλοξενεί την αμερικανική βάση Al Udeid Air Base, η οποία λειτουργεί ως κομβικό σημείο για όλες τις αμερικανικές αεροπορικές δραστηριότητες στον Κόλπο.

Η κυρίαρχη θρησκεία του Κατάρ είναι το Ισλάμ. Οι περισσότεροι πολίτες του Κατάρ ανήκουν στο Σουνιτικό κίνημα Σαλάφι, ενώ περίπου το 20% των Μουσουλμάνων του Κατάρ είναι Σίιτες. Τα άλλα μουσουλμανικά δόγματα

αντιπροσωπεύονται από πολύ μικρό μέρος του πληθυσμού. Το 67.7% του πληθυσμού του Κατάρ είναι Μουσουλμάνοι, το 13.8% είναι Χριστιανοί, το 13.8% είναι Ινδουιστές και το 3.1% είναι Βουδιστές.

Το Κατάρ υπόγραψε συμφωνία αμυντικής συνεργασίας με τη Σαουδική Αραβία, με την οποία μοιράζεται τις μεγαλύτερες ποσότητες φυσικού αερίου στον κόσμο. Οι σχέσεις του με το Μπαχρέιν και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα είναι τεταμένες, λόγω της θεωρούμενης εγγύτητας μεταξύ της κυβέρνησης του Κατάρ και της Μουσουλμανικής Αδελφότητας. Στις 5 Ιουνίου του 2017 η Αίγυπτος, η Σαουδική Αραβία, το Μπαχρέιν, η Μαυριτανία, η Υεμένη, οι Μαλδίβες και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα με μια συντονισμένη απόφαση διέκοψαν κάθε διπλωματική σχέση με το Κατάρ διότι όπως υποστήριζαν, το Κατάρ στήριζε την τρομοκρατία και τον εξτρεμισμό. (el.wikipedia.org/Κατάρ, 2020).

Εκατό χρόνια μετά την αποχώρηση των Οθωμανών από το Κατάρ, η Τουρκία προσβλέπει να οθωμανοποιηθεί ξανά η χερσόνησος του Κατάρ που διεισδύει στον Περσικό Κόλπο, με σκοπό το κέρδος προς όφελος των αναθεωρητικών βλέψεων και συμφερόντων της Τουρκίας. Η άρχουσα δυναστεία των Αλ Θανί στηρίζει έμπρακτα τις ακραίες ισλαμιστικές οργανώσεις όπως τους αδελφούς Μουσουλμάνους. Το Κατάρ στέκεται αρωγός στην χρηματοδότηση της νέο-οθωμανικής και αναθεωρητικής πολιτικής της Τουρκίας.

Τον Αύγουστο του 2018, με αφορμή τη πτώση της τουρκικής λίρας, ο Εμίρης του Κατάρ επισκεπτόμενος τον Πρόεδρο Ερντογάν στην Άγκυρα, ανακοίνωσε ότι θα επενδύσει στην Τουρκία, με μορφή πακέτου fasttrack, 15 δις δολάρια. Το Κατάρ επίσης, έχει επενδύσει άνω των 50 δις δολαρίων με Άμεσες Ξένες Επενδύσεις²⁶ στην Τουρκία.

Το Κατάρ επιδιώκει να επηρεάζει τις εξελίξεις στην περιοχή και να εξασφαλίζει παράλληλα τη σύσφιξη των σχέσεων του με την Τουρκία, με μια χώρα δηλαδή με την οποία συνδέεται με προαιώνιους δεσμούς αλλά και

---

²⁶ Οι ΑΞΕ, συνεπάγονται τη μεταφορά από την επιχείρηση κεφαλαίων, τεχνολογίας και ανθρωπίνου δυναμικού σε μια ξένη χώρα για τη δημιουργία δικών της παραγωγικών εγκαταστάσεων και την παραγωγή των προϊόντων της ή και την προσφορά των υπηρεσιών της στη χώρα αυτή. (Χατζηδημητρίου Αθ. Ιωάννης, 2003, σ. 217).

συμφέροντα και ιδεοληψίες που ανάγονται στο ριζοσπαστικό κίνημα των αδελφών Μουσουλμάνων. (Αγγελής Ν., 2020).

Η Τουρκία και το Κατάρ καθιέρωσαν διμερείς σχέσεις από το 1972. Η Τουρκία έχει πρεσβεία στην πόλη Ντόχα και το Κατάρ έχει πρεσβεία στην Άγκυρα.

Η Τουρκία διαθέτει στρατιωτική βάση στο Κατάρ εδώ και αρκετά χρόνια. Το έχει αναφέρει μάλιστα και ο Levent Özgül, Τούρκος αναλυτής άμυνας. Με τον τρόπο αυτό, τα στρατεύματά της έχουν μια βάση στην περιοχή του Περσικού Κόλπου. Όταν η Σαουδική Αραβία και τα ΗΑΕ ηγήθηκαν ενός μεγάλου αποκλεισμού εναντίον του Κατάρ το καλοκαίρι του 2017, η Τουρκία ενίσχυε την στρατιωτική παρουσία της εκεί, ως μια σαφή ένδειξη υποστήριξης για το συμμαχικό κράτος. Οι στρατιωτικές βάσεις που διαθέτει η Τουρκία στο Κατάρ, αλλά και στη Σομαλία και το Σουδάν, είναι ένας τρόπος να εναντιωθεί στη Σαουδική Αραβία και τα ΗΑΕ, δήλωσε ο Özgül στον Ahval. Η Άγκυρα έχει δημιουργήσει τις βάσεις αυτές βάσει συμφωνιών με το Κατάρ.

Ο Mustafa Gürbüz²⁷ δήλωσε ότι εκπλήσσει το γεγονός ότι μειώνεται ραγδαία η ήπια ισχύς της Τουρκίας στη Μέση Ανατολή, αλλά ο τουρκικός στρατιωτικός ακτιβισμός βρίσκεται στο αποκορύφωμά του και αφήνει ένα άνευ προηγουμένως αποτύπωμα από την Οθωμανική αυτοκρατορία. Η δημιουργία των στρατιωτικών βάσεων στο Κατάρ είναι ένας από τους σημαντικούς παράγοντες για την αυξανόμενη αντίληψη της απειλής, που αισθάνεται ο ίδιος ο Ερντογάν. «Οι περιφερειακές φιλοδοξίες της Τουρκίας και η γεωστρατηγική αντιπαλότητα στην Ερυθρά Θάλασσα αποτελούν βασικό μοχλό για τη διαμόρφωση της αντίληψης για την απειλή του καθεστώτος Ερντογάν». Πέραν όμως από τον ίδιο τον Ερντογάν η δημιουργία των βάσεων αυτών είναι αποτέλεσμα μιας βαθύτερης, μακροπρόθεσμης πολιτικής της Τουρκίας, έναντι του κουρδικού εθνικισμού.

Με τη δημιουργία στρατιωτικών βάσεων η Τουρκία αμφισβητεί άμεσα τη δύναμη της συμμαχίας Αιγύπτου – Σαουδικής Αραβίας – Ηνωμένων Αραβικών

---

²⁷ Μη μόνιμος συνεργάτης στο Αραβικό Κέντρο στην Ουάσιγκτον.

Εμιράτων έγραψε ο Dr. Micha'el Tanchum²⁸. Η Τουρκία επιδιώκει την προβολή σκληρής ισχύος. Επισυνάπτει στρατιωτικές συμφωνίες στο πλαίσιο πακέτων βοήθειας και ανάπτυξης. Με τον στρατιωτικό αποκλεισμό της Τουρκίας στο Κέρας της Αφρικής, ο ανταγωνισμός Τουρκίας – Κατάρ, έναντι Αιγύπτου – Σαουδικής Αραβίας – ΗΑΕ, επεκτάθηκε σε ολόκληρο το θαλάσσιο διάδρομο της Ανατολικής Μεσογείου – Ερυθράς Θάλασσας. (Paul Iddon, 2019).

Η Σαουδική Αραβία και τα ΗΑΕ, είναι οι δύο ηγέτιδες χώρες που στράφηκαν εναντίον του Κατάρ. Κατάφεραν, μαζί και με άλλες χώρες του Περσικού Κόλπου, την απομόνωση του Κατάρ. Η Τουρκία όμως, έσπευσε να προσφέρει βοήθεια στο Κατάρ, στέλνοντας αεροπλάνα με τρόφιμα για να αντιμετωπισθούν οι βασικές ανάγκες του πληθυσμού. Ως αντάλλαγμα η Τουρκία και το Κατάρ υπόγραψαν συμφωνίες στρατιωτικής συνεργασίας. (infognomopolitics.gr, 2020).

Στο πλαίσιο αυτής της συνεργασίας Τουρκία και Κατάρ συνεργάζονται και στο θέμα της Λιβύης, προκαλώντας ταυτόχρονα την αντίδραση της Αιγύπτου. Η Αίγυπτος υποστηρίζει τον Εθνικό Στρατό της Λιβύης (LNA) του Χαλίφα Χαφτάρ και η Τουρκία μαζί με το Κατάρ, τη Κυβέρνηση Εθνικής Συμφωνίας (GNA) του Φαγέζ αλ Σάρατζ. Τον Αύγουστο του 2020 ο Τούρκος Υπουργός Άμυνας Χουλούσι Ακάρ επισκέφθηκε την Τρίπολη μαζί με τον ομόλογό από το Κατάρ Khaled al-Attayah. Οι δύο Υπουργοί συζήτησαν για τη Σύρτη και τη Τζούφρα, περιοχές στρατηγικής σημασίας που ελέγχονται από τις δυνάμεις του Χαφτάρ, και τον τρόπο που θα χρησιμοποιούσαν πολιτοφύλακες και μισθοφόρους στη Λιβύη. Πηγές των μέσων ενημέρωσης στη Λιβύη ανέφεραν ότι η Τουρκία προσέλαβε εκατοντάδες Σομαλούς, τους έστειλε αρχικά στο Κατάρ για στρατιωτική εκπαίδευση και στη συνέχεια τους έστειλε στη Τρίπολη, για να ενωθούν με άλλους μισθοφόρους από τη Συρία, τη Τυνησία και το Νίγηρα. Τουρκία και Κατάρ συμφώνησαν με το Σάρατζ σε όλους αυτούς τους μισθοφόρους να εκδοθούν Λιβικά διαβατήρια και να ενταχθούν στις δυνάμεις του GNA, υπό τουρκική εποπτεία. Το Κατάρ θα παρείχε ταυτόχρονα και οικονομική

---

²⁸ Ανώτερος συνεργάτης στο Αυστριακό Ινστιτούτο Ευρωπαϊκών Μελετών και Ασφαλείας (AIES), συνεργάτης στο Ινστιτούτο Ερευνών Truman και μη μόνιμος συνεργάτης στο Κέντρο Στρατηγικών Σπουδών στην Άγκυρα. (Baskent-SAM)

υποστήριξη. Ο Σάρατζ συμφώνησε με τις δύο αυτές χώρες να του αυξήσουν τη μαχητική ικανότητα του στρατεύματος, λαμβάνοντας συμβούλους από το Κατάρ και να εκπαιδεύουν μέλη των δυνάμεων του, στις στρατιωτικές ακαδημίες του. (The Arab Weekly, 2020).

Η Τουρκία χρησιμοποιεί και άλλους τρόπους για να ασκήσει επιρροή στο Κατάρ. Χρησιμοποιεί το ποδόσφαιρο για να συσφίξει τις σχέσεις της μαζί του. Χρησιμοποιεί το ποδόσφαιρο ως ένα εργαλείο για άσκηση ήπιας ισχύς. Η Τουρκική Ομοσπονδία Ποδοσφαίρου (TFF) αποφάσισε να διεξαγάγει τον τελικό του Super Cup, μεταξύ του πρωταθλητή της Super League της φετινής σεζόν και του νικητή του κυπέλλου, στο Κατάρ το 2021. Η απόφαση αυτή άφησε άναυδους τους αθλητικούς και πολιτικούς κύκλους της Τουρκίας. Αυτή θα είναι η πρώτη φορά που θα διεξαχθεί εκτός Τουρκίας, ο τελικός της πρωταθλήτριας και της κυπελλούχου ομάδας της Τουρκίας. Η κίνηση αυτή της Τουρκικής Ομοσπονδίας Ποδοσφαίρου, θεωρείται ότι ωθεί περαιτέρω την Τουρκία εγγύτερα προς το συμμαχικό κράτος της Αραβικής Χερσονήσου, το Κατάρ. Η Ομοσπονδία επικαλέστηκε την πανδημία του Covid-19, ως τον κύριο λόγο της απόφασης αυτής, αλλά η αντιπολίτευση γνωρίζει ότι το τουρκικό ποδόσφαιρο είναι συνυφασμένο με την πολιτική. Η Τουρκία έχει από καιρό εμπλακεί με το Κατάρ, που είναι πλούσιο σε πετρέλαιο και φυσικό αέριο. Επίσης η μεγαλύτερη πλατφόρμα ψηφιακής τηλεόρασης της Τουρκίας, η Digitürk, αποκτήθηκε από την Qatari beln Sports το 2015. Η beln έχει επίσης δικαιώματα μετάδοσης σε αγώνες της Super League. (Zülfikar Doğan, 2020).

ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΚΟΥΒΕΪΤ

Το Κουβέιτ έγινε μέλος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών στις 14 Μαΐου 1963. (<https://unric.org/el>, 2020). Το όνομα Κουβέιτ, είναι υποκοριστικό μιας αραβικής λέξης που σημαίνει «το φρούριο που χτίζεται κοντά στο ύδωρ». Βρίσκεται στη χαμηλή, παράκτια βορειοανατολική ζώνη της Αραβικής Χερσονήσου. Συνορεύει βόρεια και δυτικά με το Ιράκ, νότια με τη Σαουδική Αραβία, ενώ βρέχεται από τον Περσικό Κόλπο στα ανατολικά.

Το Κουβέιτ έγινε γνωστό σε όλο τον κόσμο το 1990, όταν καταλήφθηκε από το Ιράκ. Απελευθερώθηκε μέσα σε λιγότερο από έξι μήνες από στρατεύματα

υπό την ηγεσία των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής, με τη συμμετοχή των αρκετών κρατών του δυτικού και αραβικού κόσμου.

Έχει έκταση 17.820 τ.χλμ. και πληθυσμό 4.420.110 κατοίκους σύμφωνα με επίσημες εκτιμήσεις του 2017. Η πρωτεύουσα της χώρας είναι η πόλη του Κουβέιτ. Είναι ένα ενιαίο κράτος και διαιρείται σε έξι κυβερνεία: Αχμαντί, Κουβέιτ, Μουμπάρακ αλ-Καμπίρ, Τζάχρα, Φαρουανίγια και Χαουάλι.

Το Κουβέιτ είναι ένα μικρό αραβικό κράτος με πλούσια αποθέματα πετρελαίου, κατέχοντας το 10% των παγκόσμιων αποθεμάτων. Χάρη στον πετρελαϊκό του πλούτο, κατέχει σημαντική θέση ανάμεσα στα κράτη του Περσικού Κόλπου και του αραβικού κόσμου γενικότερα.

Οι κάτοικοι είναι σχεδόν στο σύνολό τους Μουσουλμάνοι σε ποσοστό 85%. Το 70% από αυτό το ποσοστό είναι σουνίτες και το 30% σίιτες. Υπάρχει επίσης ένας μικρός αριθμός μειονοτήτων από χριστιανούς και ινδουιστές.

Το Κουβέιτ είναι μέλος του Αραβικού και Ισλαμικού Συνδέσμου, Μέλος του ΟΠΕΚ και του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου. (el.wikipedia.org/Κουβέιτ, 2020).

Η εσωτερική εξισορρόπηση σπανίως είναι το μόνο μέσο επιβίωσης στο διεθνές σύστημα. Συνδυάζεται τις περισσότερες φορές με μια στρατηγική προσέγγισης και συνεργασίας με άλλα κράτη που αντιμετωπίζουν τις ίδιες απειλές και ενώνονται από το κοινό συμφέρον. (Κουσκουβέλης, Η., 2004, σ. 214). Η Ελλάδα εδώ και 56 χρόνια έχει πολύ καλές σχέσεις με το Κουβέιτ. Το 2014 οι δύο χώρες υπόγραψαν στην Ελλάδα δύο συμφωνίες, η μία για την προώθηση της αμοιβαίας προστασίας των επενδύσεων και η δεύτερη για τη συνεργασία στον τομέα του τουρισμού. Τις συμφωνίες υπέγραψαν, ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης και υπουργός Εξωτερικών Ευάγγελος Βενιζέλος και ο ομόλογός του του Κουβέιτ σείχης Σαμπάχ Χαλέντ Αλ Χαμάντ Αλ Σαμπάχ. Στις 12 Ιουνίου 2014 τιμήθηκαν μάλιστα και τα 50 χρόνια από την καθιέρωση διπλωματικών σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών και εγκαινιάστηκαν τα νέα γραφεία της πρεσβείας του Κουβέιτ στην Ελλάδα. Από τις διάφορες συζητήσεις, διαπιστώθηκε ότι οι δύο χώρες έχουν κοινή προσέγγιση σε διεθνή και περιφερειακά θέματα. Επιδιώκουν

την ενθάρρυνση της οικονομικής συνεργασίας και τη συνεργασία στους τομείς της ενέργειας και του περιβάλλοντος. (tonima.gr, 2014). Το επίπεδο των διμερών σχέσεων είναι εξωτερικό και τα δύο κράτη έχουν κοινή βούληση να αναπτύξουν τη συνεργασία τους σε νέους τομείς οικονομικής, επενδυτικής και εμπορικής δραστηριότητας.

Στις 15 Μαρτίου 2019, ολοκληρώθηκαν οι τριήμερες εργασίες της 1ης Μεικτής Διυπουργικής Επιτροπής Ελλάδας – Κουβέιτ, στην οποία συμπροέδρευσαν η Αναπληρώτρια Υπουργός Εξωτερικών, Σία Αναγνωστοπούλου και ο Υπουργός Οικονομικών του Κουβέιτ, Δρ. Nayef Al-Hajraf. Υπεγράφησαν και τέσσερις διμερείς συμφωνίες για συνεργασία σε θέματα Μέσων Ενημέρωσης και Ραδιοτηλεοπτικών παραγωγών και μνημόνια κατανόησης για θέματα προώθησης εξαγωγών, για θέματα βιομηχανικής συνεργασίας και για θέματα πιστοποίησης. (Πρεσβεία Ελλάδας στο Κουβέιτ, 2019).

Η Τουρκία προσπαθώντας να ελέγξει την περιφέρεια, προσεγγίζει το Κουβέιτ προκειμένου να ασκήσει επιρροή σε αυτό. Αρχικά προσπαθεί να το πετύχει αυτό μέσα οικονομικές συμφωνίες και στη συνέχεια μέσα από αμυντικές. Η σύσφιξη των διπλωματικών σχέσεων μεταξύ Ελλάδας και Κουβέιτ, δεν αρέσει καθόλου στην Τουρκία και προσπαθεί να βρει στρατηγικούς τρόπους για να εξισορροπήσει τους αντιπάλους της.

Ο Ερντογάν επιδιώκει ζώνη ελεύθερων συναλλαγών τόσο με το Κουβέιτ, όσο και με τις λοιπές χώρες του Κόλπου. Την 08 Μαΐου 2017 δήλωσε πως η Άγκυρα επιδιώκει να ενισχύσει τις οικονομικές και στρατιωτικές σχέσεις της με τις πετρελαϊκές μοναρχίες του Κόλπου και αναφέρθηκε σε ένα σχέδιο για τη δημιουργία ζώνης ελεύθερων συναλλαγών. Σε συνέντευξή του που μεταδόθηκε από το Κουβετιανό πρακτορείο ειδήσεων KUNA, ο Ερντογάν, πρόσθεσε πως η χώρα του έχει αποκαταστήσει «έναν στρατηγικό διάλογο υψηλού επιπέδου» με τα έξι μέλη του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου. Στο Συμβούλιο αυτό μετέχουν η Σαουδική Αραβία, το Μπαχρέιν, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, το Κουβέιτ, το Ομάν και το Κατάρ.

Στις 09 Μαΐου 2017, ο Ερντογάν πραγματοποίησε επίσκεψη στο Κουβέιτ. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψής του, ο Ερντογάν και ο Εμίρης του Κουβέιτ, ο σείχης Σαμπάχ αλ-Άχμαντ αλ-Σαμπάχ κήρυξαν την έναρξη των εργασιών για την επέκταση του αεροδρομίου του Κουβέιτ, ένα σχέδιο ύψους 4,3 δισεκ. δολαρίων (3,9 δισεκ. ευρώ) που έχει αναλάβει η τουρκική εταιρεία Limak Holding. Το σχέδιο αυτό, το οποίο πρόκειται να τριπλασιάσει τη δυνατότητα υποδοχής του αεροδρομίου και να την αυξήσει μέσα σε έξι χρόνια στους 25 εκατ. επιβάτες. Είναι το μεγαλύτερο συμβόλαιο που έκλεισε ποτέ τουρκική εταιρεία στο Κουβέιτ. Έξι τουρκικές εταιρείες εκτελούσαν κατά το 2017, 30 έργα στο Κουβέιτ, συνολικού κόστους 6,5 δισεκ. δολαρίων (5,9 δισεκ. ευρώ), δήλωσε ο Ερντογάν, σύμφωνα με τον οποίο οι εμπορικές ανταλλαγές ανάμεσα στην Τουρκία και το Κουβέιτ ανήλθαν το 2016 σε 1,3 δισεκ. δολάρια (1,2 δισεκ. ευρώ), από τα οποία τα 431 εκατ. δολάρια (393 εκατ. ευρώ) ήταν τουρκικές εξαγωγές. Περισσότερες από 280 Κουβετιανές εταιρείες έχουν δραστηριότητες στην Τουρκία, όπου οι Κουβετιανές επενδύσεις ανέρχονται από το 2002 σε 1,7 δισεκ. δολάρια (1,5 δισεκ. ευρώ). (iefimerida.gr, 2017).

Ο Ερντογάν σε ομιλία που έκανε στην τελετή θεμελίωσης του Τερματικού Σταθμού του Διεθνούς Αερολιμένα του Κουβέιτ δήλωσε μεταξύ άλλων: «Η γαλήνη του πλανήτη εξαρτάται από τη σταθερότητα στην περιοχή μας και η σταθερότητα στην περιοχή από την αποφασιστική στάση που θα τηρήσουμε εμείς» και συνέχισε: «Η συνεργασία ανάμεσα σε Τουρκία και Κουβέιτ για την επίλυση των προβλημάτων στην περιοχή μας, θα συμβάλλει στον τερματισμό των εικόνων που μας πληγώνουν και θα ανοίξει τον δρόμο για σημαντικές εξελίξεις. Είμαι της άποψης πως θα κινητοποιήσει και τις υπόλοιπες χώρες, η κοινή βούληση που θα επιδείξουμε με αίσθηση υπευθυνότητας που θα ξεπεράσει τα δικά μας σύνορα». (trt.net.tr, 2017).

Η Τουρκία προκειμένου να αυξήσει την ισχύ της και να ελέγξει την περιφέρεια επιδιώκει συμφωνίες με το Κουβέιτ και στον αμυντικό τομέα. Το διήμερο 9-10 Οκτωβρίου 2018 πραγματοποιήθηκαν στο Κουβέιτ οι συνεδριάσεις της Επιτροπής Στρατιωτικής Συνεργασίας Τουρκίας με το Κουβέιτ. Η ενδυνάμωση της στρατιωτικής συνεργασίας των δύο χωρών επιτεύχθηκε με την υπογραφή του κοινού σχεδίου αμυντικής συνεργασίας ανάμεσα στην Τουρκία και

το Κουβέιτ για το 2019. Όπως μετέδωσε το πρακτορείο του Κουβέιτ KUNA υπογράφηκε η συμφωνία συνεργασίας ως απόδειξη συνέχισης του κοινού στρατιωτικού συντονισμού και με σκοπό το διαμοιρασμό των εμπειριών και προσπαθειών ανάμεσα στην Τουρκία και το Κουβέιτ. Στην είδηση του πρακτορείου αυτού έγινε αναφορά στο ότι η συμφωνία υπογράφηκε από τους στρατιωτικούς αρμοδίους των δύο χωρών. (trt.net.tr, 2018).

Τα κράτη τα οποία αποτελούν ορθολογικές ενότητες και οντότητες, λειτουργούν σε μια κατάσταση αβεβαιότητας, υπολογίζουν το κόστος και το όφελος των εναλλακτικών τους επιλογών και επιδιώκουν τη μεγιστοποίηση των κερδών τους. Τα κράτη δηλαδή λειτουργούν με βάση το «εθνικό» τους συμφέρον. (Κουσκουβέλης, Η., 2004, σ. 60). Για το λόγο αυτό το Κουβέιτ δεν θα διστάσει να καταγγείλει την τουρκική εισβολή στο βορειοανατολικό τμήμα της επικράτειας της Συρίας. Η επίθεση απειλεί άμεσα τη σταθερότητα και την ειρήνη στην περιφέρεια και απηύθυνε έκκληση για αυτοσυγκράτηση, μετέδωσε το επίσημο πρακτορείο ειδήσεων του εμιράτου KUNA. Την ίδια τοποθέτηση έκαναν και άλλες χώρες της αραβικής χερσονήσου συμπεριλαμβανομένων της Σαουδικής Αραβίας, των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων και του Μπαχρέιν. (skai.gr, 2019).

Η κάθε χώρα έχει διπλωματικές προσβάσεις και σχέσεις με διάφορες χώρες, σχηματισμούς χωρών, οργανώσεις και οργανισμούς. Σε αυτό το πλαίσιο, η ανταλλαγή διπλωματικών υπηρεσιών και διευκολύνσεων, όπως για παράδειγμα η διαμεσολάβηση²⁹ και η μεταβίβαση μηνυμάτων, είναι σημαντική κοινή ωφέλεια που μπορεί να προκύψει από τη στενή συνεργασία μεταξύ των κρατών της περιοχής. Λόγω της πρόσφατης δημιουργηθείσας κατάστασης στη Λιβύη και μετά τις δηλώσεις ότι η Αίγυπτος θα επιτεθεί στις δυνάμεις του Σάρατζ, η Τουρκία ζητάει διαμεσολάβηση Κουβέιτ και συνάντηση Ερντογάν - Αλ Σίσι, αλλά η Αίγυπτος αρνείται. (dimpenews.com, 2020).

---

²⁹ Ως διαμεσολάβηση ορίζεται μια σύντομη και σύννομη διαρθρωμένη διαδικασία εκούσια, εχέμυθη και εμπιστευτική στην οποία παρίστανται τα εμπλεκόμενα μέρη μαζί με τους πληρεξουσίους δικηγόρους τους, και ένα τρίτο ουδέτερο πρόσωπο τον Διαμεσολαβητή.

ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΜΠΑΧΡΕΪΝ

Το Μπαχρέιν έγινε μέλος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών στις 21 Σεπτεμβρίου 1971. (<https://unric.org/el>, 2020). Το Μπαχρέιν βρίσκεται στα ανατολικά της Αραβικής Χερσονήσου, ανάμεσα στη χερσόνησο του Κατάρ και στη βορειοανατολική ακτή της Σαουδικής Αραβίας και βρέχεται από τα νερά του Περσικού Κόλπου. Είναι βασικά μια νησιώτικη χώρα. Τα πιο μεγάλα νησιά του Μπαχρέιν είναι, η Νήσος Μπαχρέιν, τα νησιά Χαουάρ, το νησί Μουχαρράκ, το Ουμμ Αλ Νασάν, και το Σίτρα. Στα αραβικά, το όνομα Μπαχρέιν σημαίνει «Δύο θάλασσες».

Ο πληθυσμός του Μπαχρέιν σύμφωνα με απογραφή του 2010, είναι 1.234.567 κάτοικοι. Οι μισοί από αυτούς είναι αλλοδαποί. Η έκταση της χώρας είναι 780 τ.χλμ. Η πρωτεύουσα είναι η πόλη Μανάμα, η οποία αποτελεί έδρα και πολλών μεγάλων οικονομικών ιδρυμάτων.

Από τα τέλη του 20ου αιώνα το Μπαχρέιν, έχει επενδύσει στον τραπεζικό τομέα και στον τουρισμό. Έχει υψηλό Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης³⁰ και αναγνωρίζεται ως χώρα με υψηλό εισόδημα από την Παγκόσμια Τράπεζα.

Το Μπαχρέιν ήταν μία από τις πρώτες περιοχές που προσηλυτίστηκαν στο Ισλάμ το 628 μ.Χ. Η θρησκεία του Μπαχρέιν είναι το Ισλάμ και οι περισσότεροι κάτοικοι της χώρας είναι Μουσουλμάνοι. Αν και δεν υπάρχουν επίσημα στατιστικά για την κατανομή των Σιιτών και των Σουνιτών στους μουσουλμάνους του Μπαχρέιν, περίπου το 70% των Μουσουλμάνων της χώρας είναι Σιίτες. (el.wikipedia.org/Μπαχρέιν, 2020). Το Μπαχρέιν είναι συνδεδεμένο σε επίπεδο εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής με τη Σαουδική Αραβία. Η Τουρκία άνοιξε την Πρεσβεία της στο Μπαχρέιν το 1990, ενώ η Πρεσβεία του Βασιλείου του Μπαχρέιν στην Άγκυρα λειτουργεί από το 2008.

Η Τουρκία δεν θα διστάσει να χρησιμοποιήσει ήπια ισχύ για να ελέγξει το Εμιράτο του Μπαχρέιν με τη χρησιμοποίηση τουρκικών αμυντικών βιομηχανιών.

---

³⁰ Ο δείκτης αυτός χρησιμοποιείται για να κατατάσσει τις χώρες με βάση την «ανθρώπινη ανάπτυξη». Με βάση το δείκτη αυτό, γίνεται χαρακτηρισμός μιας χώρας σε υποανάπτυκτη, αναπτυσσόμενη ή αναπτυγμένη.

Οι εν λόγω εταιρείες αυξάνουν τις πωλήσεις τους στις χώρες του Κόλπου, παρά την πολιτική κρίση που υπάρχει μεταξύ ορισμένων περιφερειακών κρατών και της Τουρκίας. Τον Μάιο του 2020, η κρατική επιχείρηση άμυνας και τεχνολογίας Aselsan, η οποία ανήκει στο Τουρκικό Ίδρυμα Ενόπλων Δυνάμεων TAFF, υπέγραψε νέα συμφωνία πώλησης για την παροχή Τηλεχειριζόμενων Οπλικών Συστημάτων RCWS (Ναυτικής χρήσης) με το Μπαχρέιν. Η Aselsan, η οποία ελέγχεται από την Τουρκική Κυβέρνηση, είναι η μεγαλύτερη αμυντική βιομηχανία της Τουρκίας και μία από τις 100 μεγαλύτερες παγκοσμίως. Η εταιρεία διαθέτει πληθώρα συστημάτων, όπως τεχνολογίες επικοινωνιών και πληροφοριών, ραντάρ ηλεκτρονικού πολέμου, ηλεκτρο-οπτικά συστήματα, αεροναυπηγικά συστήματα, μη επανδρωμένα, συστήματα διοίκησης και μεταφοράς, αντιβαλλιστικά συστήματα αλλά και συστήματα μεταφοράς πληροφορίας-ελέγχου. Η Aselsan επιδιώκει να εξάγει το RCWS στο κράτος του Μπαχρέιν. Το RCWS έχει σχεδιαστεί κυρίως για να προσαρμόζεται σε ναυτικά οχήματα, σε οχήματα 4x4, σε περιπολικά οχήματα, αλλά και για υπεράσπιση εν στάση στρατηγικών περιουσιακών στοιχείων. Έχουν ενσωματωθεί ήδη σε περισσότερες από χίλιες ναυτικές πλατφόρμες. Η Τουρκία επιδιώκει να εντείνει την παρουσία της στις χώρες του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου και ειδικότερα στο Μπαχρέιν. (infognomonpolitics.gr, 2020).

Η Τουρκία γενικά δεν έχει καλές σχέσεις με το μικρό νησί του Εμιράτου του Μπαχρέιν, το οποίο συμπορεύεται με τη Σαουδική Αραβία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Αυτό διαφαίνεται και μέσα από πρόσφατες επίσημες δηλώσεις αξιωματούχων. Στις αρχές Αυγούστου 2020 η Τουρκία κατηγόρησε το Μπαχρέιν για τις παρατηρήσεις που έκανε στον Υπουργό Άμυνας Χουλούσι Ακάρ για το θέμα της Λιβύης και της Συρίας. Ο Ακάρ είπε στον Al Jazeera την Παρασκευή 31 Ιουλίου 2020 ότι τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα έχουν διαπράξει κακόβουλες πράξεις στη Συρία και τη Λιβύη και ότι θα λογοδοτήσουν στο σωστό τόπο και χρόνο. Δύο μέρες αργότερα το Υπουργείο Εξωτερικών του Μπαχρέιν χαρακτήρισε τη δήλωση του Ακάρ ως εχθρική και απαράδεκτη πρόκληση. Η Τουρκία ανταπάντησε ότι η δήλωση αυτή δεν αντικατοπτρίζει την αλήθεια. Η περιφερειακή ειρήνη και ασφάλεια μπορεί να υπάρξει μόνο με τη συμμόρφωση με το νόμο και τη νομιμότητα και όχι με πραξικοπηματίες. Σημείωσε ότι η Τουρκία

έχει πολύ καλές σχέσεις με τη Λιβύη, οι οποίες χρονολογούνται πάνω από 500 χρόνια. Στόχος της Τουρκίας είναι μια ανεξάρτητη και κυρίαρχη Λιβύη υπό την ηγεσία της αναγνωρισμένης από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών κυβέρνησης. (defencenet.gr, 2020).

Το Μπαχρέιν τάσσεται κατά της Τουρκίας και των σχεδίων της σε Λιβύη, Ιράκ και Συρία σε ένα αραβικό άξονα που άρχισε να δημιουργείται σιγά-σιγά. Ο ίδιος ο Βασιλιάς του Μπαχρέιν Χαμάντ Μπιν Ίσα εξέφρασε την πλήρη υποστήριξη του προς τον Πρόεδρο της Αιγύπτου Αμπντέλ Φατάχ ελ-Σίσι, στη Διακήρυξη του Καΐρου για την επίλυση στη Λιβύη. Επιβεβαίωσε την υποστήριξη του στην πρωτοβουλία που στοχεύει στην επίτευξη ασφάλειας και σταθερότητας στη Λιβύη και στην παύση ξένων παρεμβάσεων. (sfairika.gr, 2020).

Στις 07 Αυγούστου 2020 το Υπουργείο Εξωτερικών του Βασιλείου του Μπαχρέιν χαιρέτισε την υπογραφή συμφωνίας για τον καθορισμό της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) μεταξύ της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου και της Ελλάδας, η οποία υπογράφηκε μια μέρα προηγουμένως. Θεωρεί τη συμφωνία αυτή ως ένα σημαντικό και επιτυχημένο βήμα προς την εμπλοκή των δύο μερών στην εποικοδομητική διμερή συνεργασία και κοινό όφελος από τον πλούτο που διατίθεται στην ΑΟΖ για να ικανοποιήσει τις προσδοκίες των δύο χωρών για περαιτέρω πρόοδο και ευημερία. Τόνισε ότι η συμφωνία αυτή ως σύμφωνη με τους κανόνες του διεθνούς δικαίου και τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, εκτιμά τις ακούραστες προσπάθειες που κατέβαλαν η Αραβική Δημοκρατία της Αιγύπτου και η Ελλάδα για ενίσχυση κοινή οικονομική συνεργασία προς όφελος των δύο φιλικών χωρών και λαών. (Υπουργείο Εξωτερικών Μπαχρέιν, 2020). Μια ανακοίνωση πολύ σημαντική, διότι δείχνει αφενός την αντίθεση του Μπαχρέιν προς το Τουρκολιβυκό μνημόνιο που υπογράφηκε τον Νοέμβριο του 2019 και αφετέρου την αντίθεση προς τις αναθεωρητικές τάσεις και τη στρατηγική της Τουρκίας στην ευρύτερη περιοχή.

Επιπρόσθετα, το Μπαχρέιν μαζί με την Αίγυπτο, τη Σαουδική Αραβία, την Ελλάδα και την Κύπρο, τον Ιούλιο του 2020 έστειλαν από κοινού επιστολή στον Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών ζητώντας από τον ΟΗΕ να μην εγγράψει τη συμφωνία θαλάσσιων συνόρων Τουρκίας-Λιβύης στον κατάλογο

των διεθνών συνθηκών. Οι ειδικοί έχουν δημιουργήσει αμφιβολίες σχετικά με τη νομική αρμοδιότητα του Σάρατζ να συνάψει μια τέτοια συμφωνία που έχει μόνο προσωρινή εντολή να ηγηθεί της Λιβύης. Σύμφωνα με δημοσιεύματα των μέσων ενημέρωσης, ο ίδιος ο Σάρατζ μοιράστηκε ορισμένους ενδοιασμούς προτού υπογράψει τη συμφωνία υπό «τουρκική πίεση». Οι πέντε χώρες δήλωσαν ότι η συμφωνία του περασμένου έτους θέτει σε σοβαρό κίνδυνο την περιφερειακή σταθερότητα και ασφάλεια. Υποστηρίζουν ότι η συμφωνία παραβιάζει τα δικαιώματα άλλων κρατών της Ανατολικής Μεσογείου και παραβιάζει το διεθνές δίκαιο μη αναγνωρίζοντας τα δικαιώματα των νησιών στις θαλάσσιες ζώνες. (Arab Weekly, 2020).

ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ OMAN

Το Ομάν έγινε μέλος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών στις 07 Οκτωβρίου 1971. (<https://unric.org/el>, 2020). Το Σουλτανάτο του Ομάν βρίσκεται στο νοτιοανατολικό άκρο της Αραβικής Χερσονήσου. Κατέχει στρατηγική θέση στα στενά του Ορμούζ στην είσοδο του Περσικού Κόλπου και βρίσκεται σε μικρή απόσταση από το Ιράν. Συνορεύει στα δυτικά με τη Σαουδική Αραβία, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και την Υεμένη.

Έχει πληθυσμό 4.664.790 κατοίκους, σύμφωνα με επίσημες εκτιμήσεις του 2020 και έκταση 309.500 τ.χλμ. Πρωτεύουσα του είναι η Μουσκάτ.

Η κύρια θρησκεία είναι το Ισλάμ. Αν και δεν γίνονται επίσημες καταγραφές του θρησκευματος στους κατοίκους του Ομάν, περίπου 70% του πληθυσμού είναι μουσουλμάνοι του δόγματος Ιμπάντι. Οι σουνίτες μουσουλμάνοι των δογμάτων Χανάφι αποτελούν περίπου το 17% του συνόλου, ενώ οι σίίτες μουσουλμάνοι των δογμάτων Ιμάμι Σία και Ζίκρι αποτελούν το 8% του πληθυσμού.

Τα τελευταία χρόνια τα αποθέματα πετρελαίου διατηρούνται σταθερά, αν και η παραγωγή μειώνεται. Το μέλλον διαγράφεται αβέβαιο με τα περιορισμένα αποθέματα πετρελαίου της χώρας. Για το λόγο αυτό, το Ομάν ξεκίνησε ένα σχεδιασμό για τη διαφοροποίηση της οικονομίας του και έδωσε έμφαση σε άλλες μορφές βιομηχανίας, όπως ο τουρισμός και το φυσικό αέριο.

Το Ομάν διατήρησε τις διπλωματικές σχέσεις με το Ιράκ κατά τον Πόλεμο του Κόλπου, ενώ παρείχε παράλληλα υποστήριξη στα Ηνωμένα Έθνη και τις συμμαχικές επιχειρήσεις, διατηρώντας μία ισορροπία ανάμεσα στο θρησκευτικό και πολιτικό ισλαμισμό της ευρύτερης περιοχής. (el.wikipedia.org/Ομάν, 2020).

Η Τουρκία αναγνώρισε επίσημα το Ομάν από ιδρύσεώς και από το 1973 ξεκίνησαν οι πρώτες διπλωματικές σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών. Οι διμερείς σχέσεις, σύμφωνα με το Υπουργείο Εξωτερικών της Τουρκίας, αναπτύσσονται με βάση κοινά συμφέροντα και αμοιβαία οφέλη, τα οποία διαμορφώνονται επίσης από τις μοναδικές και σημαντικές γεωστρατηγικές θέσεις των δύο χωρών.

Το Ομάν όμως, δεν έχει αναπτύξει ιδιαίτερες σχέσεις με την Τουρκία. Παραδοσιακά ακολουθεί ανεξάρτητη γραμμή στην περιοχή της Αραβικής Χερσονήσου. Διακρίνεται για τις στενές σχέσεις που διατηρεί με το Ισραήλ, την Βρετανία και τις ΗΠΑ. Το τελευταίο όμως χρονικό διάστημα, η Τουρκία και το Ομάν συζητούν ένα νέο πλαίσιο συνεργασίας στην περιοχή του Αραβικού Κόλπου. Σύμφωνα με έγκυρες πηγές, στο επίκεντρο της συζήτησης βρίσκεται το σχέδιο δημιουργίας μιας τουρκικής βάσης στην αραβική χώρα. Σε περίπτωση που επέλθει τελική συμφωνία για αμυντική συνεργασία, τότε η Τουρκία θα αποκτήσει τη δεύτερη βάση της στον Αραβικό Κόλπο. Η πρώτη τουρκική βάση, όπως αναφέρθηκε έχει γίνει στο Κατάρ, όταν το μικρό αραβικό βασίλειο βρισκόταν αντιμέτωπο με την συμμαχία της οποίας ηγείται η Σαουδική Αραβία. Αυτή η διπλωματική κίνηση έχει άμεση σχέση με τη δράση του ιρανικού παράγοντα στη περιοχή και με τη στάση του Ισραήλ. Οι ΗΠΑ εντατικοποιούν τις πιέσεις τους στο Ιράν, κυρίως μέσω του Ισραήλ, τη στιγμή που το Ισραήλ βομβαρδίζει ιρανικούς στόχους στα συριακά εδάφη. Η Τουρκία έχει διακόψει κάθε διπλωματική σχέση με το Ισραήλ, κυρίως μετά το επεισόδιο στο Μαβί Μαρμαρά, ενώ διατηρεί πολύ καλές σχέσεις με το Ιράν. Οι νέες κινήσεις της Τουρκίας στο Ομάν και στον αραβικό κόσμο γενικότερα, έρχονται σε μια στιγμή που οι ΗΠΑ και η Βρετανία διατηρούν στενή παρασκηνιακή συνεργασία και συζητούν με την Άγκυρα, σε πληθώρα ζητημάτων. Παρά τα προβλήματα, τα οποία οφείλονται κυρίως σε μια σειρά αμφιλεγόμενων κινήσεων της Άγκυρας, οι τρεις χώρες συντονίζουν τα βήματά τους σε διάφορα μέτωπα. (Στέλγια Ν., 2020).

Ο αρχισυντάκτης της Yeni Safak, γνωστός και ως «φερέφωνο» του Ερντογάν ανέφερε ότι είναι επιτυχείς οι γεωπολιτικοί στόχοι του τελευταίου, να ενισχύσει τον έλεγχο του στην περιοχή, κυριαρχώντας στην Ερυθρά Θάλασσα μέσω της στρατιωτικής βάσης στη Σομαλία και στον Κόλπο μέσω της βάσης που συμφώνησε με τις αρχές του Ομάν, μετά την συμφωνία για ίδρυση τουρκικής βάσης στο Κατάρ.

Η Τουρκία επιδιώκει να δημιουργήσει πολύ καλές σχέσεις με το Ομάν. Επιδιώκει να αναπτύξει την επιρροή της στο Σουλτανάτο. Συζητά με το Ομάν για οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά ζητήματα. Τα ζητήματα αυτά, συζητήθηκαν από το Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Εξωτερικών του Ομάν και το βοηθό Υπουργό Εξωτερικών της Τουρκίας.

Μέσω της αμυντικής βιομηχανίας η τουρκική κυβέρνηση προσπαθεί να ενισχύσει την παρουσία της στο Ομάν και την Αραβική Χερσόνησο γενικότερα, διότι οι εντάσεις μεταξύ της Τουρκίας και ορισμένων κρατών της περιοχής παραμένουν υψηλές. Ένας Τούρκος αξιωματούχος της άμυνας, ο Havelsan, συνεργάτης του Τουρκικού Ιδρύματος Ενόπλων Δυνάμεων TAFF, ίδρυσε μια κοινοπραξία με το όνομα Havelsan Technology Oman LLC, με σκοπό να προσεγγίσει νέες επενδύσεις αμυντικής φύσεως κυρίως με το Ομάν, αλλά και με άλλες χώρες της περιοχής. (infognoomonpolitics.gr, 2020).

Το Ομάν χειρίζεται το θέμα της συνεργασίας του με την Τουρκία πολύ προσεκτικά. Μια στενότερη συνεργασία με την Τουρκία και πιο συγκεκριμένα η δημιουργία μιας τουρκικής στρατιωτικής βάσης, θα βλάψει τις σχέσεις του Ομάν, με τις γειτονικές χώρες, όπως είναι η Σαουδική Αραβία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, υποστηρίζει ο Salem Al-Jahouri³¹. (sfairika.gr, 2020). Το Ομάν θεωρείται εδώ και καιρό η Ελβετία της Μέσης Ανατολής σε ό,τι αφορά τη διπλωματία, καθώς έχει καταφέρει να ισορροπήσει μεταξύ των δύο γειτόνων του, του Ιράν και της Σαουδικής Αραβίας. (tovima.gr, 2020).

---

³¹ Δημοσιογράφος και εμπειρογνώμονας διεθνών σχέσεων στο Ομάν

ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ

Η Σαουδική Αραβία έγινε μέλος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών στις 24 Οκτωβρίου 1945³². (<https://unric.org/el>, 2020). Η Σαουδική Αραβία καταλαμβάνει περίπου το 80% της Αραβικής χερσονήσου και είναι η 13η μεγαλύτερη χώρα στον κόσμο. Η ακριβής έκταση της χώρας δεν έχει καθοριστεί διότι τα νότια σύνορά της με το Ομάν και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, δεν έχουν καθοριστεί με ακρίβεια. Η CIA εκτιμά ότι έχει έκταση 2.149.690 χιλιόμετρα.

Συνορεύει, βόρεια με την Ιορδανία, Ιράκ και Κουβέιτ, νότια με Υεμένη και Ομάν, ανατολικά με Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Κατάρ και Μπαχρέιν και στα δυτικά με Αίγυπτο, Σουδάν και Ερυθραία. Βρέχεται από Περσικό Κόλπο στα βορειοανατολικά και με την Ερυθρά θάλασσα στα δυτικά.

Σύμφωνα με επίσημες εκτιμήσεις του 2019 ο πληθυσμός της είναι 34.218.169 κάτοικοι, ενώ με εκτίμηση του 2013 το 30% από αυτούς είναι μη Σαουδάραβες πολίτες.

Οι κάτοικοι της Σαουδικής Αραβίας είναι Μουσουλμάνοι, κυρίως σουνίτες. Η επίσημη και κύρια μορφή του σουνιτικού Ισλάμ της Σαουδικής Αραβίας είναι ο ουαχαμπισμός. Στη Σαουδική Αραβία βρίσκονται οι δύο ιερότερες πόλεις των Μουσουλμάνων, η Μέκκα³³ και η Μεδίνα³⁴.

Η Σαουδική Αραβία είναι μία από τις αναπτυσσόμενες χώρες στον κόσμο, με σημαντικό εμπορικό πλεόνασμα. Η ίδια η κυβέρνηση άρχισε να χρηματοδοτεί άλλες αραβικές και μουσουλμανικές χώρες. Η οικονομία της Σαουδικής Αραβίας βασίζεται στο πετρέλαιο, από το οποίο προέρχεται σχεδόν το 75% των εσόδων του προϋπολογισμού και το 90% των εξαγωγών. Η πετρελαιοβιομηχανία αποτελεί περίπου το 45% του ονομαστικού ΑΕΠ της. Διαθέτει τεράστιες ποσότητες πετρελαίου που αποτελούν παγκοσμίως, το ένα πέμπτο των

---

³² Στις 24 Οκτωβρίου 1945 τέθηκε σε ισχύ ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών που υπογράφηκε στις 26 Ιουνίου 1945 στον Άγιο Φραγκίσκο.

³³ Ο προφήτης Μωάμεθ γεννήθηκε στη Μέκκα το 570 μ.Χ.

³⁴ Ο προφήτης Μωάμεθ μετανάστευσε το 622 μ.Χ από την Μέκκα στην Μεδίνα. Το ταξίδι αυτό ονομάστηκε Εγίρα.

επιβεβαιωμένων αποθεμάτων πετρελαίου. (el.wikipedia.org/Σαουδική Αραβία, 2020).

Όπως και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, έτσι και η Σαουδική Αραβία δεν έχει καλές σχέσεις με την Τουρκία. Η εχθρότητα μεταξύ της Τουρκίας και των ΗΑΕ-Σαουδικής Αραβίας, έχει βάθος και καλύπτει τη μάχη για κυριαρχία στον Αραβικό κόσμο και τη Μέση Ανατολή.

Η Τουρκία επιδιώκει να ασκήσει επιρροή τουλάχιστον στα γεωγραφικά όρια της πρώην Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Για το λόγο αυτό υποστήριξε την Αραβική Άνοιξη του 2011, θεωρώντας ότι θα υπονόμει τις μοναρχίες στην ευρύτερη περιοχή του Περσικού Κόλπου και της Μέσης Ανατολής. Σύμμαχός της αναδείχθηκε το κίνημα των Αδελφών Μουσουλμάνων. Οι Αδελφοί Μουσουλμάνοι αποτελούν τη μεγάλη απειλή για τα καθεστώτα της περιοχής και βρήκαν καταφύγιο και προστασία στην Τουρκία. Ο ίδιος ο Ερντογάν έχει προσωπική σχέση με αυτούς. Στο σημείο αυτό κρίνεται να επισημανθεί ξανά ότι και η Τουρκία στηρίζει την κυβέρνηση Σάρατζ στη Λιβύη, η οποία ελέγχεται από τους Αδελφούς Μουσουλμάνους. (infoognomopolitics.gr, 2020)

Η Τουρκία και η Σαουδική Αραβία φιλοδοξούν να γίνουν ηγέτες του μουσουλμανικού κόσμου και λειτουργούν ανταγωνιστικά μεταξύ τους. Για το λόγο αυτό, εκτός από την πολιτική επιρροή, υπάρχουν και οικονομικά οφέλη σε μια τέτοια περίπτωση. Η Τουρκία για να το πετύχει αυτό, πρέπει να χρηματοδοτήσει την οικονομική ανάπτυξη μέσω ξένων επενδύσεων και εξαγωγών για να αποτρέψει την υπερθέρμανση της οικονομίας της, η οποία κατά το έτος 2020 δεν φαίνεται να τα πηγαίνει αρκετά καλά, κυρίως λόγω της υποτίμησης της τουρκικής λίρας. Η Σαουδική Αραβία διατηρεί την περιφερειακή της δύναμη λόγω των αποθεμάτων πετρελαίου. (ahvalnews.com, 2018).

Η Σαουδική Αραβία μαζί με την Αίγυπτο ηγούνται των περιφερειακών δυνάμεων που είναι εναντίον της Τουρκίας. Ο Μουράτ Οζτσελίκ³⁵ επικρίνει την ισλαμιστική θεώρηση της εξωτερικής πολιτικής του κυβερνώντος κόμματος της Τουρκίας διότι προκάλεσε μεγάλες ζημιές στα συμφέροντα της. Τα μεγάλα λάθη

---

³⁵ Τέως ειδικός απεσταλμένος της Τουρκίας στο Ιράκ, (2007-2009) και στη συνέχεια πρεσβευτής στην Βαγδάτη (2009-2011).

της Τουρκίας είναι ότι έστρεψε τις πλάτες στην Σαουδική Αραβία και την Αίγυπτο, σε δύο αυτές χώρες είναι οι έδρες του αραβικού εθνικισμού και στράφηκε προς το μέρος του Κατάρ, το οποίο εργάζεται εναντίον των καθεστώτων τους. Η κυβέρνηση της Τουρκίας κατόρθωσε να δημιουργήσει σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, ένα αντιτουρκικό στρατόπεδο. (Semih Idiz, 2019).

Η Τουρκία και η Σαουδική Αραβία κατηγορεί η μια την άλλη ακόμα και για τον κορονοϊό. Η μεν Τουρκία ότι είναι η Σαουδική Αραβία που έστειλε μολυσμένους με κορονοϊό πολίτες και η Σαουδική Αραβία ότι ήταν οι Τούρκοι προσκυνητές που στάλθηκαν μολυσμένοι στην χώρα. Ταυτόχρονα προειδοποιεί πολίτες της που ταξιδεύουν στην Τουρκία για την «υψηλή εγκληματικότητα και την παρενόχληση των γυναικών από τη Σαουδική Αραβία στις τουρκικές πόλεις και θέρετρα».

Η ίδια η Τουρκία άσκησε διώξεις σε είκοσι Σαουδάραβες για τη δολοφονία του δημοσιογράφου Τζαμάλ Κασόγκι στο Προξενείο της Σαουδικής Αραβίας στην Κωνσταντινούπολη την 02 Οκτωβρίου 2018. Για το λόγο αυτό η Σαουδική Αραβία απογόρευσε την πρόσβαση σε δύο τουρκικές ιστοσελίδες, το TRT Arabi και το πρακτορείο Ανατολού. (infognomopolitics.gr, 2020).

Η Σαουδική Αραβία δεν επιθυμούσε την εκχειρία που πρότεινε η Τουρκία, με την μεσολάβηση της Ρωσίας, στις μάχες στην περιοχή του Ιντλίμπ. Για το λόγο αυτό ο αρμόδιος Σαουδάραβας Υπουργός επισκέφθηκε την περιοχή και συναντήθηκε με εκπροσώπους των Κούρδων. (infognomopolitics.gr, 2020).

Η Τουρκία, μέσω της κινηματογραφικής της βιομηχανίας συνεχίζει να βομβαρδίζει με ισχυρές δόσεις νέο-οθωμανικής προπαγάνδας ακόμα και τη Σαουδική Αραβία. Ο στόχος της πολλαπλός, να προωθήσει τις τουρκικές θέσεις στη διεθνή σκηνή, να τονώσει το τουρκικό φρόνημα και να δημιουργήσει ένα «μύθο» τουρκικής υπεροχής. Η τουρκική κινηματογραφική προπαγάνδα εμπνέει κάποιο δέος λόγω του μεγέθους της. Ωστόσο εμπνέει ταυτόχρονα και ένα αντίπαλο δέος. Η Σαουδική Αραβία ανταπαντούν στην τουρκική προπαγάνδα, με δικές τους ταινίες, τηλεοπτικές σειρές και αντικρούουν το αφήγημα του τουρκικού αναθεωρητισμού και τα οράματα περί τουρκικής περιφερειακής παντοδυναμίας. Μέσα από αυτές τις ταινίες διαφαίνεται για παράδειγμα, η ηρωική αντίσταση των

Μαμελούκων της Αιγύπτου στην οθωμανική εισβολή και κατοχή³⁶, επικρίνοντας το οθωμανικό παρελθόν. Αυτό δεν αρέσει καθόλου στην Τουρκία και γι' αυτό και αντιδρά. Για τον ίδιο τον Ερντογάν η οθωμανική περίοδος, παρουσιάζεται ως μια εποχή ένδοξης πανισλαμικής ενότητας. Οι αντιδράσεις της τουρκικής ηγεσίας είναι έντονες όταν κάποιος ασκεί κριτική στο οθωμανικό παρελθόν και είναι ακόμα εντονότερες όταν αυτός είναι Άραβας. Ο ίδιος ο αραβικός κόσμος έπεσε στο σκοτάδι λόγω του οθωμανικού επεκτατισμού και τώρα έπειτα από όλες τις εγκληματικές πράξεις των Οθωμανών, κάποιοι τους παρουσιάζουν ως προστάτες της θρησκείας και του Ισλάμ. Ο σαουδαραβικός ιστοχώρος Saudi Gazette τονίζει την τυραννία των Οθωμανών και την αιματηρή ιστορία τους, ρίχνοντας φως σε μια περίοδο της αραβικής ιστορίας, που έχει παραποιηθεί για να αποκρυφθούν τα εγκλήματα των Οθωμανών.

Συναφώς με το θέμα αυτό, το τηλεοπτικό δίκτυο MBC της Σαουδικής Αραβίας, το οποίο ήταν το πρώτο αραβικό δίκτυο³⁷ που άρχισε από το 2007 να προβάλλει μεταγλωττισμένες τουρκικές σαπουνόπερες σταμάτησε να το πράττει το 2018. Προανάγγειλε μάλιστα ότι τα τυχόν κενά, θα καλυφθούν από αραβικής παραγωγής ταινίες. Η επίμαχη αυτή κίνηση συνιστά καθαρή ρήξη με το παρελθόν, καθαρή ρήξη με τον ίδιο το σουλτάνο Ερντογάν. (Σκαφιδάς Γ., 2020).

Η Σαουδική Αραβία σε συνεργασία με τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα προωθούν μια Αραβοευρωπαϊκή συμμαχία κατά της Τουρκίας λόγω των ευρύτερων διπλωματικών ζυμώσεων στην ευρύτερη περιοχή αλλά και λόγω των στρατιωτικών επεμβάσεων της Τουρκίας και του Ιράν στο βόρειο Ιράκ. Παραβιάζεται η εθνική κυριαρχία μιας αδελφικής προς τη Σαουδική Αραβία και ΗΑΕ χώρας. Προωθούν αυτή τη συμμαχία, διότι οι ίδιοι οι Ευρωπαίοι ακολουθούν διαχρονικά τη στρατηγική «βλέποντας και κάνοντας». Οι ίδιες οι ευρωπαϊκές χώρες και ιδιαίτερα η Γαλλία, η Ελλάδα και η Κύπρος, αισθάνονται ότι απειλούνται από την αναθεωρητική Τουρκία που χρησιμοποιεί τη Λιβύη για να επεκτείνει την επιρροή της σε περιφερειακά ύδατα, πλούσια σε κοιτάσματα φυσικού αερίου, κατά παράβαση του διεθνούς δικαίου. Η ίδια η Ευρώπη είναι πιο

---

³⁶ Δυνάμεις του Οθωμανού σουλτάνου Σελίμ Α΄ του «σκληρού» ή «Υανuz».

³⁷ Είναι επίσης το μεγαλύτερο παναραβικό δορυφορικό δίκτυο της Μέσης Ανατολής.

διατεθειμένη να συμμαχήσει με αραβικές χώρες, οι περισσότερες από τις οποίες εργάζονται σκληρά για να σταματήσουν τον τουρκικό επεκτατισμό.

Η ίδια η Σαουδική Αραβία και τα ΗΑΕ έχουν σημαντικούς λόγους για να ενθαρρύνουν την Ευρώπη να επιταχύνει τη διαδικασία για σύναψη συμμαχίας μαζί τους. Για να πετύχουν την ασφάλεια και τη σταθερότητα στη περιοχή, έχουν εργαστεί σκληρά με απώτερο σκοπό να περικυκλώσουν και να αντιμετωπίσουν την επιρροή του πολιτικού Ισλάμ στην ευρύτερη περιοχή. Συναφώς με το θέμα αυτό, το Ριάντ και το Άμπου Ντάμπι συνέβαλαν στο να κάνουν την Τουρκία να χάσει τις βάσεις της στις ακτές της Ερυθράς Θάλασσας στο νησί Σουάκιν του Σουδάν και υποστήριξαν τη μεταβατική κυβέρνηση στο Σουδάν που δημιουργήθηκε στα ερείπια του καθεστώτος Ομάρ αλ αλ με την υποστήριξη της Τουρκίας.

Η αναφερόμενη Αραβοευρωπαϊκή συμμαχία μεταξύ των μεσογειακών αραβικών και ευρωπαϊκών χωρών, θα μπορεί να ενθαρρύνει κι άλλες χώρες που ανησυχούν για την τουρκική επεκτατικότητα, όπως είναι το Ισραήλ. Το ίδιο το Ισραήλ δεν κρύβει τη δυσαρέσκεία του για τις εξελίξεις στη Λιβύη διότι η Τουρκία προσπαθεί να εγκαταστήσει σ' αυτή μόνιμες στρατιωτικές βάσεις. Η ίδια η Τουρκία εκμεταλλεύθηκε την αδυναμία της Ευρώπης να «επιβάλλει την τάξη» στην περιοχή. (thearabweekly, 2020).

Η Σαουδική Αραβία δεν έχει καλές σχέσεις με την Τουρκία ούτε στον οικονομικό τομέα. Τον Ιούλιο του 2019 είχε μάλιστα επιβάλει και εμπάργκο στα τουρκικά κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, σύμφωνα με την τουρκική εφημερίδα Υενίσαḡ. Οι Σαουδάραβες έχουν κρατήσει εκατοντάδες τουρκικά φορτηγά στα σύνορα της Σαουδικής Αραβίας και χιλιάδες πακέτα από την Τουρκία παρέμειναν στα αεροδρόμια. Η Τουρκία και η Σαουδική Αραβία έρχονται σε αντιπαράθεση από τότε που ο Πρίγκιπας Μωάμεθ μπιν Σαλμάν μπήκε στην εξουσία το 2017 λόγω συγκρουόμενων συμφερόντων στην περιοχή. Ο πρίγκιπας της Σαουδικής Αραβίας κατηγόρησε την Τουρκία, το Κατάρ και το Ιράν ότι αποτελούν τον «άξονα του κακού» στην ευρύτερη περιοχή και ότι υποστηρίζουν εξτρεμιστικές ομάδες. (ahvalnews.com, 2019).

Η Τουρκία άρπαξε την ευκαιρία να ελέγξει την περιφέρεια αμέσως μετά την ισχυρή έκρηξη στο λιμάνι της Βηρυτού στο Λίβανο, που έγινε στις 04 Αυγούστου 2020. Αυτήν την ευκαιρία προσπάθησε να εκμεταλλευθεί ανταγωνιστικά και με τη Σαουδική Αραβία και να τοποθετηθεί ακόμα και ως προστάτης των Σουνιτών.

Ο Ερντογάν εκμεταλλεύθηκε το μειωμένο ενδιαφέρον της Σαουδικής Αραβίας στον Λίβανο και αντέδρασε πολύ γρήγορα στέλνοντας στην περιοχή, τον Τούρκο Αντιπρόεδρο Φουάντ Οκτάι και τον Υπουργό Εξωτερικών του Μεβλούτ Τσαβούσογλου, για να επιβεβαιώσει το γεγονός ότι είναι σημαντικός παίχτης στη σκηνή του Λιβάνου. Η Σαουδική Αραβία δεν έκρυψε τη δυσαρέσκειά της για τις πολιτικές εξελίξεις στο Λίβανο και υποβάθμισε τη διπλωματική της αποστολή στη Βηρυτό. Ανώτεροι αξιωματούχοι της Σαουδικής Αραβίας πιστεύουν ότι ο Λίβανος ελέγχεται από τη Χεζμπολάχ, η οποία εμποδίζει την παρουσία της Σαουδικής Αραβίας, τόσο σε πολιτικά, όσο και σε οικονομικά θέματα. Ο ίδιος ο Υπουργός της Σαουδικής Αραβίας πρίγκιπας Φαζίν Φαρχάν δεν έκρυψε την ανησυχία του για την ηγεμονία της Χεζμπολάχ στο Λίβανο. Η επιλογή της Σαουδικής Αραβίας να αποσυρθεί από τον Λίβανο λόγω της αντίθεσής της με τη Χεζμπολάχ ανοίγει την πόρτα στον αναπτυσσόμενο ρόλο της Τουρκίας στη χώρα. Μ' ένα καταστραμμένο λιμάνι στο Λίβανο, η Άγκυρα θα μπορεί να ελέγχει το εμπόριο στη περιοχή μέσω του λιμανιού της Μερσίνας³⁸, ειδικά μετά τη διεθνή απαγόρευση των λιμένων της Συρίας. (ahvalnews.com, 2020).

ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΥΕΜΕΝΗ

Η Υεμένη έγινε μέλος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών στις 30 Σεπτεμβρίου 1947 και η Δημοκρατία της Υεμένης στις 14 Δεκεμβρίου 1967. Στις 22 Μαΐου 1990, οι δύο χώρες συγχωνεύτηκαν και έκτοτε εκπροσωπούνται ως ένα μέλος με το όνομα «Υεμένη». (<https://unric.org/el>, 2020).

Η Υεμένη βρίσκεται στα νοτιοδυτικά της Αραβικής Χερσονήσου. Συνορεύει βόρεια με τη Σαουδική Αραβία και στα ανατολικά με το Ομάν. Τα σύνορα με

---

³⁸ Βρίσκεται στη νότια Τουρκία.

Σαουδική Αραβία μέχρι πρόσφατα ήταν αδιευκρίνιστα λόγω της ερήμου. Εκτός από το χερσαίο έδαφος της, η Υεμένη έχει και νησιά, όπως η Σοκότρα, τα νησιά Καμαράν, Χανίς και Περίμ. Βρέχεται στα νότια, από την Αραβική θάλασσα και τον Κόλπο του Άντεν³⁹ και από δυτικά από την Ερυθρά θάλασσα.

Η έκταση της είναι 527 τ.χλμ. και ο πληθυσμός της χώρας, σύμφωνα με στοιχεία του 2011, ήταν 23,8 εκατομμύρια. Η Υεμένη, σ' αντίθεση με τις λοιπές αραβικές χώρες της Αραβικής Χερσονήσου, είναι από τις φτωχότερες, με ποσοστό ανεργίας 40%. Ένα πολύ μεγάλο ποσοστό των κατοίκων της υποφέρει από υποσιτισμό ως συνέπεια του λιμού στην χώρα. (el.wikipedia.org/Υεμένη, 2020).

Η γεωγραφική θέση της Υεμένης είναι καθοριστικής σημασίας για το γεωγραφικό σύμπλοκο της Μέσης Ανατολής. Ενώνει τις χώρες του Περσικού Κόλπου και συνεπώς τις πετρελαϊκές ροές, με τα Στενά του Άντεν και την Ερυθρά Θάλασσα, καταλήγοντας στον Κόλπο του Σουέζ από όπου περνά σημαντικό μέρος ορυκτών καυσίμων εφοδιασμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εντός αυτής της διαδρομής βρίσκονται η τουρκική ναυτική βάση στη Σομαλία, αλλά και το Κινεζικό λιμάνι στο Τζιμπουτί, που είναι ύψιστης γεωστρατηγικής σημασίας. Αυτός που ελέγχει τον Κόλπο του Άντεν, ελέγχει και ενεργειακούς και εμπορικούς διαδρόμους από την Ασία προς την Μεσόγειο. (Χωριανόπουλος Άγγελος, 2020).

Η Υεμένη από το 2015 μαστίζεται από εμφύλιο πόλεμο. Ο Υεμενικός εμφύλιος πόλεμος αποτελεί μια συνεχή διαμάχη, μεταξύ δύο παρατάξεων που ισχυρίζονται ότι αποτελούν την κυβέρνηση της Υεμένης, μαζί με τους υποστηρικτές και τους συμμάχους τους. (Asher Orkaby, 2015). Η Υεμένη βιώνει τις καταστροφικές συνέπειες ενός πολέμου ανάμεσα στη διεθνώς αναγνωρισμένη κυβέρνηση του Προέδρου Άμπντ Ράμπτ Μανσούρ Χαντί και όσων έχουν συμμαχήσει με το επαναστατικό κίνημα των Χούτι. Οι κάτοικοι έχουν έρθει αντιμέτωποι ακόμα και με τη χολέρα, και κινδυνεύουν πλέον, σύμφωνα με διεθνείς οργανισμούς, από έναν από τους χειρότερους λιμούς των τελευταίων δεκαετιών.

---

³⁹ Κόλπος του Άντεν είναι γνωστός ως το σοκάκι των πειρατών λόγω της Σομαλικής πειρατείας που πλήττει την περιοχή.

Ήδη από τον Μάρτιο του 2015, περισσότεροι από 8.600 άνθρωποι έχουν χάσει τη ζωή τους και περίπου 49.000 έχουν τραυματιστεί κυρίως λόγω των αεροπορικών επιθέσεων πίσω από τις οποίες βρίσκεται μία αραβική συμμαχία με επικεφαλής τη Σαουδική Αραβία, που υποστηρίζει τον πρόεδρο της χώρας. Πλέον όμως και έπειτα από τον αποκλεισμό στον οποίο προχώρησε στις 6 Νοεμβρίου η Σαουδική Αραβία, η Υεμένη υποφέρει λόγω της έλλειψης τροφίμων και φαρμάκων. Ο αριθμός των ανθρώπων που χρήζουν ανθρωπιστικής βοήθειας έχει φτάσει ήδη τα 20 εκατομμύρια, γεγονός που έχει προκαλέσει ιδιαίτερη ανησυχία όχι μόνο σε διεθνείς οργανισμούς, αλλά και σε χώρες της Δύσης, οι οποίες σιγά σιγά στρέφουν την προσοχή τους στη Μέση Ανατολή.

Οι ένοπλες συγκρούσεις ξεκίνησαν μετά από μία εξέγερση που ανάγκασε τον επί χρόνια αυταρχικό πρόεδρο της χώρας, Αλί Αμπντουλάχ Σαλέχ, να παραδώσει την εξουσία το 2011 στον Άμπντ Ράμπτ Μανσούρ Χαντί. Η παράδοση της εξουσίας όμως από τον έναν πρόεδρο στον άλλο δεν οδήγησε τελικά στην «άνοιξη» που ονειρευόταν ότι θα ζήσει η Υεμένη, καθώς τα μεγάλα προβλήματα παρέμεναν. Η Αλ Κάιντα, ένα αυτονομιστικό κίνημα στο νότο, το γεγονός ότι αρκετοί από τους στρατιωτικούς παρέμεναν πιστοί στον Σαλέχ, η διαφθορά, τα κοινωνικά προβλήματα όπως η ανεργία και η επισιτιστική ανασφάλεια, ήταν κάποια από τα ζητήματα στα οποία έπρεπε να δώσει λύση ο νέος πρόεδρος.

Οι Χούτι⁴⁰, ήταν ένα κίνημα νέων που υποστήριζε τα δικαιώματα των σιιτών Ζαΐντι, μίας ομάδας που αντιπροσωπεύει το 1/5 του πληθυσμού της Υεμένης. Μόλις ανέλαβε ο νέος πρόεδρος εκμεταλλεύθηκαν την πολιτική αλλαγή, με αποτέλεσμα να πάρουν υπό τον έλεγχό τους την επαρχία Σαναά και γειτονικές περιοχές αυτής. Κατάφεραν να κερδίσουν την υποστήριξη όσων είχαν απογοητευθεί από την πολιτική μετάβαση στη χώρα, συμπεριλαμβανομένων και των Σουνιτών. Έτσι, τον Ιανουάριο του 2015 κατέβαλαν τη Σαναά, τη πρωτεύουσα της Υεμένης. Ο πρόεδρος τελικά κατάφερε να διαφύγει στο εξωτερικό.

---

⁴⁰ Houthi. Το κίνημα Houthi (επίσης γνωστό ως Ansar Allah ή Partisans of God) είναι κυρίως σιιτικό αναζωογονητικό πολιτικό και επαναστατικό κίνημα του Ζαΐντι που σχηματίστηκε στο βόρειο Κυβερνείο της Υεμένης, της Sa'dah υπό την ηγεσία των μελών της οικογένειας Houthi. Συμμάχησε με τον πρώην πρόεδρο Ali Abdullah Saleh έως το 2017.

Στη συνέχεια ήρθε και η εμπλοκή της Σαουδικής Αραβίας, διότι υπήρχαν υποψίες ότι η Τεχεράνη υποστήριζε τους Χούτι. Η Σαουδική Αραβία, συμμαχισε με ακόμα οχτώ αραβικά κράτη και να ξεκινήσει αεροπορικές επιδρομές εναντίον της Υεμένης έχοντας ως απώτερο στόχο την επιστροφή του Χαντί στην εξουσία. Σύμμαχοι στην προσπάθεια αυτή ήταν σύμφωνα με το BBC τόσο οι ΗΠΑ όσο και το Ηνωμένο Βασίλειο και η Γαλλία. Όμως η πρωτεύουσα της Υεμένης καθώς και αρκετές βόρειες περιοχές της χώρας παραμένουν υπό τον έλεγχο των Χούτι, οι οποίοι έχουν στραφεί και εναντίον της Σαουδικής Αραβίας εκτοξεύοντας βαλλιστικούς πυραύλους.

Λόγω του πολέμου υπολογίζεται ότι 188.000 άνθρωποι έχουν αναγκαστεί να μεταναστεύσουν σε γειτονικές χώρες και περίπου 2 εκατομμύρια έχουν εκτοπιστεί σε άλλες περιοχές στο εσωτερικό της χώρας. Όλες οι ειρηνευτικές προσπάθειες έχουν αποτύχει. Ο ΟΗΕ έχει ήδη προχωρήσει σε τρεις γύρους ειρηνευτικών συνομιλιών οι οποίες δεν είχαν αίσια έκβαση. Από την πλευρά της πάντως η κυβέρνηση Χαντί κρατά σκληρή στάση και τονίζει ότι η διαδικασία μπορεί να προχωρήσει μόνο στην περίπτωση που εφαρμοστεί πλήρως το ψήφισμα 2216 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, το οποίο καλεί τους αντάρτες να αποσυρθούν από όλες τις περιοχές που ελέγχουν και να παραδώσουν τα όπλα τους.

Τα δυτικά κράτη στρέφουν την προσοχή τους στην Υεμένη διότι όπως αναφέρθηκε, είναι μία χώρα με ιδιαίτερη στρατηγική σημασία επειδή βρίσκεται στο στενό Μπάμπ αλ Μάνταμπ, μια στενή εσωτερική οδό που συνδέει την Ερυθρά Θάλασσα με τον κόλπο του Άντεν, από την οποία περνούν πολλές από τις παγκόσμιες μεταφορές πετρελαίου. (huffingtonpost.gr, 2017).

Η κατάσταση που δημιουργήθηκε στην Υεμένη, δεν αφήνει ασυγκίνητη την Τουρκία. Οι προσπάθειες της να αυξήσει την παρουσία της στη περιοχή και συγκεκριμένα κοντά στο Στενό Bab el-Mandeb είναι μέρος της στρατηγικής της για αύξηση της επιρροής της στην νότια είσοδο της Ερυθράς Θάλασσας. Μέσω του Στενού αυτού, μεταφέρεται το πετρέλαιο του Κόλπου πριν φθάσει στη Διώρυγα του Σουέζ. Αυτό όμως αποτελεί άμεση απειλή για την ασφάλεια των αραβικών κρατών στην ευρύτερη περιοχή του Κόλπου.

Η Τουρκία επιδιώκοντας να ελέγξει την περιφέρειά της, συγκεντρώνει με πολύ μεγάλη προσοχή τη δραστηριότητα της σε τρεις παράκτιες περιοχές της Υεμένης, στην Shabwa, στην Socotra και στην Al-Mukha. Η στρατηγική της αυτή χρηματοδοτείται και υποστηρίζεται από το Κατάρ, μέσω κάποιων πολιτικών και φυλετικών μορφών της Υεμένης. Ας μη ξεχνούμε ότι η Τουρκία τηρεί πολύ καλές σχέσεις με το Κατάρ. Είναι προφανές, ότι η Τουρκία περιμένει μια αφορμή για να παρέμβει στην Υεμένη, ελπίζοντας και σε μεγαλύτερη υποστήριξη από την κυβέρνηση του Abd Rabbo Mansour Hadi.

Η Arab Weekly αναφέρει ότι υπάρχουν στοιχεία των Τουρκικών Μυστικών Υπηρεσιών στην περιοχή Shabwa. Τα στοιχεία αυτά δρουν μέσω του Τουρκικού Οργανισμού Ανθρωπιστικής Βοήθειας, ο οποίος δραστηριοποιείται στην επαρχία, τη στιγμή που η Μουσουλμανική Αδελφότητα κήρυξε την ανεξαρτησία της Shabwa τον Αύγουστο του 2019. Η Μουσουλμανική Αδελφότητα προσπαθεί να ελέγξει και μια άλλη περιοχή στην νοτιοδυτική Υεμένη, την περιοχή Al-Alam. Μόλις τεθεί υπό έλεγχο η περιοχή Al-Alam, η Μουσουλμανική Αδελφότητα ευελπιστεί να θέσει υπό έλεγχο το στρατηγικής σημασίας λιμάνι του Balhaf, να αποκτήσει επιρροή σε κρίσιμες περιοχές εξαγωγής αερίου και να αποκτήσει πρόσβαση σε ακτές που οδηγούν στην Αραβική Θάλασσα. Η Αραβική Θάλασσα αποτελεί σημείο κλειδί για πιθανές τουρκικές παρεμβάσεις αλλά και για αποστολές κρίσιμων προμηθειών από τις τουρκικές βάσεις στην Σομαλία.

Η Τουρκία επιδιώκει να αποκτήσει επιρροή στη περιοχή της Υεμένης με τη βοήθεια του Κυβερνήτη της Socotra, τον Ramzi Mahrous. Ο τελευταίος μάλιστα μετέβηκε και μυστικά στην Κωνσταντινούπολη και κατά τη διάρκεια της επίσκεψής του συναντήθηκε με στελέχη πληροφοριών της Τουρκίας και του Κατά, αλλά και με ηγέτες της Μουσουλμανικής Αδελφότητας.

Μέσω του Κόμματος της Μεταρρύθμισης⁴¹, που έχει δημιουργηθεί το 1990, η Τουρκία προσπαθεί να αποκτήσει πρόσβαση σε πολλές πόλεις της Υεμένης. Πίσω από το κόμμα αυτό βρίσκονται πολλές φιλανθρωπικές οργανώσεις και αποτελεί τοπικό παράρτημα της Μουσουλμανικής Αδελφότητας. Έχει αποκτήσει μεγάλη πολιτική δύναμη τα τελευταία χρόνια, καλύπτοντας το κενό εξουσίας που

---

⁴¹ Κόμμα της Islah

είχε αφήσει το καθεστώς του Ali Abdullah Saleh από τον Φεβρουάριο του 2012. Το κόμμα εκπροσωπείται από την κυβέρνηση του πρωθυπουργού Maeen Abdulmalik Saeed.

Η Μουσουλμανική Αδελφότητα επιδιώκει τη εμπλοκή της Τουρκίας στη περιοχή της Υεμένης. Για το λόγο αυτό, αριθμός στελεχών της, έχουν πραγματοποιήσει ταξίδια στην Άγκυρα, με σκοπό να πιέσουν το Κόμμα Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης του Ερντογάν, να επενδύσει η Τουρκία στα λιμάνια και στα δίκτυα μεταφοράς της χώρας. Τον Ιανουάριο του 2020, ο Υφυπουργός της Τουρκίας Ismail Catakli επισκέφθηκε το Aden και ήρθε σε συνομιλίες με τον Saeed, για αποστολή ανθρωπιστικής βοήθειας στην Υεμένη. (Χωριανόπουλος Άγγελος, 2020).

Η Τουρκία επιδιώκει να αναπτύξει και οικονομικούς δεσμούς με την Υεμένη. Έχει ως στόχο την κατασκευή εργοστασίων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στην Υεμένη, καθώς οι υποδομές της χώρας σε ηλεκτρική ενέργεια είναι ξεπερασμένες και δεν επαρκούν για να καλύψουν τις ανάγκες της. Ο ίδιος ο υπουργός Ενέργειας της Τουρκίας, Τανέρ Γιλντίζ, δήλωσε κατά τη διάρκεια κοινής συνέντευξης Τύπου με τον Saleh Samea, Υπουργό Ηλεκτρικής Ενέργειας της Υεμένης ότι επιθυμεί να αναλάβει την εξερεύνηση για φυσικό αέριο στην Υεμένη. Οι διαπραγματεύσεις μεταξύ Τουρκίας και Υεμένης για την κατασκευή σταθμών παραγωγής ενέργειας ξεκίνησε το 2013. (energypress.gr, 2014).

Η Τουρκία μαζί με το Ιράν συντονίζουν τις προσπάθειές τους στα μέσα ενημέρωσης, το οποίο θεωρούν σημαντικό εργαλείο για να επηρεάσουν την κοινή γνώμη. Η Άγκυρα και η Τεχεράνη εκμεταλλεύονται τις αδυναμίες των στρατηγικών της εξωτερικής επικοινωνίας του αραβικού κόσμου λόγω των συγκρούσεων στη περιοχή της Υεμένης. Κατάφεραν μέσω διάφορων περιφερειακών οργάνων των μέσων ενημέρωσης, να μπερδέψουν την τοπική και διεθνή κοινή γνώμη σχετικά με την Υεμένη. Έχουν απεικονίσει την κρίση εκτός του πολιτικού και στρατιωτικού της πλαισίου, ως ένα αγώνα για την αποκατάσταση της εξουσίας με βάση τους νόμιμους θεσμούς της Υεμένης. Αντιστρέφουν το ζήτημα για να κατηγορήσουν τον αραβικό σύνδεσμο ότι παρεμβαίνει και επιβάλλει την ηγεμονία του στην Υεμένη, προκειμένου να

υποτάξει τη χώρα και να αναλάβει τον έλεγχο των λιμανιών και διαφόρων περιοχών στρατηγικής σημασίας. Με τον τρόπο αυτό, δημιουργούνται συνθήκες κρίσεων και χάους και αποκρύπτονται οι πραγματικές προθέσεις τους που είναι ο έλεγχος της Ερυθράς Θάλασσας. Επιπρόσθετα η Τουρκία έχει δημιουργήσει ένα αραβόφωνο κανάλι που στελεχώνεται από επαγγελματίες των μέσων ενημέρωσης που συνδέονται με τη Μουσουλμανική Αδελφότητα. Καλούν στο κανάλι αυτό για συνεντεύξεις ηγέτες της εν λόγω Αδελφότητας από διάφορες αραβικές χώρες, οι οποίοι μισούν τα κυβερνητικά καθεστώτα των χωρών από όπου προέρχονται. Έτσι μέσω του καναλιού αυτού δημιουργείται μια «βάση λαϊκής νομιμότητας» τροφοδοτώντας ταυτόχρονα την νοσταλγία για αναβίωση της παλιάς οθωμανικής αυτοκρατορίας. (ahvalnews.com, 2020).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Είναι μια πραγματικότητα ότι υπάρχει μια στροφή της Τουρκίας προς τον αραβικό κόσμο διότι υπάρχει μια πληθώρα επιλογών μέσα στο άναρχο και ανταγωνιστικό διεθνές σύστημα, σε συνδυασμό με εσωτερικούς και περιφερειακούς παράγοντες. Μέσα από την προσέγγιση αυτή επιδιώκει να αναδειχθεί σε ισχυρό διεθνή περιφερειακό δρώντα.

Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να υποτιμάται η τουρκική διπλωματία. Έχει 246 διπλωματικές αποστολές στο εξωτερικό, έχοντας μάλιστα το πέμπτο μεγαλύτερο δίκτυο παγκοσμίως. Έχει αναγνωρισθεί ως μια δυναμική δύναμη στον τομέα των αναπτυξιακών διπλωματικών προσπαθειών.

Όπως αναφέρει και ο Ήφαιστος, σε περίπτωση που η Τουρκία καταφέρει να εισέλθει στο κατώφλι των ηγεμονικών δυνάμεων, οι σχέσεις της με τις υπόλοιπες μεγάλες δυνάμεις συμπεριλαμβανομένης της Ρωσίας και με τα κράτη της περιφέρειάς της θα αποκτήσουν μια πολύ διαφορετική δυναμική. Οι ηγεμονικές δυνάμεις δεν λειτουργούν με συναισθηματικούς όρους ή σχέσεις φιλίας-έχθρας, αλλά με όρους ψυχρών εκτιμήσεων που συναρτούν τις δικές τους πλανητικές στρατηγικές με την περιφερειακή κατανομή ισχύος και συμφερόντων. Μεγάλη σημασία δίνεται στην ικανότητα μιας χώρας να ασκεί στρατηγική εποπτεία στον άμεσο περίγυρό της. (Κουσκουβέλης Η., Λίτσας Σ., 2013, σ. 291).

Οι σχέσεις της Τουρκίας με αρκετές χώρες μοναρχικών καθεστώτων του Κόλπου, έχουν πληγεί τελευταία λόγω της υποστήριξης του Προέδρου Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν στην Μουσουλμανική Αδελφότητα και στις προσπάθειες της Τουρκικής Κυβέρνησης να υπονομεύσει τις εχθρικές πολιτικές έναντι του Κατάρ υπό την ηγεσία της Σαουδικής Αραβίας και της Αιγύπτου. Η Τουρκία προσπαθεί να ασκήσει την επιρροή της στο Μπαχρέιν και το Ομάν μέσω των αμυντικών βιομηχανιών της. Αρκετές από τις αμυντικές βιομηχανίες της Τουρκίας ελέγχονται από την Τουρκική κυβέρνηση.

Η Τουρκία έχει προβληματικές σχέσεις με τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, το Μπαχρέιν, και ιδιαίτερα με το σημαντικότερο περιφερειακό παίχτη της

περιοχής, τη Σαουδική Αραβία. Απεχθάνονται την τουρκική υποστήριξη στην «Μουσουλμανική Αδελφότητα», η οποία αντιπροσωπεύει θανάσιμη απειλή για τις κυβερνήσεις τους και την οποία αγωνίστηκαν σκληρά για να αποκρούσουν μετά τις εξεγέρσεις της «Αραβικής Άνοιξης». Οι χώρες αυτές θεωρούν την Τουρκία ως τη μεγαλύτερη απειλή επειδή είναι ισχυρότερη ακόμα και από το Ιράν. (Semih Idiz, 2019).

Η Τουρκία θεωρείται από τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα παρείσακτος στα δρώμενα της Αραβικής Χερσονήσου και στην ευρύτερη περιοχή. Τα ΗΑΕ κατηγορούν την Τουρκία για δύο κυρίως λόγους. Ο πρώτος είναι για το ρόλο της στη Λιβύη. Συγκεκριμένα την κατηγορούν ότι μεταφέρει οπλισμό, drones, αεροσκάφη και μαχητές για να στηρίξουν τον Σάρατζ. Ο ίδιος ο σείχης των ΗΑΕ, ο Μοχάμεντ μπιν Ζαγέντ, εμποδίζει τα επεκτατικά σχέδια της Τουρκίας αποστέλλοντας στο Χαφτάρ στρατιωτικό εξοπλισμό. Γι' αυτό άλλωστε ο Ιμπραχίμ Καραγκιούλ τον χαρακτηρίζει ως αμείλικτο εχθρό της Τουρκίας. Ο δεύτερος λόγος είναι για την υποστήριξη της Τουρκίας προς το Κατάρ, όταν το 2017 τα ΗΑΕ και τα λοιπά κράτη της Χερσονήσου ήρθαν σε ρήξη με το Εμιράτο.

Οι διπλωματικές σχέσεις της Τουρκίας με τα ΗΑΕ επιδεινώθηκαν μετά την ιστορική συμφωνία των ΗΑΕ με το Ισραήλ, με τη διαμεσολάβηση των ΗΠΑ, μια συμφωνία η οποία ανακοινώθηκε στις 13 Αυγούστου του 2020 από τον ίδιο τον Αμερικανό Πρόεδρο. Μια συμφωνία που δεν άρεσε καθόλου στη Τουρκία, η οποία από το 2010 διέκοψε τη συνεργασία της με το Ισραήλ. Απείλησε μάλιστα να διακόψει τους διπλωματικούς δεσμούς με τα ΗΑΕ.

Τουρκία και Κατάρ προσπαθούν να καταλάβουν τα κέντρα εξουσίας και επιρροής στη Λιβύη αγνοώντας τη διεθνή κοινή γνώμη. Συνεργάζονται στο στρατιωτικό τομέα όσον αφορά το θέμα της Λιβύης υποστηρίζοντας τις δυνάμεις του Σάρατζ και προκαλώντας ταυτόχρονα την οργισμένη αντίδραση της Αιγύπτου. Υπάρχει δηλαδή μια επιθυμία εκ μέρους των δύο χωρών για στρατιωτική κλιμάκωση στη περιοχή της Λιβύης, οι οποίες έχουν επιπτώσεις και στην Αίγυπτο. Η συνεργασία τους συνδέεται με το μέλλον της Λιβύης αλλά και με την εθνική ασφάλεια της Αιγύπτου. Οι κινήσεις τους δεν γίνονται αποδεκτές από την Αίγυπτο, η οποία παρακολουθεί με υπομονή της εξελίξεις και κατηγορεί συνεχώς την τουρκική προκλητικότητα. Το ίδιο το Κατάρ μετά από μια περίοδο

αποκλεισμού από τη σκηνή της Λιβύης επανέρχεται δυναμικά, συμμετέχει στα τουρκικά σχέδια, επιδιώκοντας να έχει καθοριστικό ρόλο στον πόλεμο στη Λιβύη. Η Τουρκία προσέλαβε εκατοντάδες Σομαλούς, τους έστειλε στο Κατάρ για στρατιωτική εκπαίδευση και στη συνέχεια τους έστειλε στη Τρίπολη για να συνενωθούν με τους λοιπούς μισθοφόρους.

Η Τουρκία μέσω του αθλητισμού προσπαθεί να συσφίξει τις σχέσεις της με το Κατάρ. Χρησιμοποιεί το ποδόσφαιρο ως ένα εργαλείο για να επεκτείνει την επιρροή της. Η Τουρκική Ομοσπονδία Ποδοσφαίρου αποφάσισε να διεξάγει τον τελικό του Super Cup, μεταξύ του πρωταθλήτριας και της κυπελλούχου ομάδας της φετινής σεζόν, στο Κατάρ το 2021. Η κίνηση αυτή θεωρείται ότι ωθεί περαιτέρω την Τουρκία εγγύτερα προς το συμμαχικό της κράτος.

Στρατηγικούς τρόπους προσπαθεί να βρει η Τουρκία για να έχει καλές σχέσεις και να αυξήσει την επιρροή της με το Κουβέιτ, ειδικά όταν παρακολουθεί την Ελλάδα να έχει καλές διπλωματικές σχέσεις μαζί του. Επιδιώκει να ενισχύσει τις οικονομικές και στρατιωτικές σχέσεις μαζί του. Στον οικονομικό τομέα επιδιώκει τη δημιουργία ζώνης ελεύθερων συναλλαγών και μέσω των τουρκικών εταιρειών να αναλαμβάνει μεγάλα κατασκευαστικά έργα στο Κουβέιτ. Αυτό το έχει πετύχει η Τουρκία διότι τουρκική εταιρεία ανέλαβε την επέκταση του αεροδρομίου του Κουβέιτ, ένα πολύ μεγάλο έργο ύψους 4,3 δις δολαρίων. Στον στρατιωτικό τομέα οι δύο χώρες υπόγραψαν κοινό σχέδιο αμυντικής συνεργασίας. Παρ' όλα αυτά το Κουβέιτ είναι επιφυλακτικό ως προς τις κινήσεις της Τουρκίας να ελέγξει την περιφέρεια και δεν θα διστάσει για παράδειγμα, να καταγγείλει την τουρκική εισβολή στο βορειοανατολικό τμήμα της επικράτειας της Συρίας το 2019.

Η Τουρκία γενικά δεν έχει καλές σχέσεις με το μικρό νησί του Εμιράτου του Μπαχρέιν. Προσπαθεί όμως να ασκήσει επιρροή στο Εμιράτο μέσω των αμυντικών βιομηχανιών της, οι οποίες ανήκουν στο τουρκικό Ίδρυμα Ενόπλων Δυνάμεων. Τον Μάιο του 2020 η τουρκική εταιρεία Aselsan έχει ήδη υπογράψει συμφωνία πώλησης οπλικών συστημάτων με το Μπαχρέιν. Το Μπαχρέιν συμπορεύεται με τη στρατηγική των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων και της Σαουδικής Αραβίας. Αντιδρά στις ενέργειες της Τουρκίας στη Λιβύη και τη Συρία και στηρίζει τον αραβικό άξονα που άρχισε να δημιουργείται. Ο ίδιος ο βασιλιάς του Μπαχρέιν στηρίζει πλήρως τον Πρόεδρο της Αιγύπτου και την πρωτοβουλία

του για την επίτευξη ασφάλειας και σταθερότητας στη Λιβύη καθώς επίσης και την παύση ξένων παρεμβάσεων. Το Εμιράτο στήριξε και τη συμφωνία του Αυγούστου 2020 μεταξύ Ελλάδας – Αιγύπτου για τον καθορισμό της Αποκλειστικής Ζώνης μεταξύ τους, τονίζοντας ότι είναι σύμφωνη με τους κανόνες διεθνούς δικαίου και με τη Σύμβαση των ΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας.

Η Τουρκία επιδιώκει τη σύσφιξη των σχέσεων της με το Σουλτανάτο του Ομάν. Επιδιώκει να συνεργαστεί μαζί του στον οικονομικό, πολιτιστικό και κοινωνικό τομέα και να δημιουργήσει και μια στρατιωτική βάση. Ένα σημαντικό εμπόδιο που αντιμετωπίζει είναι η προσβασιμότητα στη βάση αυτή, καθώς η Ερυθρά Θάλασσα και ο Κόλπος θα μπορούσαν πολύ εύκολα να αποκλειστούν από την Αίγυπτο, τη Σαουδική Αραβία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Οι γραμμές εφοδιασμού των στρατευμάτων της θα έχουν επεκταθεί σε πολύ μεγάλο βαθμό. Όπως και με το Μπαχρέιν, έτσι και με το Ομάν η Τουρκία προσπαθεί να εδραιώσει την παρουσία της μέσω της αμυντικής της βιομηχανίας. Γι' αυτό άλλωστε έχει ιδρύσει μια κοινοπραξία, με σκοπό να προσεγγίσει νέες επενδύσεις αμυντικής φύσεως. Σε κάθε περίπτωση όμως, το Ομάν είναι πολύ προσεκτικό στις σχέσεις του με την αναθεωρητική Τουρκία, για να μην βλάψει τις διπλωματικές σχέσεις του, με τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και τη Σαουδική Αραβία.

Υπάρχει πολύ μεγάλος ανταγωνισμός μεταξύ Τουρκίας και Σαουδικής Αραβίας, οι οποίες φιλοδοξούν να γίνουν ηγέτες του μουσουλμανικού κόσμου. Η εχθρότητα μεταξύ τους έχει βάθος και καλύπτει τη μάχη για κυριαρχία στον Αραβικό κόσμο και στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής. Η Τουρκία χρησιμοποιεί το κίνημα των αδελφών Μουσουλμάνων για να ασκήσει την επιρροή της και να ελέγξει την περιφέρεια, αλλά βρίσκει απέναντι της, τη Σαουδική Αραβία. Οι δύο χώρες κατηγορούν η μια την άλλη για αρκετά ζητήματα. Οι σχέσεις τους επιδεινώθηκαν ακόμα περισσότερο το 2018, μετά τη δολοφονία του Τζαμάλ Κασόγκι στο Προξενείο της Σαουδικής Αραβίας στην Κωνσταντινούπολη.

Η στρατηγική της Τουρκίας συνίσταται στην προώθηση των τουρκικών θέσεων στη διεθνή πολιτική σκηνή και να δημιουργήσει ένα μύθο τουρκικής υπεροχής. Χρησιμοποιεί την κινηματογραφική βιομηχανία της για να βομβαρδίσει

τις χώρες της περιφέρειας με ισχυρές δόσεις νέο-οθωμανικής προπαγάνδας. Αυτό δεν αρέσει καθόλου τη Σαουδική Αραβία, η οποία ανταπαντά στην τουρκική προπαγάνδα, με δικές της ταινίες και τηλεοπτικές σειρές. Γι' αυτό άλλωστε ο σαουδαραβικός ιστοχώρος Saudi Gazette τονίζει την τυραννία των Οθωμανών και την αιματηρή ιστορία της. Έχει βάλει φρένο στην ήπια ισχύ της Τουρκίας ο τηλεοπτικός σταθμός της Σαουδικής Αραβίας, με το να σταματήσει να προβάλλει μεταγλωττισμένες τουρκικές σαπουνόπερες.

Η Σαουδική Αραβία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα ενθαρρύνουν την Ευρώπη να επιταχύνει τη διαδικασία για να συνάψει μια συμμαχία μαζί τους, για να σταματήσουν την αναθεωρητική Τουρκία. Απώτερος τους στόχος είναι να πετύχουν την ασφάλεια και τη σταθερότητα στη περιοχή και να αντιμετωπίσουν την επιρροή του πολιτικού Ισλάμ στην ευρύτερη περιοχή. Επιθυμητή τελική κατάσταση είναι να μην υπάρχουν προβλήματα στην περιοχή. Όχι τα δήθεν «μηδενικά προβλήματα» που αναφέρει και αναλύει ο Νταβούτογλου στο βιβλίο του, αλλά πραγματικά, να μην υπάρχουν προβλήματα στην περιοχή.

Η Τουρκία εκμεταλλεύθηκε το μειωμένο ενδιαφέρον της Σαουδικής Αραβίας για το Λίβανο, αμέσως μετά την ισχυρή έκρηξη στο λιμάνι της Βηρυτού στις 04 Αυγούστου 2020. Ήθελε να επιβεβαιώσει το γεγονός, ότι είναι σημαντικός παίκτης στη σκηνή του Λιβάνου με απώτερο σκοπό να αποκτήσει μελλοντικά οφέλη, όπως είναι ο έλεγχος του εμπορίου στη περιοχή, ή ακόμη να συνδράμει στην ανοικοδόμηση του καταστραμμένου λιμανιού.

Η Σαουδική Αραβία με την Αίγυπτο, ηγούνται τη παρούσα χρονική περίοδο των περιφερειακών δυνάμεων που είναι εναντίον της Τουρκίας. Η ίδια η Τουρκία αντιμετωπίζει στην περιοχή ένα αραβικό μπλοκ, αντίθετο στους ισχυρισμούς και τις βλέψεις της⁴².

Η σύγκρουση της Τουρκίας με τα ΗΑΕ και τη Σαουδική Αραβία, είναι πλέον ένα παίγνιο⁴³ μηδενικού αθροίσματος. Δεν υπάρχει σενάριο win-win. Αυτό το

---

⁴² Την ίδια άποψη συμμερίζεται και ο Σολί Οζέλ, λέκτορας διεθνών σχέσεων στο Πανεπιστήμιο Καντίρ Χας της Κωνσταντινούπολης.

⁴³ Τα παίγνια αναλύονται στο Κεφ.5, Κουσκουβέλης Η. (1997). Λήψη αποφάσεων και διαπραγμάτευση. Αθήνα: Παπαζήση.

παιχνίδι αρχίζει να μεταφέρεται και τη Μεσόγειο, περιοχή στην οποία η Τουρκία δυσκολεύεται να βρει συμμάχους. (infognomonopolitics.gr, 2020).

Η Τουρκία έχει αναλάβει μεγάλο ρόλο στη περιοχή της νότιας Υεμένης, μέσω των Αδελφών Μουσουλμάνων, το οποίο βοηθά τις τουρκικές φιλανθρωπικές οργανώσεις να αποκτήσουν επιρροή. Έχει συμφέροντα με το να υποκινήσει την Μουσουλμανική Αδελφότητα και να της δώσει μεγαλύτερη εξουσία στο πολιτικό σκηνικό της Υεμένης.

Η βασική σύγκρουση στην Αραβική Χερσόνησο εκτυλίσσεται στην Υεμένη και ο τρόπος για να τερματιστεί είναι προβληματικός για τα κράτη που εμπλέκονται. Το χάσμα μεταξύ των εμπόλεμων παραμένει μεγάλο και αγεφύρωτο. Η Υεμένη θα συνεχίσει να είναι εμπόλεμη ζώνη και οι Χούτι θα ενεργούν μέχρι να αποκτήσουν τον έλεγχο. Η Σαουδική Αραβία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα θα επιδιώξουν με κάθε τρόπο να αποτρέψουν τον ηγέτη των Χούτι να έχει τη δική του πολιτική και στρατιωτική εξουσία στην Υεμένη.

Η Τουρκία παρακολουθεί στενά την επιδεινούμενη ανθρωπιστική κατάσταση στην Υεμένη και συνεχίζει να παρέχει ανθρωπιστική βοήθεια. Μέσω των Οργανισμών ανθρωπιστικής βοήθειας δρουν στοιχεία των Τουρκικών Μυστικών Υπηρεσιών γιατί προσπαθεί να ελέγξει τρεις παράκτιες περιοχές της Υεμένης που έχουν στρατηγική σημασία. Εκμεταλλεύεται όλες τις ευκαιρίες που της δίνονται. Αυτό δεν είναι τυχαίο, αλλά αντίθετα στρατηγική και μάλιστα υψηλή στρατηγική. Επιδιώκει τη σύναψη συμμαχιών σε περισσότερο ταραχώδεις περιοχές ή με αδύνατα κράτη. Η Τουρκία έκανε συμφωνίες με το ψευδοκράτος⁴⁴, με κράτη με «διπλές» κυβερνήσεις, όπως είναι η Λιβύη. Εκτιμάται ότι με τη στρατηγική που εφαρμόζει, θα αποκτήσει οφέλη ακόμα και από την Υεμένη, προκειμένου να αυξήσει την επιρροή της στην ευρύτερη περιοχή και να ελέγξει τους θαλάσσιους εμπορικούς διαδρόμους που οδηγούν στη Μεσόγειο.

Η Άγκυρα μαζί με την Τεχεράνη εκμεταλλεύονται τις αδυναμίες της εξωτερικής επικοινωνίας του αραβικού κόσμου λόγω των συγκρούσεων στην

---

⁴⁴ Κατεχόμενη Κύπρος.

περιοχή της Υεμένης. Σημαντικό εργαλείο που χρησιμοποιούν είναι τα μέσα ενημέρωσης, για να επηρεάσουν την κοινή γνώμη.

Η Άγκυρα επιδιώκει να αυξήσει την επιρροή της στο Κέρασ της Αφρικής για να αντιμετωπίσει τους αντιπάλους της στον Κόλπο, όπως η Σαουδική Αραβία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα.

Ένα άλλο συμπέρασμα το οποίο εξάγεται είναι ότι οι Τουρκικές Ένοπλες Δυνάμεις δεν χρησιμοποιούν τακτικό στρατό⁴⁵, ούτε στις επιχειρήσεις εναντίον των Κούρδων, ούτε στη Συρία, ούτε στη Λιβύη, ούτε στην Αραβική Χερσόνησο. Εφαρμόζουν τη στρατηγική τους χρησιμοποιώντας κυρίως ήπια ισχύ, χρησιμοποιώντας φιλανθρωπικές οργανώσεις, τρομοκρατικές οργανώσεις ή αδελφότητες. Δεν θα διστάσουν ακόμα να χρησιμοποιήσουν πολιτοφύλακες ή μισθοφόρους.

Η επιρροή της Τουρκίας αυξάνεται μέρα με τη μέρα στις περιφερειακές υποθέσεις. Κινείται έξυπνα, όσο αφορά την εξωτερική της πολιτική, μεταξύ Ανατολής και Δύσης, με απώτερο σκοπό, να διασφαλίσει τα εθνικά της συμφέροντα στο εσωτερικό και το εξωτερικό. Ο ίδιος ο Τούρκος πρόεδρος Ερντογάν θα συνεχίσει την πολιτική αυτή για να ελέγξει την περιφέρεια. Παίζει με τις περιφερειακές και διεθνείς δυνάμεις όλα τα παιχνίδια που εξυπηρετούν τον ίδιο και το κόμμα του.

Καθώς τα συμφέροντα των κρατών στην περιοχή της Αραβικής Χερσονήσου και της Μέσης Ανατολής γενικότερα είναι αντικρουόμενα, υπάρχει πολύ μεγάλος κίνδυνος να επεκταθούν οι συγκρούσεις, στις σφαίρες επιρροής της Τουρκίας, της Σαουδικής Αραβίας καθώς επίσης και άλλων αναδυόμενων περιφερειακών δυνάμεων. Θα προσπαθήσουν να διαδραματίσουν πρωταγωνιστικό ρόλο στις τοπικές και παγκόσμιες υποθέσεις. Ας μην ξεχνάμε ότι τα κράτη στο άναρχο και ανταγωνιστικό διεθνές σύστημα επιδιώκουν να αυξήσουν την ισχύ τους και λειτουργούν με βάση το εθνικό συμφέρον.

Η Τουρκία θα συνεχίσει να ακολουθεί μια πολυδιάστατη εξωτερική πολιτική, στραμμένη προς όλες τις κατευθύνσεις της περιφέρειας και θα επιδιώκει

---

⁴⁵ Σκληρή ισχύ

να βοηθήσει τους γείτονές της που βρίσκονται σε δύσκολη φάση. Έχει ιστορική ευθύνη για αυτόν το ρόλο. Η περιφερειακή τάξη μπορεί να ανοικοδομηθεί, όπως λέει και ο Νταβούτογλου μόνο μετά την έκφραση των αιτημάτων των ανθρώπων για τιμή, ελευθερία και χρηστή διακυβέρνηση στα πολιτικά τους συστήματα. Θα συνεχίσει την αποστολή της στην περιφερειακή ολοκλήρωση στο πνεύμα της αρχής «μηδενικά προβλήματα» με τους γείτονες, διότι όπως ισχυρίζεται είναι υπεύθυνο μέλος της διεθνούς κοινότητας.

Η πολιτική των «μηδενικών προβλημάτων» του Νταβούτογλου στην Αραβική Χερσόνησο δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Είναι αληθοφανής μόνο στα μάτια της Τουρκίας. Από τις επτά χώρες της Χερσονήσου μόνο με το Κατάρ φαίνεται να πετυχαίνει. Είναι το μόνο κράτος στην αραβική Χερσόνησο με το οποίο δεν έχει προβλήματα και αυτό δεν είναι τυχαίο. Η ίδια η Τουρκία «εκμεταλλεύεται» το ίδιο το Κατάρ προκειμένου να την στηρίξει στον οικονομικό τομέα, για να εξυπηρετήσει τα δικά της συμφέροντα. Χρησιμοποιεί την πολιτική αυτή για να αποδείξει διεθνώς ότι οι σχέσεις και η συμπεριφορά της έχουν βελτιωθεί.

Η Σαουδική Αραβία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα προσπαθούν με κάθε τρόπο, να βάλουν φρένο στον τουρκικό επεκτατισμό. Η αποφασιστικότητά τους είναι μέρος της εκστρατείας τους, για την αντιμετώπιση ισλαμιστικών ομάδων και των χωρών που τις υποστηρίζουν, δηλαδή της Τουρκίας και του Κατάρ. Προσπαθούν επίσης να πείσουν τις ευρωπαϊκές χώρες να αποκοπούν από τη στρατηγική «βλέποντας και κάνοντας» και να αναλάβουν ενεργό ρόλο κατά του τουρκικού επεκτατισμού. Προωθούν μια αραβοευρωπαϊκή συμμαχία κατά της αναθεωρητικής Τουρκίας.

Ο Τούρκος πρόεδρος συμπεριφέρεται ως ο ηγέτης μιας υπερδύναμης, αλλά είναι για να προβληματίζεται κανείς αν ο άνθρωπος που θέλει να αντικαταστήσει τον ιδρυτή της σύγχρονης Τουρκίας, τον Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ δηλαδή, στο τουρκικό υποσυνείδητο, κατανοεί πραγματικά τους περιορισμούς του αλλά και της ίδιας της χώρας του.

Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι ενώ ο ίδιος ο Ερντογάν υπέγραψε μια συμφωνία με μια χώρα σε κατάσταση εμφυλίου πολέμου και με μια κυβέρνηση

που κυβερνά μόνο ένα μικρό μέρος της χώρας, μια συμφωνία η οποία δεν έχει επικυρωθεί από το κοινοβούλιο που δεν την αναγνωρίζει, αντιτίθεται στην πρόσφατη μερική οριοθέτηση μιας Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης μεταξύ Ελλάδας και Αιγύπτου. Αντιτίθεται σε μια συμφωνία μεταξύ δύο κυβερνήσεων των οποίων το νομικό καθεστώς δεν μπορεί να αμφισβητηθεί από κανέναν .

Η Τουρκία χρησιμοποιεί ήπια ισχύ στην Αραβική Χερσόνησο για να πετύχει τους στρατηγικούς της στόχους. Χρησιμοποιεί την ήπια ισχύ ως ένα εργαλείο για να μπορεί να διεισδύσει στο εσωτερικό ενός κράτους για να εξυπηρετήσει τα δικά της συμφέροντα και να αυξήσει τα δικά της φορτία ισχύος. Ταυτόχρονα, μέσω της ήπιας ισχύος προσπαθεί να εξαπατήσει κάποιο κράτος για να πετύχει τους στόχους της. Με τον τρόπο αυτό δεν απαιτείται η χρήση ένοπλης βίας, αλλά τα αποτελέσματα είναι τα ίδια, εξυπηρέτηση του εθνικού συμφέροντος και αύξηση της ισχύος. Η ήπια ισχύς όμως δεν θα αντικαταστήσει την σκληρή ισχύ, την οποία όμως δεν θα διστάσει να χρησιμοποιήσει όταν απαιτηθεί. Θα τη χρησιμοποιήσει όταν βρει την κατάλληλη ευκαιρία για να πετύχει τους στρατηγικούς της στόχους και θα επικαλεστεί την «ειρήνη», την «ασφάλεια» και τη «σταθερότητα» στην περιοχή.

Η φιλόδοξη Τουρκία θα συνεχίσει να ασκεί επιρροή στην Αραβική Χερσόνησο. Επιδιώκει να αναβιώσει με ένα σύγχρονο τρόπο τις παλιές εποχές της οθωμανικής αυτοκρατορίας, να ενσωματώσει τον ισλαμισμό σε ολόκληρη την περιφέρεια. Ταυτόχρονα ο ίδιος ο Ερντογάν επιδιώκει να αναδειχθεί σε αδιαμφισβήτητο ηγέτη της Τουρκίας, ακόμα και πάνω από τον Μουσταφά Κεμάλ.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η Τουρκία εφαρμόζει αποφασιστικά την αναθεωρητική πολιτική της και έχει κατορθώσει μέχρι τώρα να προωθήσει τους στόχους της σε σημαντικό βαθμό. Έχει πετύχει γεωπολιτικά ερείσματα στην Αραβική Χερσόνησο και τα οποία προσπαθεί να τα επεκτείνει. Ταυτόχρονα φιλοδοξεί να αναδειχθεί σε κύριο ρυθμιστή του status quo στην ευρύτερη περιοχή.

Η Τουρκία δεν θα σταματήσει να έχει ηγεμονικές αξιώσεις ισχύος στην περιοχή της Αραβικής Χερσονήσου προκειμένου να αποκτά συνεχώς οφέλη και να εξυπηρετεί το εθνικό της συμφέρον. Η εξωστρεφής εξωτερική πολιτική που εφαρμόζει έχει ως στόχο να αναδειχθεί σε περιφερειακή δύναμη. Με την αναδιαμορφωμένη υψηλή στρατηγική της επιδιώκει να αποκτήσει ένα νέο ρόλο περιφερειακής ηγεμονικής ολοκλήρωσης. Χρησιμοποιεί ήπια ισχύ για να ασκήσει την πολιτική της και να πετύχει τους στρατηγικούς της στόχους.

Πετυχαίνει τους στόχους της στην Αραβική Χερσόνησο, μέσω της διπλωματίας, μέσω διαφόρων οργανισμών ανθρωπιστικής βοήθειας, μέσω της Μουσουλμανικής Αδελφότητας, μέσω των αμυντικών της βιομηχανιών, μέσω του ποδοσφαίρου και μέσω τηλεοπτικών εκπομπών ή μεταγλωττισμένων κινηματογραφικών ταινιών. Μέσα από την πολιτική της προσπαθεί να αποκτήσει επίσης και οικονομικά οφέλη μέσω των εξαγωγών ή των επενδύσεων σε χώρες της Αραβικής Χερσονήσου για να στηρίζει συνεχώς την οικονομία της.

Η σημαντικότερη προσωπικότητα στην Τουρκία είναι ο ίδιος ο Πρόεδρος της, ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, ο οποίος χρησιμοποιεί ένα έντεχνο τρόπο για να πείσει τους ίδιους τους Τούρκους για την «ορθή πολιτική» που εφαρμόζει η Μεγάλη Τουρκία. Μια πολιτική που φαίνεται να αποκλίνει από το άρμα των ΗΠΑ. Το τσακάλι που σκέφτηκε ο Schweller και ανάλυσε ο Λίτσας και λέγεται Τουρκία, δεν περπατάει πλέον δίπλα στο λιοντάρι, που λέγεται Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, αλλά επιδιώκει να πάρει τη θέση του ίδιου του λιονταριού. Γι' αυτό άλλωστε βρίσκεται αντιμέτωπη μ' ένα ευρύτατο συνασπισμό χωρών της Αραβικής Χερσονήσου και της Μέσης Ανατολής αλλά και των Ευρωπαϊκών χωρών.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ahvalnews.com. (2018, Οκτώβριος 29). ahvalnews.com. Ανάκτηση Αύγουστος 16, 2020, από <https://ahvalnews.com/jamal-khashoggi/s-arabia-squirms-erdogan-performs-masterclass-patience-aj>

ahvalnews.com. (2019, Ιούλιος 25). ahvalnews.com. Ανάκτηση Αύγουστος 18, 2020, από <https://ahvalnews.com/saudi-arabia-turkey/saudi-arabia-blockades-turkish-textile-imports>

ahvalnews.com. (2020, Αύγουστος 04). ahvalnews.com. Ανάκτηση Αύγουστος 16, 2020, από <https://ahvalnews.com/turkey-iran/iran-and-turkey-coordinate-foreign-opinion-influence-peddling>

ahvalnews.com. (2020, Αύγουστος 12). ahvalnews.com. Ανάκτηση Αύγουστος 18, 2020, από <https://ahvalnews.com/lebanon-turkey/turkey-vies-saudi-arabia-protector-lebanons-sunnis>

Arab Weekly. (2020, Αύγουστος 09). ahvalnews.com. Ανάκτηση Αύγουστος 09, 2020, από <https://ahvalnews.com/eastern-mediterranean/turkey-resumes-aggressive-east-med-policies-ratchets-tensions>

Asher Orkaby. (2015, Μάρτιος 25). foreignaffairs. Ανάκτηση Ιούλιος 31, 2020, από www.foreignaffairs.com: <https://www.foreignaffairs.com/articles/middle-east/2015-03-25/houthi-who>

defencenet.gr. (2020, Αύγουστος 04). www.defencenet.gr. Ανάκτηση Αύγουστος 08, 2020, από https://www.defencenet.gr/asfaleia/diethnis-asfaleia/900907_i-toyrkia-katigorei-mpahre-in-gia-tis-diloseis-tis-gia-ton-akar

dimpenews.com. (2020, Ιούλιος 10). dimpenews.com. Ανάκτηση Αύγουστος 08, 2020, από <https://dimpenews.com/2020/07/10/%CE%B7-%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%BA%CE%AF%CE%B1-%CE%B6%CE%B7%CF%84%CE%AC%CE%B5%CE%B9-%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%BC%CE%B5%CF%83%CE%BF%CE%BB%CE%AC%CE%B2%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CE%BA%CE%BF%CF%85%CE%B2%CE%AD/>

el.wikipedia.org/ΗΑΕ. (2020, Ιούνιος 23). Ανάκτηση από https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%97%CE%BD%CF%89%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%B1_%CE%91%CF%81%CE%B1%CE%B2%CE%B9%CE%BA%CE%AC_%CE%95%CE%BC%CE%B9%CF%81%CE%AC%CF%84%CE%B1

el.wikipedia.org/Κατάρ. (2020, Ιούνιος 23). Ανάκτηση από <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%B1%CF%84%CE%AC%CF%81>

el.wikipedia.org/Κουβέιτ. (2020, Ιούνιος 23). Ανάκτηση από <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%BF%CF%85%CE%B2%CE%AD%CE%B9%CF%84>

el.wikipedia.org/Μπαχρέιν. (2020, Ιούνιος 23). Ανάκτηση από <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CF%80%CE%B1%CF%87%CF%81%CE%AD%CE%B9%CE%BD>

el.wikipedia.org/Ομάν. (2020, Ιούνιος 24). Ανάκτηση από <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9F%CE%BC%CE%AC%CE%BD>

el.wikipedia.org/Σαουδική Αραβία. (2020, Ιούνιος 24). Ανάκτηση από https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CE%B1%CE%BF%CF%85%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%91%CF%81%CE%B1%CE%B2%CE%AF%CE%B1

el.wikipedia.org/Τουρκία. (2020, Αύγουστος 19). el.wikipedia.org. Ανάκτηση Αύγουστος 23, 2020, από <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A4%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%BA%CE%AF%CE%B1>

el.wikipedia.org/Υεμένη. (2020, Ιούνιος 24). Ανάκτηση από <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A5%CE%B5%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%B7>

energypress.gr. (2014, Μάης 09). energypress.gr. Ανάκτηση Αύγουστος 02, 2020, από <https://energypress.gr/news/stin-yemeni-i-toyrkia-pros-anazitisi-energeiakon-pigon>

gr.dreamstime.com/πολιτικός χάρτης αραβικής χερσονήσου . (2020, Ιούνιος 22).
Ανάκτηση από

<https://gr.dreamstime.com/%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%BA-%CE%B5%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CE%BD%CE%B5%CF%82-%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%B2%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CF%80%CE%BF-%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CF%87%CE%AC%CF%81%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%87%CE%B5%CF%81%CF%83%>

<https://unric.org/el>. (2020, Ιούνιος 22). Ανάκτηση από

<https://unric.org/el/%cf%84%ce%b1-193-%ce%ba%cf%81%ce%b1%cf%84%ce%b7-%ce%bc%ce%b5%ce%bb%ce%b7-%cf%84%ce%bf%cf%85-%ce%bf%ce%b7%ce%b5/>

huffingtonpost.gr. (2017, Νοέμβριος 29). www.huffingtonpost.gr. Ανάκτηση
Ιούλιος 31, 2020, από https://www.huffingtonpost.gr/2017/11/29/diethnes-pos-jekinise-o-polemos-stin-yemeni_n_18677498.html

iefimerida.gr. (2017, Μάιος 08). www.iefimerida.gr. Ανάκτηση Αύγουστος 08,
2020, από <https://www.iefimerida.gr/news/336169/o-erntogan-thelei-zoni-eleytheron-synallagon-me-tis-hores-toy-kolpoy>

infognomonpolitics.gr. (2020, Μάιος 18). Ανάκτηση Ιούλιος 27, 2020, από
<https://infognomonpolitics.gr/2020/05/tourkia-to-pegnio-midenikou-athrismatos-me-emirata-s-aravia/>

infognomonpolitics.gr. (2020, Μάιος 14). infognomonpolitics.gr. Ανάκτηση
Ιούνιος 21, 2020, από <https://infognomonpolitics.gr/2020/05/h-touriki-amyntiki-viomichania-enischyi-tis-polisis-tis-stis-chores-tou-kolpou-en-meso-politikis-krisis/>

kathimerini.gr. (2020, Αύγουστος 13). www.kathimerini.gr. Ανάκτηση Αύγουστος
15, 2020, από

<https://www.kathimerini.gr/1091943/article/epikairothta/kosmos/istorikh-symfwnia-israhl---hnwmenwn-aravikwn-emiratwn>

kathimerini.gr. (2020, Αύγουστος 14). www.kathimerini.gr. Ανάκτηση Αύγουστος 15, 2020, από

<https://www.kathimerini.gr/1092009/article/epikairothta/kosmos/toyrkia-katadikazei-th-symfwnia-israhl-hae-kai-apeilei-me-diakoph-diplwmatikwn-sxesewn>

Mearsheimer, J. (2006). Η τραγωδία της πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων. (Κ. Κωνσταντίνος, Μεταφρ.) Αθήνα: Ποιότητα.

Paul Iddon. (2019, Ιούλιος 13). ahvalnews-com. Ανάκτηση Ιούλιος 26, 2020, από <https://ahvalnews-com.cdn.ampproject.org/c/s/ahvalnews.com/turkish-military/significance-turkeys-overseas-military-bases?amp>

Semih Idiz. (2019, Ιανουάριος 23). infognomonpolitics.gr. Ανάκτηση Ιούλιος 27, 2020, από https://infognomonpolitics.gr/2019/01/blog-post_826-3-3/

sfairika.gr. (2020, Αύγουστος 01). Ανάκτηση Αύγουστος 05, 2020, από <http://sfairika.gr/site/%CE%BA%CE%B9%CE%BD%CE%B5%CE%AF%CF%84%CE%B1%CE%B9-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%AC-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%B7%CE%B1%CE%B5-%CE%B7-%CE%AC%CE%B3%CE%BA%CF%85%CF%81%CE%B1-%CE%B1%CE%BC%CF%85%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BA/>

sfairika.gr. (2020, Ιούνιος 18). sfairika.gr. Ανάκτηση Αύγουστος 08, 2020, από <http://sfairika.gr/site/%ce%b1%cf%81%ce%b1%ce%b2%ce%b9%ce%ba%cf%8c%cf%82-%ce%ac%ce%be%ce%bf%ce%bd%ce%b1%cf%82-%ce%ba%ce%b1%cf%84%ce%ac-%cf%84%ce%b7%cf%82-%cf%84%ce%bf%cf%85%cf%81%ce%ba%ce%af%ce%b1%cf%82-%ce%ba%ce%b1%ce%b9/>

skai.gr. (2019, Οκτώβριος 10). www.skai.gr. Ανάκτηση Αύγουστος 08, 2020, από <https://www.skai.gr/news/world/kouveit-i-tourkiki-eisvoli-apeilei-amesa-tin-eirini-kai-ti-statherotita-stin-perioxi>

The Arab Weekly. (2020, Αύγουστος 20). ahvalnews.com. Ανάκτηση Αύγουστος 21, 2020, από <https://ahvalnews.com/qatar-turkey/egypt-wary-turkish-qatari-moves-western-libya>

thearabweekly. (2020, Ιούνιος 17). thearabweekly.com. Ανάκτηση Αύγουστος 16, 2020, από <https://thearabweekly.com/uae-pushing-arab-european-alliance-curtail-turkish-encroachment>

tovima.gr. (2014, Ιούνιος 12). www.tovima.gr. Ανάκτηση Αύγουστος 07, 2020, από <https://www.tovima.gr/2014/06/12/politics/symfwnies-dimeroy-synergias-metaksy-elladas-koybeit/>

tovima.gr. (2020, Ιανουάριος 11). www.tovima.gr. Ανάκτηση Αύγουστος 05, 2020, από <https://www.tovima.gr/2020/01/11/world/pethane-o-soultanos-tou-oman-kyvernise-ta-teleytaia-50-xronia/>

trt.net.tr. (2017, Μάιος 09). www.trt.net.tr. Ανάκτηση Αύγουστος 08, 2020, από <https://www.trt.net.tr/greek/tourkia/2017/05/09/epaphes-erntogan-sto-koubeit-728743>

trt.net.tr. (2018, Οκτώβριος 11). www.trt.net.tr. Ανάκτηση Αύγουστος 08, 2020, από <https://www.trt.net.tr/greek/tourkia/2018/10/11/sumphonia-amuntikes-sunergias-upegrapsan-e-tourkia-kai-to-koubeit-1066998>

upload.wikimedia.org. (2020, Ιούνιος 22). Ανάκτηση από https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/54/Middle_east_graphic_2003.jpg

Waltz, K. (2011). Θεωρία διεθνούς πολιτικής. (Κ. Κωνσταντίνος, Μεταφρ.) Αθήνα: Ποιότητα.

Zülfikar Doğan. (2020, Αύγουστος 09). ahvalnews.com. Ανάκτηση Αύγουστος 09, 2020, από <https://ahvalnews.com/turkish-football/turkish-football-slips-deeper-grip-politics-qatar>

Αγγελής Ν. (2020, Ιανουάριος 03). tourkikanea.gr. Ανάκτηση Ιούλιος 26, 2020, από <https://tourkikanea.gr/%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%BA%CE%B>

9%CE%BA%CE%B7-

%CE%B5%CE%BE%CF%89%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BA
%CE%B7-

%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B7/
katar-11/

Αρσονιάδης, Β. (2018). Η Υψηλή στρατηγική της Τουρκίας και η σχέση της με τη θεωρία του " στρατηγικού βάθους". Αθήνα: Σιδέρης.

Κουσκουβέλης Η., Λίτσας Σ. (2013). Το στρατηγικό βάθος και η Τουρκία. Αθήνα: Ποιότητα.

Κουσκουβέλης, Η. (1997). Λήψη αποφάσεων και διαπραγμάτευση. Αθήνα: Παπαζήση.

Κουσκουβέλης, Η. (2004). Εισαγωγή στις διεθνείς σχέσεις. Αθήνα: Ποιότητα.

Λίτσας, Σ. (2010). Πόλεμος και Ορθολογισμός. Αθήνα: Ποιότητα.

Μηνάγιας, Χ. (2010). Η γεωπολιτική στρατηγική και στρατιωτική ισχύς της Τουρκίας. Αθήνα: Τουρίκης.

Νταβούτογλου Α. (2013, Μάρτιος 21). Foreign Affairs. Ανάκτηση Αύγουστος 10, 2020, από www.mfa.gov.tr: <http://www.mfa.gov.tr/zero-problems-in-a-new-era.en.mfa>

Νταβούτογλου, Α. (2010). Το στρατηγικό βάθος, η διεθνής θέση της Τουρκίας. (Ρ. Νικόλαος, Μεταφρ.) Αθήνα: Ποιότητα.

Ξένου, Αρ. (2019, Νοέμβριος). Η διεθνής θέση της Τουρκίας και το όραμα του Αχμέτ Νταβούτογλου. Hellenic Nexus, σσ. 50-55.

Παπασωτηρίου, Χ. (2000). Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική, 6ος-11ος Αιώνας,. Αθήνα: Ποιότητα.

Πιμπίσιης Α. (2020, Φεβρουάριος 03). www.philenews.com. Ανάκτηση Αύγουστος 15, 2020, από <https://www.philenews.com/eidiseis/politiki/article/869162/ston-kolpo-toy-anten-ga-ena-akoma-chrono-i-toyrkia>

Πρεσβεία Ελλάδας στο Κουβέιτ. (2019, Μάρτιος 15). www.mfa.gr. Ανάκτηση Αύγουστος 08, 2020, από <https://www.mfa.gr/missionsabroad/kuwait/news/oloklerose-ergasion-1es-meiktes-diourgikes-epitropes-elladas-koubeit-athena-13-15-martiou-2019.html>

Πρεσβεία Τουρκίας στην Ντόχα. (2020, Ιούλιος 29). doha.emb.mfa.gov.tr. Ανάκτηση Ιούλιος 20, 2020, από <http://doha.emb.mfa.gov.tr/Mission/About>

Ράπτης Κ. (2020, Μάιος 04). www.capital.gr. Ανάκτηση Ιούλιος 27, 2020, από <https://www.capital.gr/diethni/3450659/ti-simainei-o-diplomatikos-polemos-inomenon-arabikon-emiraton-kai-tourkias>

Σκαφιδάς Γ. (2020, Ιανουάριος 27). www.ethnos.gr. Ανάκτηση Αύγουστος 15, 2020, από https://www.ethnos.gr/kosmos/85111_mohament-mpin-zagent-o-panishyros-seihis-poy-stirizei-ton-haftar-kai-exorgizei-tin

Σκαφιδάς Γ. (2020, Φεβρουάριος 11). www.ethnos.gr. Ανάκτηση Αύγουστος 16, 2020, από https://www.ethnos.gr/kosmos/87955_arabikes-paragoges-ekatommyrion-i-apantisi-stin-propaganda-ton-toyrkikon-sirial

Στέλγια Ν. (2020, Αύγουστος 03). m.kathimerini.com.cy. Ανάκτηση Αύγουστος 03, 2020, από <https://m.kathimerini.com.cy/gr/apopseis/arthrografia/prosoxi-sto-flert-ton-agglosaxonon-me-ton-akar>

Στούπας Κ. (2020, Αύγουστος 07). www.capital.gr. Ανάκτηση Αύγουστος 15, 2020, από <https://www.capital.gr/o-kostas-stoupas-grafei/3473119/i-tourkia-paramoneuei-gia-mia-arabiki-anoixi>

Συρίγος Ά. (2019, Νοεμβρίου 29). www.kathimerini.gr. Ανάκτηση Ιούλιος 27, 2020, από <https://www.kathimerini.gr/1053977/article/epikairothta/politikh/mia-symfwnia-me-synepeies>

Υπουργείο Εξωτερικών Μπαχρέιν. (2020, Αύγουστος 07). www.mofa.gov.bh. Ανάκτηση Αύγουστος 08, 2020, από <https://www.mofa.gov.bh/Default.aspx?tabid=7824&language=en-US&ItemId=14165>

Υπουργείο Εξωτερικών Τουρκίας. (2020, Αύγουστος 09). www.mfa.gov.tr.
Ανάκτηση από <http://www.mfa.gov.tr/synopsis-of-the-turkish-foreign-policy.en.mfa>

Χατζηδημητρίου Αθ. Ιωάννης. (2003). Διεθνείς επιχειρηματικές δραστηριότητες. Θεσσαλονίκη: Ανικούλα.

Χωριανόπουλος Άγγελος. (2020, Μάης 12). infognomonpolitics.gr. Ανάκτηση
Ιούλιος 31, 2020, από <https://infognomonpolitics.gr/2020/05/i-tourkia-afxani-tin-parousia-tis-stin-yemeni-apilontas-tin-periferiaki-asfalia-tis-periochis/>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α»

ΧΑΡΤΗΣ ΑΡΑΒΙΚΗΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ

([gr.dreamstime.com/πολιτικός χάρτης αραβικής χερσονήσου](http://gr.dreamstime.com/πολιτικός_χάρτης_αραβικής_χερσονήσου) , 2020)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Β»

ΧΑΡΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΚΑΙ ΚΡΑΤΩΝ ΑΡΑΒΙΚΗΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ

(upload.wikimedia.org, 2020)